

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

METİNLERARASILIK BAĞLAMINDA SEZÂİ KARAKOÇ ŞİİRİ
-ALINTILAR VE ATIFLAR-

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge BAŞARAN
201212511005

Balıkesir, 2016

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

METİNLERARASILIK BAĞLAMINDA SEZÂİ KARAKOÇ ŞİİRİ

- ALINTILAR VE ATIFLAR-

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge BAŞARAN
201212511005

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet NARLI

Balıkesir, 2016

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 201212511005 numaralı Özge BAŞARAN'ın hazırladığı "Metinlerarasılık Bağlamında Sezai Karakoç Şiiri- Alıntılar ve Atıflar" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 08.09.2016 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/ÖY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan

Üye (Danışman)

Prof. Dr. Mehmet Karlı

Üye

Üye

Başkan

Prof. Dr. Salim Ganeçlioğlu

Üye
Dr. Doç. Dr. Sabahattin ÇAĞIN

Üye

Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.

08.09.2016

Enstitü Müdür

Doç. Dr. Halim İbrahim PAHİN

ÖNSÖZ

Metinlerin birbirleri ile çeşitli şekillerde iletişime geçtiği olgusu uzun zamandır kabul edilen bir olgudur. Bu gerçeklik özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren çeşitli kuramlar etrafında sistemleştirilmeye çalışılmıştır. Bu kuramlara göre metinler hem kendinden önce üretilen sözlü ve yazılı eserler ile hem de kendi devirlerinde üretilen eserler ile etkileşim halindedir. Bir metin parçası içerisinde başka bir metne, kutsal kitaba, geleneğe ait bir ize rastlamak mümkündür. Bir metindeki alıntılar ve atıflar üzerinde yapılan çalışmalar da metinlerarasılığın önemli çalışma alanlarından birdir.

Bu çalışmada Sezai Karakoç'un şiirleri metinlerarasılık esas alınarak taranmıştır. Taranan metinlerde yer alan alıntılar ve atıflar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Sezai Karakoç'un şiirlerinin seçilmesinin en önemli sebebi şairin şiirlerinde var olan zengin kültürel yapıdır. Sezai Karakoç, sanatı ve düşüncesiyle Türk edebiyatının en önemli sanatçılardan biridir. İkinci Yeni adı verilen şiir hareketi içerisinde yer almıştır ancak İslam inancını temel alan hayat görüşü ile onlardan ayrılmıştır. Sezai Karakoç, hayatı ve sanatı ile "diriliş" adı verilen düşünceyi gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Diriliş, Hakikat Medeniyeti adı verilen İslam Medeniyetini yeniden ayağa kaldırma düşüncesinin adıdır. Sezai Karakoç, "şiir dilindeki semboller aracılığıyla geleneği güne ve geleceğe taşımaya çalışır. Böylece şiir coğrafyasında geleneği yeniden biçimlendirir ve yorumlar. Şiiri aşk, hürriyet ve yaşam olgularının mutlak karşısındaki temel esprisini yakalamaya ve anlatmaya çalışır."¹

"Metinlerarasılık Bağlamında Sezai Karakoç Şiiri - Alıntılar ve Atıflar" başlıklı çalışmamızda Sezai Karakoç'un şiirlerinin toplu basımı olan Gün Doğmadan isimli kitabı okunmuştur. Gün Doğmadan isimli şiir kitabının içerisinde yer alan Monna Rosa, Şahdamar, Körfez, Sesler, Hızırla Kırk Saat, Taha'nın Kitabı, Gül Muştusu, Zamana Adanmış Sözler, Çeşmeler, Ayinler, Leyla ile Mecnun, Ateş Dansı,

¹ Ramazan Korkmaz ve Tarık Özcan, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", ed. : Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2006, s. 276.

Alinyazısı Saati isimli bölümler (bu bölümler aslında daha önce bağımsız yayımlanmış şiir kitaplarıdır) alıntılar ve atıflar açısından taranmıştır.

Çalışmamız önsöz, giriş, ilgili alanyazın, yöntem, bulgular ve yorumlar, sonuçlar ve öneriler ile kaynakça başlıklarından oluşmaktadır.

“Giriş” bölümünde çalışmamızla ilgili problem, amaç, önem, varsayım, sınırlılıklar gibi kavramlar açıklanmaktadır.

“İlgili Alanyazın” bölümünde metinlerarasılık ve Sezai Karakoç üzerine yapılan çalışmalar üzerinde durulmaktadır.

“Bulgular ve Yorumlar” başlığını taşıyan ve çalışmamızın ana bölümünü oluşturan kısmı kendi içerisinde üç bölüme ayırdık.

“Alıntılar Bağlamında Sezai Karakoç Şiiri” başlığını taşıyan birinci bölümde Sezai Karakoç’un şiirlerini alıntılar bağlamında inceledik ve şiirlerde yer alan alıntılar üç alt başlık halinde değerlendirdik.

“Atıflar Bağlamında Sezai Karakoç Şiiri” başlığını taşıyan ikinci bölümde Sezai Karakoç’un şiirlerini atıflar bağlamında inceledik ve şiirlerde yer alan atıfları on üç alt başlık halinde değerlendirdik.

“Üslup ve Tahkiye Bağlamında Edebi Gelenekten Yapılan Alıntı ve Edebi Geleneğe Yapılan Atıflar” başlığını taşıyan üçüncü bölümde Sezai Karakoç’un şiirlerinde yer alan alıntı ve atıfların biçimsel olarak edebi gelenekle kurduğu ilişkiyi değerlendirdik.

“Sonuç ve Öneriler” bölümünde ise çalışmamızın sonucunda elde edilen bilgileri bir bütün halinde değerlendirdik. Çalışmamız süresince karşılaştığımız zorluklardan yola çıkarak yapılması faydalı olabilecek hususları kısaca belirttik.

Yararlandığımız kaynaklar çalışmamızın sonundaki “Kaynakça”da gösterilmiştir.

Bu çalışmayı hazırlamam konusunda bana fikir veren, tez sürecinin her aşamasında bana yol gösteren, eksikliklerimi anlayışla karşılayan ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim danışmanım saygıdeğer Prof. Dr. Mehmet NARLI’ya teşekkür ve hürmetlerimi bir borç bilirim. Çalışmam süresince değerli fikirlerini ve bilgilerini benimle paylaşarak destek olan hocam Dr. Fatma SÖNMEZ’e ayrıca teşekkür ederim. Çalışmam boyunca sabrı ve özverisi ile bana her anlamda destek

olan eşime; varlıklarını ve desteklerini hep yanımda hissettiğim aileme teşekkür ederim.

ÖZET
METİNLERARASILIK BAĞLAMINDA SEZAI KARAKOÇ ŞİİRİ
-ALINTILAR VE ATIFLAR-

BAŞARAN, Özge

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet NARLI

2016, XI+92 Sayfa

Metinler birbirleri ile gizli veya açık çeşitli şekillerde etkileşim halindedirler. Bu olgu 20. yüzyılın en önemli edebiyat kuramlarından olan metinlerarasılığın temel konusudur. Metinlerarasılığa göre metinler birbirleri ile çeşitli şekillerde etkileşime geçmişlerdir. Bu etki bazen sanatçı tarafından açık bir şekilde dile getirilirken bazen son derece kapalı bir ifade ile ortaya konmaktadır. Bu etki ister açık ister kapalı olsun metinler birbirlerinden, kutsal kitaplardan, geleneklerden, diğer anlatı türlerinden izler taşımaktadırlar. Metinler arasında ilişki kurmanın pek çok yöntemi vardır. Alıntı ve atıf bu yöntemlerin en çok başvurulanlarındandır. Bu çalışmada Sezai Karakoç'un şiirlerinin toplu basımı olan Gün Doğmadan'ın içerisinde yer alan şiirler alıntılar ve atıflar bağlamında taranmıştır. Şiirlerde yer alan alıntılar ve atıflar tespit edilmeye çalışılmıştır. Alıntı ve atıfların tespiti, şairin ilişki kurduğu geleneği ve şairin kaynaklarını ortaya çıkarmaya katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede tezimizin temel amacını Sezai Karakoç'un şiirlerinde yer alan alıntı ve atıfları tespit ederek şairin yöneldiği kaynakları ortaya çıkarmak ve bu kaynakların şiirlerin içerisinde nasıl ve hangi amaçla yer aldığını ortaya koyabilmek olarak belirleyebiliriz. Modern Türk şiirinin en önemli şairlerinden olan Sezai Karakoç'un şiirleri zengin bir kültürel dokuya sahiptir. Şairin hayatının ve sanatının temelini diriliş düşüncesi oluşturmaktadır. Diriliş, hakikat medeniyeti olan islam medeniyetini yeniden ayağa kaldırma hareketidir. Şair, diriliş düşüncesini ortaya koyarken Doğu medeniyetini ve Batı medeniyetini bir araya getirmektedir. Sezai Karakoç'un şiirlerinde şiirlerden ve ayetlerden alıntılar yapılmaktadır. Şiirlerde; peygamberlere, kutsal kitaplara, surelere, tarihi ve tasavvufi şahsiyetlere, şehirlere, batılı şahsiyetlere, şairlere, tarihi olaylara atıflar yapılmaktadır. Şair, alıntı ve atıfları kendine özgü bir söylem ile bir araya getirmektedir. Dolayısıyla alıntı ve atıflar eğreti durmamakta ve ana yapı ile kaynaşmış bir şekilde şiirlerin içerisinde yer almaktadırlar. Sezai Karakoç, yaptığı alıntı ve atıflar ile hakikat medeniyetini diriltme düşüncesini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sezai Karakoç, metinlerarasılık, alıntı, atıf.

ABSTRACT
INTERTEXTUALITY IN THE POEMS OF SEZAI KARAKOÇ
-CITATIONS AND QUOTATIONS-

BAŞARAN, Özge

**Master Thesis, Department of Turkish Language and
Literature**

Adviser: Prof. Dr. Mehmet NARLI

2016, XI+92 Pages

Texts have interactive relation with each other either explicitly or implicitly. This phenomenon is the key issue of intertextuality which is an essential literary theory of 20 th century. According to intertextuality texts interact with each other so texts have traces of other literary forms like holy books, traditions and discourses. There are multiple ways to establish relationship between texts and citations and quotations one are mostly preferred ones.

The poem book “Gündoğmadan” by Sezai Karakoç which is a compile of all his poems has been examined within the context of quotations and citations. In this study all quotations and citations have been tried to be identified so that this would contribute to find out all references and sources he used or made relations with as well as on what purposes they were used at the time. The poems of Sezai Karakoç have a rich cultural texture which are essential to Turkish poetry. His art is a revival movement in which he expects Islamic civilization to come into a strong being as before. He cites from Quran verses in his poems. Those poems widely cover attributions to prophets, holy books, Quran verses, historical events, westerners and sufis. The poet gathers all those citations and quotations in a way that is specific to himself and thus his borrowings are not superficially structured but well made and elaborated.

Key Words: Sezai Karakoç, intertextuality, quotes, citations

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	1
1.3. Önem.....	1
1.4. Varsayımlar.....	2
1.5. Sınırlılıklar.....	2
1.6. Tanımlar.....	3
2. İLGİLİ ALANYAZIN.....	7
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	7
2.1.1. Alıntı.....	7
2.1.2. Atıf (Gönderge).....	8
2.1.3. Edebi Gelenek.....	9
2.1.4. Sezai Karakoç'un Şiir Anlayışı.....	10
2.2. İlgili Araştırmalar.....	14
2.2.1. Kitaplar.....	15
2.2.2. Makaleler.....	22
2.2.3. Tezler.....	23
3. YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Modeli.....	24
3.1.1. Tanım.....	24
3.1.2. Kuram.....	24
3.1.3. Köken.....	25
3.1.4. Kapsam.....	30
3.2. Bilgi Toplama Kaynakları.....	30
3.3. Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi.....	30

4. BULGULAR VE YORUMLAR (ANA TARTIŞMA).....	31
4.1. Alıntılar Bağlamında Sezai Karakoç Şiiri	32
4.1.1. Ayetlerden Yapılan Alıntılar	32
4.1.2. Şiirlerden Yapılan Alıntılar.....	34
4.1.3. Hz. Muhammed (S.A.V)'in Sözlerinden Yapılan Alıntılar.....	36
4.2. Atıflar Bağlamında Sezai Karakoç Şiiri.....	36
4.2.1. Peygamberlere ve Kavimlerine Yapılan Atıflar.....	37
4.2.2. İman Eden Diğer Topluluklara Yapılan Atıflar	57
4.2.3. Surelere Yapılan Atıflar	58
4.2.4. Kutsal Kitaplara Yapılan Atıflar.....	59
4.2.5 İslam Âleminin Tarihî ve Tasavvufi Şahsiyetlerine Yapılan Atıflar.....	60
4.2.6. Batı Dünyasının Önemli Şahsiyetlerine Yapılan Atıflar.....	64
4.2.7. İslam ve Batı Şehirlerine Yapılan Atıflar	65
4.2.8. Şairlere Yapılan Atıflar.....	69
4.2.9. Şairin Kendi Şiirine Yapılan Atıflar	72
4.2.10. Tarihî Olaylara Yapılan Atıflar	72
4.2.11. Kur'an-ı Kerimde Zikredilen Yiyeceklere Yapılan Atıflar.....	76
4.2.12. Meleklerle Yapılan Atıflar.....	77
4.2.13. Halk İnanışlarına ve Geleneklerine Yapılan Atıflar	78
4.3. Üslup ve Tahkiye Bağlamında Edebi Gelenekten Yapılan Alıntılar ve Edebi Geleneğe Yapılan Atıflar.....	79
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
5.1. Sonuçlar	85
5.2. Öneriler	87
KAYNAKÇA.....	89

KISALTMALAR

C. : Cilt

Ed. : Editör

H.z. : Hazret, Hazreti

S. : Sayı

s. : Sayfa

S.A.V. : Sallahu Aleyhi Vesellem

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

vb. : Ve benzerleri

vs. : Vesaire

yy. : Yüzyıl

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Bu çalışmanın problemi, Sezai Karakoç'un Gün Doğmadan isimli şiir kitabında yer alan şiirlerini metinlerarasılığın iki yöntemi olan alıntı ve atıflar bağlamında incelemek ve Sezai Karakoç'un hangi kaynaklara yöneldiğini araştırmaktır. Sezai Karakoç Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli sanatçılarından. İkinci Yeni şiir hareketinin içerisinde yer almış modern Türk şiirinin dönüm noktalarından biri olmuştur. Sezai Karakoç, yeni bir şiir dili oluşturma, şiirde alışılmış olan söyleyişin dışında yeni bir söyleyiş oluşturma, şiirin biçimsel özelliklerinde yenilik yapma gibi özellikler ile İkinci Yeni şiir hareketi içerisinde yer almıştır. Sezai Karakoç söyleyiş özellikleri ile İkinci Yeni şiirine yaklaşır ancak dünya görüşü, şiirinin beslendiği kaynaklar, şiirinin muhtevası ve şiiriyle varmak istediği hakikat noktasında diğer İkinci Yeni şairlerinden ayrılır. Sezai Karakoç şiirlerinde İslam inancını, İslam medeniyetini ve geleneği temel almıştır. Şiirleri bu üç kaynaktan beslenmiştir ancak Batı edebiyatı ve medeniyeti de onun şiirlerine bazı noktalarda kaynaklık etmiştir. Bu doğrultuda çalışmada, Sezai Karakoç'un bu kaynaklara şiirleri aracılığıyla ne kadar ve nasıl yöneldiğini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı; Sezai Karakoç'un Gün Doğmadan isimli şiir kitabında yer alan şiirlerinde İslam inancı ve İslam medeniyetinden, gelenekten, Doğu ve Batı medeniyetlerinden, kendinden önceki veya çağdaşı olduğu yazarlardan/şairlerden ve kendi şiirinden nasıl ve hangi amaçlarla faydalandığını ortaya çıkarmaktır. Bu sayede Sezai Karakoç'un kaynakları ortaya çıkarılacak, alıntı ve atıfların şiirlerin içerisinde nasıl yer aldığı ve şiirlere ne gibi katkıları olduğu ortaya konulabilecektir. Bu durum Sezai Karakoç'un şiirlerini farklı bir bakış açısıyla değerlendirebilmemize olanak sağlayacaktır.

1.3. Önem

Sezai Karakoç'un Gün Doğmadan isimli şiir kitabında yer alan şiirlerin alıntılar ve atıflar bağlamında taranması, alıntılarının ve atıfların tespit edilmesi Sezai Karakoç'un şiirlerinin yaslandığı kaynakları metinlerarası incelemeyle ortaya koymamızı sağlayacaktır. Sezai Karakoç'un şiirlerinin dokusunda önemli bir kültürel

ve edebi gelenek yer almaktadır. Metinlerarası okuma ve inceleme yöntemi şiiirlerinin yöneldiği kaynaklara ilk elden ulaşmamıza olanak sağlayacaktır.

1.4. Varsayımlar

Metinlerarası ilişkiler kuramı 20. yüzyılın en önemli kuramlarındandır. Metinlerarası ilişki yazının hemen bütün alanlarında ve diğer sanat dallarında çeşitli şekillerde kullanılmıştır. Kuramcılar metinlerin birbirleri ile yadsınamaz bir ilişki içerisinde olduğunu öne sürmüşlerdir. “Düşler gibi, kitaplar da bütünüyle bize ait değildirler ve belki de, onları kendimiz yazsak bile bilmediğimiz varlıklar, alıntılanmış sözlerle hep doludurlar.”² Modern şiiirimizin en önemli değişimlerinden biri olan İkinci Yeni hareketi içerisinde anılan Sezai Karakoç’un şiiirleri alıntılar ve atıflar yönünden oldukça zengindir. Alıntılar ve atıflar şairin beslendiği kaynakları, geleneği, okuduğu yazarların/şairlerin kendinde bıraktığı izleri yansıtmaktadır. Bu izleri ve ilişkileri ortaya çıkarmak yazarın eserlerini meydana getirirken farklı gelenek ve kaynaklardan etkilendiğini ortaya koyacaktır. Dolayısıyla metinlerarası ilişkiler kuramının ortaya koyduğu eserlerin birbirinden bağımsız düşünölemeyeceği fikri ortaya konmuş olacaktır. Böylelikle modern ile çağdaş olanın yeniden yorumlanması sağlanacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmada Sezai Karakoç’un şiiirlerinin toplu basımı olan Gün Doğmadan isimli kitabı okunmuştur. Gün Doğmadan isimli şiiir kitabının içerisinde yer alan şu bölümler taranmıştır:

1. Monna Rosa (1951-1953)
2. Şahdamar (1953-1957)
3. Körfez (1957-1962)
4. Sesler (1962-1967)
5. Hızır İa Kırk Saat (1967)
6. Taha’nın Kitabı (1967-1968)
7. Gül Muştusu (1969-1970)

² Kubilay Aktulum, Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık, Ankara: Kanguru Yayınları, 2011, s. 262.

8. Zamana Adanmış Sözler (1971-1974)

9. Çeşmeler (1975)

10. Ayinler (1976-1977)

11. Leyla ile Mecnun (1974-1977, 1980)

12. Ateş Dansı (1978-1982)

13. Alinyazısı Saati (1979-1988)

Sezai Karakoç'un şiir kitaplarının yanı sıra şairin temel kaynaklarından olan ve atıf yapılan ayet ve peygamber kıssalarına ulaşabilmek amacıyla Kur'an-ı Kerim ve Peygamberler Tarihi okunmuştur. Bunların yanı sıra alıntı ve atıf yapılan şiirlere ulaşabilmek amacıyla antolojilere ve arama motorlarına başvurulmuştur.

Bu araştırma, veri kaynağı olarak süreli yayınlar, makaleler, kitaplar, dergiler, antolojiler, lisansüstü tezler, internet veri tabanları ve sözlükler gibi yazılı bilgi kaynakları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bu çalışmada, Sezai Karakoç'un şiirleri okunmuş ve metinlerarası yöntem esas alınarak metinlerarası unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Metinlerarası dikkatli bir okuma ve kavramayı gerektirir çünkü kapsamı geniş bir çalışma alanıdır. Metinlerarası ilgi kurabilmenin pek çok yöntemi vardır. Alıntı, atıf(gönderge), aşırma, anıştırma, yansılama, alaycı dönüştürüm ve öykünme(pastiş) metinlerarası yöntemlerin en çok başvurulanlarıdır. Bu yöntemlerin her biri geniş bir araştırma alanını kapsar. Gün Doğmadan isimli şiir kitabını okuduğumuzda metinlerarasının daha çok alıntı ve atıf adı verilen iki önemli yöntemini metinlerde tespit ettik. Bu yüzden çalışmamızın ana başlığını alıntılar ve atıflar şeklinde belirledik. Bu çalışmada, alıntılarının ve atıflarının neler olduğu tespit edildikten sonra metinde ne amaçla kullanıldıkları yani işlevsel olarak metinde ne işe yaradıkları üzerinde durulmaktadır.

Metinlerarasılık, metinlerin geçmişten günümüze birbirleri ile çeşitli alışverişler içerisinde olduğunu, her metnin gizli veya açık şekilde başka bir metinden izler taşıdığını ileri sürer. Buna göre metinlerarasılık bir yazarın başka metinlerle, kendisine ait diğer metinlerle, kutsal kitaplarla, gelenekle veya diğer

anlatı türleriyle çeşitli şekillerde etkileşime geçerek metnini oluşturması şeklinde tanımlanabilir. İnsanlığın varoluşu, yaşamı, etkileşimi yazının kullanıldığı dönemlerden itibaren anlatılmış ve anlatılmaya devam etmektedir. Ele alınan varlık insan ve onun etrafında gelişen süreçler olduğuna göre metinlerin birbiri ile çeşitli şekillerde etkileşime geçmesi de doğaldır. İlk insan yani Hz. Âdem ile birlikte söylemin başladığı ve söylenen her şeyin onda ortaya çıktığı düşüncesini taşıyan metinlerarası kuramcılar. “Her şey daha önce söylenmiştir, yedi bin yıldır insanlar vardır ve düşünmektedirler. Yazın hep aynı içeriğin yinelenmesinden başka bir şey değildir.”³ Metinlerarasılığa göre metinler birbirinden bağımsız değildirler. “Eski, önceki metinler hep yeniden güncelleştirilerek onlardan yeni anlamlar çıkarılır.”⁴

Metinlerarası ilişkiler kavramını Rus kuramcı Mihail Bakhtin’in söyleşimcilik kuramından yola çıkarak ilk kez Bulgar asıllı Julia Kristeva 1960’lı yıllarda ortaya atmıştır. Mihail Bakhtin (söyleşimcilik, çok seslilik, karnavallaşma), Roland Barthes, Michael Riffaterre, Gerard Genette gibi yapısalcı teorisyenlerle birlikte metinlerarası ilişkiler, edebi çözümlemenin temel kavramlarından birisi haline gelmiştir. Ana metin ile alt metin arasındaki ilişkiyi Kristeva ve Barthes “yazı merkezli”, Riffaterre ise “okuma merkezli” olarak ele alırken, Genette ana metinsellik (ara metinselliklik, yan metinsellik, üstmetinsellik, ilerimetinsellik, önmetinsellik) bağlamında beş kategoriye indirerek ele almıştır. Sonraları metinlerarasılık kavramı postyapısalcı teorisyenlerce (M. Focault, U. Eco, vs.) daha da geliştirilmiştir. Kuramcılar hangi sözcüğü kullanırlarsa kullansınlar metinlerarasılığı yazının yapıcı bir unsuru olarak kabul etmişlerdir.

Metinler arasında, “metinlerarası” ilişki kurmanın çeşitli yöntemleri vardır. Kubilay Aktulum, Metinlerarası İlişkiler isimli çalışmasında metinlerarası yöntemleri, ortak birliktelik ilişkileri ve türev ilişkileri olmak üzere iki ana başlık altında ele almaktadır. Ortak birliktelik ilişkileri; alıntı ve gönderge, gizli alıntı-aşırma, anıştırma olmak üzere üç alt başlık altında ele alınmıştır. Türev ilişkileri; yansılama(parodi), alaycı dönüştürüm, öykünme(pastiş) olmak üzere üç alt başlık altında ele alınmıştır.

Bu çalışma, yapılan bu tasnife göre ortak birliktelik ilişkilerinin içerisinde yer almaktadır, çünkü çalışmamızın iki temel kavramı alıntı ve atıf(gönderge) bu başlık içerisinde değerlendirilmektedir.

³ Kubilay Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, Ankara: Kanguru Yayınları, 2014, s. 16-17.

⁴ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 217.

Alıntı: “ Bir metnin başka bir metinde açıkça sözcüğü sözcüğüne yinelenmesi işlemi olarak”⁵ tanımlanır.

Atıf(gönderge): “Bir yapının başlığını ya da bir yazarın adını anmakla yetinmek”⁶ şeklinde tanımlanır.

Aşırma: “Bir sözcenin ayraçlar ya da italik yazı kullanılmadan, sözcenin geldiği yapıt ya da yazarın adı belirtilmeden yapılan alıntı”⁷ şeklinde tanımlanır.

Anıştırma: “Bir metne, bir düşünceye, bir şeye doğrudan belirtmeden sezdirim yoluyla gönderme yapılmasıdır”⁸ şeklinde tanımlanır.

Bu çalışmada ortak birliktelik ilişkilerinden aşırma-gizli alıntı ve anıştırma tekniklerine değinilmemiştir, çünkü aşırma tekniğinde alıntı yapıldığına dair herhangi bir bildirim olmadan alıntı yapılır. Bu durum alıntı yapılan unsuru tespit etmeyi zorlaştırır, bu sebeple aşırma kavramına değinilmemiştir. Anıştırma tekniğinde ise yazar sezdirme yoluyla gönderme yapar, dolayısıyla varlığını dışarıdan tespit edebileceğimiz bir işaret yoktur. Bu durumda anıştırmayı tespit edebilmek geniş bir kültürel birikim gerektirmektedir.

Yansılama(parodi): “Bir sanatkârın, başka bir sanatkârın eserini –alay etmek ve eleştirmek amacıyla- taklit ederek yeniden kurgulaması ve gülünçleştirmesidir”⁹ şeklinde tanımlanır. Yansılama ile konu değiştirilerek anlamsal bir değişim yapılır.

Alaycı dönüştürüm: “Yapıtın temel içeriğini ve anlatısal devinimini değiştirmeden, onu bildik, sıradan, yeni bir biçimde yeniden yazmak”¹⁰ şeklinde tanımlanır.

Öykünme(pastiş): “Edebiyat dünyasında tanınan ve sevilen bir sanatkârın üslûbunu veya nüktelerini taklit ederek ona benzer eser ortaya koyma”¹¹ şeklinde tanımlanır.

Yansılama(parodi), alaycı dönüştürüm ve öykünme(pastiş) tekniklerine değinilmemiştir. Metinlerarası ilişkilerin her biri tek başına bir çalışma alanını

⁵ Aktulum, Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık, s. 416.

⁶ Aktulum, Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık, s. 435.

⁷ Aktulum, Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık, s. 423.

⁸ Aktulum, Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık, s. 419.

⁹ İsmail Çetişli, Batı Edebiyatında Edebi Akımlar, Ankara: Akçağ Yayınları, 2009, s. 167.

¹⁰ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 101.

¹¹ Çetişli, s. 176.

kapsayacak kadar kapsamlıdır. Dolayısıyla çalışmamızı alıntılar ve atıflar olarak sınırlandırdığımız için türev ilişkilerine değinilmemiştir.

Metinlerarası ilişki kapsamı geniş bir çalışma alanıdır, çünkü metinlerarası yöntemlerden her biri tek başına araştırma konusu olabilecek kadar geniş bir alanı kapsar. Metinlerarası yöntemlerden her birinin üzerinde durmak uzun ve zorlu bir çalışmayı gerektirir.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmada Sezai Karakoç'un şiir kitaplarının toplu basımı olan "Gün Doğmadan" isimli kitabında yer alan alıntılar ve atıflar aranmaktadır. Alıntılar ve atıflar şairin kaynaklarına göre tasnif edilmektedir. Bu çalışmanın temel kavramlarını "alıntı" ve "atıf" oluşturmaktadır. Alıntıların ve atıfların tespit edileceği metinler Sezai Karakoç'un şiirleridir. Alıntılarının ve atıfların tespiti bunların kaynaklarının ve işlevlerinin tasnif edilmesi hususunda şairin sanat ve düşünce dünyası, şiir anlayışı önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla "Sezai Karakoç'un şiir anlayışı" çalışmanın kuramsal temeli içerisinde araştırılması ve açıklanması zorunlu bir alandır. Şairin alıntı ve atıf yapması edebi gelenek ile ilişkilidir, aynı zamanda Sezai Karakoç'un sanat ve düşünce dünyasında gelenek kavramının önemli bir yeri vardır. Dolayısıyla çalışmanın kavramları içerisinde "gelenek" önemli bir yer tutmaktadır.

2.1.1. Alıntı

Alıntı; "Bir yazıya başka bir yazarın yazısından alınmış parça, aktarma, iktibas"¹² olarak tanımlanır. Bir metnin başka bir metin ile yaptığı alışverişin en açık şekilde gösterildiği yöntemdir. Alıntı metinlerarasılığın en çok başvurulan yöntemidir. "Alıntı bilinçli, istemli bir anımsamadır. Başka metne ait bir kesit yeni bir metne sokularak ona yeni bir anlam yüklenir. Bir söylem biriminin başka bir söylemde yinelenmesi olan alıntı ile yalın bir söylemlerarası/metinlerarası ilişki kurulur."¹³ Alıntı yapılan ana metin alıntılı olduğu diğer metnin içerisinde bildirilir yani okuyucu bu ilişkiyi açık bir şekilde fark eder. Yazar alıntı yaptığını ayraçlar, italik yazı gibi çeşitli şekillerde okuyucuya açıkça bildirir. Yazar ilişki kurduğu metni kendisine mal etmez. Dolayısıyla alıntı metinlerarasılığın en somut şekilde kullanılan yöntemidir. Alıntı işleminde yazar başka bir yazarın eserlerinden alıntı yapabileceği gibi kendi yapıtlarından da alıntılar yapabilir. Alıntı ile başka bir metnin alanına girilirken yapılan işlem onu alıp olduğu gibi kullanmaktan ibaret değildir. Yazar alıntı yaptığı

¹² Alıntı;

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e28aa51c0f07.04979533 (Erişim: 11.03.2016).

¹³ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 77.

metni kendi metni içerisinde yeni bir anlama sokarak yeniden yazar, böylelikle kendinden önceki ve kendi devrindeki çeşitli metinlerle ve dolayısıyla edebi gelenekle ilişki kurmuş olur.

Bu çalışmanın başlığı Metinlerarasılık Bağlamında Sezai Karakoç şiiri- Alıntılar ve Atıflar- şeklinde belirlenmiştir. Çalışma alıntılar ve atıflar ile sınırlandırıldığı için bu çalışmada şiirlerde yer alan alıntılar ve atıflar taranmıştır. 1951-1988 yılları arasında yazılan şiirlerin toplandığı “Gün Doğmadan” içerisinde yer alan şiirlerde ayetlerden, şiirlerden ve Hz. Muhammed (S.A.V)’in sözlerinden yapılan alıntılar tespit edilmiştir. Tespit edilen bu alıntıların metindeki işlevi belirlenmeye çalışılmıştır. Şairin ilişki kurduğu gelenek ve yöneldiği kaynaklar ile temas edilmeye çalışılmıştır.

2.1.2. Atıf (Gönderge)

Atıf; “Yönelme, çevirme, ilişkili bulma, gönderme”¹⁴ olarak tanımlanır. Atıf, metinlerarasılığın alıntı gibi en çok başvurulan yöntemlerinden biridir. Alıntıda olduğu gibi belirli bir parçanın alınıp metne konulması söz konusu değildir. Atıf bir yazarın, olayın, kişinin, kitabın adını anmak suretiyle ilişki kurmak şeklinde ifade edilebilir. “Geniş anlamıyla bir metinde bir çağın, bir türün (yazınsal olsun ya da olmasın), bir geleneğin vb. yanmetinsel göstergelerden biriyle olduğu kadar yalnızca yapıt başlıklarının, yazar adlarının ya da bir roman, trajedi, şiir kişinin, tarihi bir kahramanın, kutsal kitaplardan birinin adının açıkça anılması alıntısız göndermeleri için içine sokar.”¹⁵ Atıf, okuyucunun farklı metin ve unsurlar ile bağ kurmasını sağlar. Olaylar, yerler, kişiler, mazmunlar okuyucunun zihninde canlandırılır. Dolayısıyla gelenekle bağ kurulmuş olur.

Bu çalışmanın başlığı Metinlerarasılık Bağlamında Sezai Karakoç şiiri - Alıntılar ve Atıflar- şeklinde belirlenmiştir. Çalışma alıntılar ve atıflar ile sınırlandırıldığı için bu çalışmada şiirlerde yer alan alıntılar ve atıflar taranmıştır. 1951-1988 yılları arasında yazılan şiirlerin toplandığı “Gün Doğmadan” içerisinde yer alan şiirlerin bütününe atıfların hâkim olduğu tespit edilmiştir. Şiirlerde peygamberlere, İslam âleminin önemli isimlerine, İslam medeniyetinin önemli

¹⁴ Atıf;

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e2c86bd5c798.63651040 (Erişim: 11.03.2016).

¹⁵ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 82.

şehirlere, batı medeniyetinin önemli şehirlerine, Türk Edebiyatı şairlerine, düşünörlere, Osmanlı Tarihine, tarihte yaşamış önemli olaylara, surelere, Kur'an-ı Kerim'de zikredilen meyvelere, inançlara çeşitli şekillerde atıflar yapıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu atıfların metindeki işlevi belirlenmeye çalışılmıştır. Şairin ilişki kurduğu gelenek ve yöneldiği kaynaklar ile temas edilmeye çalışılmıştır.

2.1.3. Edebi Gelenek

Gelenek; "Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane"¹⁶ olarak tanımlanır. Edebi gelenek ise "önceki nesillerin sanat/edebiyat adamlarından miras kalan eserlerin genel özellikleri; sonrakilerce de devam ettirilen kuramlar ve sanat tutumu"¹⁷ şeklinde ifade edilebilir. Yazarlar ve şairler içinde buldukları toplumdaki etkilenirler. Bu etki bilinçli veya bilinçsiz ne şekilde olursa olsun onların ürettikleri eserlere yansır. Dolayısıyla bu noktada edebî gelenek dediğimiz bir olgu söz konusu olur. "Her edebî eser, ait olduğu milletin dünden-bugüne getirdiği bir edebî gelenek içinde var olur. Sanatkâr kendisini, doğumundan itibaren bu edebî gelenek içinde bulur. Edebi birikimini, çok büyük ölçüde bu gelenekten temin eder; edebî zevkini de buradan alır."¹⁸ Edebi eserler kendinden önce üretilen metinlerin oluşturduğu edebî gelenekten etkilenmekte ve kendinden sonra üretilecek olan metinleri de etkilemektedir.

Sezai Karakoç geleneğin şairin ilk dünyası olduğunu savunur ve geleneği şair/yazar için bir okul olarak görür. "Gelenek dünyası, yedi gök gibi kat kattır. Şair, orada miracını tamamlayıp yine kendi toprağına dönmelidir. Bir ahiret gibi, kutlu ve gereklidir gelenek, şairin dünyası için. Orada ölüp kendi dünyasında yeniden dirilecektir şair. Gelenek dünyası, çok boyutlu ve cepheli bir dünya olarak şairin okuludur. Bu okuldan geçmek zorundadır şair. Aşkla, sevgiyle, çileyle."¹⁹ Sezai Karakoç alıntı ve atıflar ile gelenek ile bağ kurmuş ve onu yeniden yorumlamıştır.

¹⁶ Gelenek;

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e3d642c4a806.42640715 (Erişim: 12.03.2016).

¹⁷ Prof. Dr. Turan Karataş, Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Sütun Yayınları, 2014, s. 210.

¹⁸ Çetişli, s. 25.

¹⁹ Sezai Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), İstanbul: Diriliş Yayınları, Şubat 2012, s. 113-114.

2.1.4. Sezai Karakoç'un Şiir Anlayışı

Sezai Karakoç Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın sanatı ve düşüncesiyle önemli sanatçılarından biridir. Sanatçı 1950'li yılların en önemli topluluklarından olan İkinci Yeni Hareketi içerisinde anılmış topluluğun kurucu isimlerinden sayılmıştır. Sezai Karakoç İkinci Yeni hareketi içerisinde yer alır ancak dünya görüşü ve sanatını oluşturan temel unsurlar noktasında diğer İkinci Yeni şairlerinden tamamen farklıdır. Sezai Karakoç İslam inancını temel almıştır. Hayatını, eserlerini ve düşüncesini çevreleyen temel dinamik "İslam" inancı ve medeniyetidir. Dolayısıyla şiirlerinin ve diğer sanat eserlerinin özünü İslam inancından alır. Bu öz onu diğer İkinci Yeni şairlerinden ayırır. Sezai Karakoç İkinci Yeni hareketine daha çok biçim yani dış yapı yönü ile bağlı kalmıştır. "Karakoç, özce değil ama dil ve biçimce İkinci Yeni tarzına yakın 'başka' şiirler üretmeye başlamış ve İkinci Yeni'nin poetik arkına 'metafizik özü' yansıtan 'özgün' bir şair olarak dahil olmuştur. O ancak bu dinsel ve metafizik öze İkinci Yeni'den ayrı tutulabilir."²⁰ Sezai Karakoç neo-realizm dediği yeni bir gerçeklik anlayışı ortaya koyar. Yeni bir gerçeklik anlayışından bahsetmesi ile İkinci Yeni'ye yaklaşır ancak onun gerçek algısı 'metafizik gerçek' olduğundan onlardan ayrılır. "Sezai Karakoç'un şiiri, -eğer illâ da İkinci Yeni içinde değerlendirilecekse- İkinci Yeni'nin metafizik boyutlu kolu olarak değerlendirilebilir."²¹

Sezai Karakoç Güneydoğu Anadolu'nun küçük bir kasabasında doğmuştur. Fakülte yıllarına kadar Anadolu kültürü içerisinde yetişmiştir. Sezai Karakoç *Anadolulu* olduğunu hiçbir zaman unutmamış ve oradan aldığı özü hayatına, sanatına ve düşüncesine sindirmiştir ve o özden kopmamıştır. Masal şiirinde bunu şu şekilde dile getirir:

"Batılılar!
Bilmeden
Altı oğlunu yuttuğunuz
Bir babanın yedinci oğluyum ben
Gömülmek istiyorum buraya hiç değişmeden
Babam öldü acılarından kardeşlerimin
Ruhunu üzmem babamın
Gömün beni değiştirmeden

²⁰ Alâattin Karaca, İkinci Yeni Poetikası, Ankara: Hece Yayınları, 2010, s. 190.

²¹ Ahmet Ada, İkinci Yeni ve Monna Rosa, 1999, s. 17 Aktaran: Alâattin Karaca, İkinci Yeni Poetikası, Ankara: Hece Yayınları, 2010, s. 192.

Doğulu olarak ölmek istiyorum ben”²²

Sezai Karakoç dinsel inançlara ve geleneklere bağlı bir aile ortamında yetişmiştir. Babası Yasin Efendi'den Gazavatnâmeler, Siyer-i Nebi'ler ve Hz. Ali Cenklere dinleyerek büyümüştür. Küçük yaşlarda Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Bu dinsel inançlar ve gelenekler onun sanatını ve düşüncesini etkileyen temel unsurlar olmuştur.

“Sezai Karakoç'un şairliği ile düşünürlüğü, sanatı ile mücadelesini birbirinden ayırmak mümkün değildir.”²³ Sezai Karakoç; “sanat tutumum, genel dünya görüşümün bir bölümünden başka bir şey değildir. Onu bir sesin, yeni bir sesin sırtına yüklemekten ibarettir. Benim şiirim, aşk, hürriyet, yaşayış ve ölüm gibi varolmanın dinamitlendiği noktalardaki trajik espriyi, irrasyonele ve absürde bulanmış (Mutlak)ı zaptetmektir. Gittikçe şiirde bunu yapmak istiyor şiirim”²⁴ diyerek hayat görüşü ile sanatının aynı özde buluştuğunu dile getirir. Şiiri ile ne yapmak istediğini açıklar.

Sezai Karakoç'a göre “sanat, kaçsa da, inkâr etse de, Tanrı'ya doğrudur hep. Sanatçı, nesneyle hesaplaşan adamdır. Şu esrarlı yolculukta, nesne, Musa, sanatçı, Hızır'dır.”²⁵ Dolayısıyla ona göre sanat bir hakikat yolu, sanatçı ise bu yolun rehberidir. Sezai Karakoç şiiri de mutlak hakikatin tebliğ edicisi olarak ifade eder. “Şiir, hakikatin, yüzülebilecek bir derisi değil, çıkarıldığında insan hakikatinin hayattan yoksun kalacağı kalbidir. Şiir, hakikatin, doğa ve tarih içinde atan nabzı, çarpan yüreğidir.”²⁶ Şair ise bu hakikat tebliğinin öncüsüdür. Karakoç, şairin genel çizgilerini pergünt üçgeni olarak adlandırdığı üç ilkeyle anlatır. Buna göre:

1. Şair, kendisi olmalıdır.
2. Şair, kendine yetmelidir
3. Şair, kendinden memnun olmalıdır.

Sezai Karakoç'un hayat ve sanat görüşünün temelini İslam inancı ve hakikat medeniyeti adını verdiği İslam medeniyeti oluşturur. Sezai Karakoç hayatıyla ve yazdığı eserleriyle *hakikat medeniyeti* adını verdiği İslam medeniyetini yeniden diriltmeyi amaçlamıştır. Sezai Karakoç'ta diriliş düşüncesi Tunus ve Cezayir

²² Sezai Karakoç, Gün Doğmadan, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2013, s. 412-413.

²³ Yılmaz Daşcıoğlu, “Sezai Karakoç”, Türk Dili Dergisi, 744 , (Aralık, 2013), Ankara, s. 6.

²⁴ Sezai Karakoç, Edebiyat Yazıları 2 (Dişimizin Zarı), İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014, s. 44.

²⁵ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), s. 25-40.

²⁶ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), s. 122.

bağımsızlık savaşları yıllarında oluşmuştur. Şair bunu hatıralarında şöyle anlatır: “O sırada Tunus’ta İstiklâl savaşı sürüyordu. O gün için aktüel olan Tunus ve Cezayir İstiklâl savaşları için ‘Bir Millet’in Ba’süba’del Mevti’ adlı yazım vardı. İşte Diriliş fikri bende o yıllardan itibaren oluşmaya başladı. Öte yandan Tunus ve Cezayir’in bağımsızlık savaşlarında Fransızların yaptığı zulüm ve katliamlar, halkın çektiği çile bende, ancak metafizikten politikaya kadar geniş kapsamlı bir diriliş atılımının bir çıkış yolu bulmaya imkân vereceği düşüncesini doğurdu.”²⁷ Diriliş düşüncesi Sezai Karakoç’un hayatının ve sanatının özünü oluşturur. Karakoç, partisine *Diriliş* adını vermiş, eserlerini yine *Diriliş Yayınları* adıyla yayınlamıştır. “Onun bütün hayatı, davası, yazarlığı, fikir adamlığı, sanatçılığı, politika atılımı, verdiği konferanslar İslam medeniyetinin dirilişi davası içindir. Ruhun dirilişi, İslam’ın dirilişi, yani İslam toplumunun dirilişi, insanın dirilişi, insanlığın dirilişi davasıdır.”²⁸ Diriliş onda bir hayat tarzı, var olma nedenidir. “Diriliş, insanlığın sılasıdır. Hakikatiyle, sanatıyla, ahlâkıyla yeniden buluşması. Tanrı’yla bir daha ayrılmamacasına buluşması. Tanrı Yolu’na, bir daha kaymamacasına ayak basması.”²⁹ Sezai Karakoç kendisini *diriliş eri* olarak tanımlar. Diriliş düşüncesi ile İslam toplumunu yeniden ayağa kaldırmayı amaçlar. Bu modern çağda hakikatin yeniden ihya edilmesi demektir. Batı medeniyeti ve Doğu medeniyeti yanında orta yol olan bir İslam medeniyeti vardır. Diriliş, İslam medeniyetini yeniden ayağa kaldırma hareketidir. “Diriliş, insanın kurtuluşa varması için, içine gireceği değişimdir. Diriliş, insanın İslam’la dirilmesi ve İslam’la kurtulması demektir.”³⁰ Sezai Karakoç’a göre İslam toplumu düşüncede, aksiyonda, sanatta, edebiyatta ve inançta kendisini bulmalı, İslam medeniyeti yeniden dirilmelidir. Diriliş hareketi çok yönlüdür. Diriliş ölümden sonra yeniden kalkış demektir. Sezai Karakoç’a göre insanlık içinden bulunduğu durumdan *diriliş hareketi* ile kurtulabilecektir. İnsanlık cennetini yitmiştir, diriliş ile birlikte yitik cenneti arama yoluna koyulmuştur ve onu bulacaktır. Yitik cennetini bulan insan kaybettiği gerçek benliğini de diriliş düşüncesi ile bulmuş olacaktır. “Diriliş, bir ayrılışın, İslam’dan ayrılışın sona erişti, bir kavuşmanın, ona yeniden kavuşmanın başlangıcıdır. Diriliş, bir düşüşten çıkış ve kurtuluştur. Acı deneylerden sonra, varoluşun gerçek anlam ve amacına dönüştür diriliş.”³¹ Sezai Karakoç: “Benim âmentüm, bir nesil âmentüsüdür”³² der. Bu âmentüyü benimseyen bir diriliş neslinden bahseder. “Yeni

²⁷ Sezai Karakoç, Hatıralar, Aktaran: Hüseyin Su, “Bir Tecdit Hareketi Olarak Diriliş Düşüncesi”, Hece Dergisi, 73 , (Ocak,2003), Ankara, s. 14-15.

²⁸ Durmuş Günay, “Diriliş Akımı ve Düşünce Sistemi”, ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, Sezai Karakoç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 50-62, s.51.

²⁹ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), s. 125.

³⁰ Turan Karataş, Doğu’nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013, s. 150.

³¹ Sezai Karakoç, Diriliş Muştusu, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s. 24.

³² Sezai Karakoç, Diriliş Neslinin Âmentüsü, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2016, s. 24.

bir nesil gelmektedir İslam ülkelerinde. Bu, diriliş neslidir.”³³ Bu Taha'nın neslidir. Bu nesil, yitirilen cenneti bulacak ve İslam toplum ve medeniyetini yeniden diriltecektir. Sezai Karakoç, diriliş düşüncesi ve bu düşüncüyü benimseyen diriliş nesli ile İslam medeniyetini yeniden ayağa kaldırmayı amaçlamıştır. Hayatının ve sanatının temel amacı bu düşünce olmuştur.

Sezai Karakoç'un sanatının temelini oluşturan bir diğer unsur metafiziktir. “O, bir medeniyet dirilişi umuduyla yola çıkmıştır. Bu medeniyetin en temel, en ayırt edici, en vazgeçilmez niteliği güçlü ve özgül bir metafizik vurgusuna sahip olmasıdır. Karakoç'un şiirleri çok güçlü ve yüksek bir metafizik duyarlığı bünyesinde taşır.”³⁴ Metafizik; “Varlığın ve bilginin ötesini/maverasını, daha doğrusu özünü; insanüstünü ve doğaüstünü kavrama cehdi/çabası”³⁵ olarak tanımlanır. Sezai Karakoç metafizik algısını şöyle açıklar: “Bizim anlayışımızda metafizik, temel bir kavram, bir ilkedir, anlayış ve görüştür. Bizim metafiziğimiz Tanrı ve ahiret inançlarıyla şahdamarında gürül gürül canlı bir kan akan bir metafiziktir; İslam uygarlığının temel ilkesi olan mutlaklık âleminin bu dünya penceresinden görülen manzarasıdır. Bu dünya, aslında o dünya metnine bir çıkma, bir dipnotudur.”³⁶ Sezai Karakoç'a göre asıl olan mutlaklık âlemidir, metafizik ise tanrı ve ahiret kavramlarına dayalı bir hakikat âlemidir. Varoluşun temeli Allah inancıdır ve metafizikte özünü bu inançtan alır. Hakikat medeniyetini yeniden diriltme yolunda olan diriliş erinin en önemli yardımcılarında biridir metafizik. Sezai Karakoç, şiirlerinde de metafizik gerçeğin peşindedir. Onun şiirlerinde din ile iç içe olan bir metafizik vardır. “Din duygusunu, inancın beslediği özü, metafizik açılımı ve gerilimi Sezai Karakoç şiirinden çıkardığımızda, geriye soluk benizli, kanı, canı çekilmiş bir ceset kalır neredeyse. Karakoç şiirinin ruhunu ışıtan, parlatan, onun için büyük bir hazine olan ‘din’dir. O bir mutasavvıf değil belki, ama İslam’a teslim olduğu aşikârdır. Şiirleri buna apaçık şahadet eder.”³⁷

Gelenek kavramı Sezai Karakoç şiirinin temel dayanaklarından birisini oluşturur. Karakoç, kendi sanat ve dünya görüşü penceresinden geleneğe yaslanır. Geleneği kendine özgü bir söyleyişle yeniden yorumlar. “Gelenek, şairi ilkin şiire götürür. Gelenek, şairin ilk dünyasıdır. Yenilik, esasta, geleneğe karşı olmak

³³ Karakoç, Diriliş Neslinin Âmentüsü, s. 67.

³⁴ Münire Kevser Baş, Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Metafizik Vurgu, İstanbul: İnsan Yayınları, 2011, s. 13.

³⁵ Karataş, Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü, s. 395.

³⁶ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Rüyanın Medeniyeti Medeniyetin Rüyası Şiir), s. 8-9.

³⁷ Karataş, Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, s. 367.

değil, belki onun bıraktığı noktadan başlamak demektir. Bıraktığı noktadan alıp ileriye götürmektir şiiri yenilik. Yeni olmak, eskinin sırrını bulmaktır. Çünkü: o eski, bir nevi ölmezlik kazanmıştır. Şair de, zaten ölmezlik sırrının peşindedir³⁸ der Sezai Karakoç. Gelenek onun şiirinde hem geçmiş zaman ile bağ kurar hem de hakikat medeniyetini diriltmede bir yol gösterici olur. Geleneği kendine özgü bir söylemle ele alır.

Sezai Karakoç, Müslüman Doğu medeniyeti ve edebiyatı ile birlikte, Batı edebiyatını ve modern Batı şiirini de takip eder. Sezai Karakoç'un şiirinde Türk şiir geleneğinin etkileri ile birlikte modern Batı şiirinin etkisi de görülür. Dil ve biçim yönüyle bu etkiyi görmek mümkündür. Sezai Karakoç; çağı, modern olanı, doğuyu ve batıyı kendi düşünce ufkunda harmanlayarak bir araya getirmiştir.

Sezai Karakoç'un kendine özgü derin ve zengin bir imge dünyası vardır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde diriliş, uygarlık, metafizik, gelenek, hakikat ve sanat iç içe olan kavramlardır. Sezai Karakoç hayatıyla ve yazdığı eserleriyle kendisini diriliş davasına adanmıştır. Diriliş ile hakikat medeniyetini yeniden diriltme davasının adamı olmuştur. Sezai Karakoç kendine özgü bir şiir dili meydana getirmiştir. Kendine özgü söyleyişle ve düşüncesiyle yeni nesiller için yol gösterici bir sanatçı olmuştur. Monna Rosa, Şahdamar, Körfez, Sesler, Hızırla Kırk Saat, Taha'nın Kitabı, Gül Muştusu, Zamana Adanmış Sözler, Ayinler, Çeşmeler, Leyla ile Mecnun, Ateş Dansı, Alinyazısı Saati isimli şiir kitapları ve düşünce yazılarıyla Türk Edebiyatı'nın en önemli sanatçılarından olmuştur.

"Sezai Karakoç, bir taraftan oluşturduğu şiir dünyası ve poetik görüşleri, diğer taraftan şair duruşu ile Türk şiirinin/şairinin gerçek bir anıtıdır."³⁹

2.2. İlgili Araştırmalar

Metinlerarasılık, edebiyat teorisi ve Sezai Karakoç üzerine yapılan belli başlı çalışmalar, kitaplar, makaleler konumuzun kavranması açısından önem taşımaktadır.

³⁸ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), s. 107-109.

³⁹ İhsan Deniz, "Sezai Karakoç'un Şiir Mirası", Hece Dergisi, 73 , (Ocak,2003), Ankara, s. 434.

2.2.1. Kitaplar

Kubilay Aktulum'un *Metinlerarası İlişkiler* (2014) adlı çalışması tezimizin ana konusunun metinlerarasılık olması açısından bizim için oldukça önemli bir çalışmadır. Bu çalışmasında Aktulum, "Giriş" kısmında metinlerarasılık kavramının 1960'lardan sonra Julia Kristeva tarafından ortaya atıldığını belirterek kısa bir tarihçesini çizer. Kitap aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

I. Bölüm: Tanım-Kuram-Köken başlığını taşır.

II. Bölüm: Metinlerarası Yöntemler başlığını taşır ve bu kısım Genette'nin tasnifine uyularak;

A. Ortak Birliktelik İlişkileri;

1. Alıntı ve Gönderge
2. Gizli Alıntı-Aşırma
3. Anıştırma

B. Türev İlişkileri;

1. Yansılama (parodi)
2. Alaycı Dönüştürüm
3. Öykünme (pastiş) başlıkları altında ayrıntılı olarak ele alınır.

C. Ana Metinlerin Ciddi Düzende Dönüşümü;

1. Biçimsel dönüşümler
 - a. Çeviri
 - b. Koşuklaştırma
 - c. Düzyazılaştırma
 - d. Vezindönüşümü
 - e. Biçemdönüşümü

2. Anlamsal Dönüşümler

D. Klişe-Basmakalıp söz

E. Anlatı İçinde Anlatı-İç Anlatı başlıkları altında diğer metinler arası ilişkiler ele alınır.

III. Bölüm;

A. Metinlerarası Anlam (anılan tüm bu metinler arası yöntemlerle bir yapıta yapıt dışı ayrışık unsurlar sokularak metnin tek anlamlılığı yerini çok anlamlılığa, çok sesliliğe bırakır)

B. Metinlerarası Okur (Riffaterre'in metnin anlamlanması ve yorumlanması için okurun belleğine ve bilgisine gereksinim olduğu fikrinden hareketle metinlerarası okurun özelliklerine dikkat çeker)

C. Metinlerarası İmgeler (Bu bölüm; 1. Palepsest, 2. Kolaj-Brikolaj, 3. Yenidenyazmak başlıklarını taşır. Metinde ayrışıklık yaratan alışverişin yarattığı imgeler ele alınır) başlıklarını taşır.

III. Bölümün kısa bir değerlendirilmesi yapıldıktan sonra “Sonuç” bölümüne geçilir. “Sonuç” kısmında ise metinler arası kavramı ile ortaya çıkan kavram karşıtlıkları üzerinde durulur. Metinlerarasılık kavramı değerlendirilir. “Metinlerarası İlişkiler” isimli çalışma bu alanda araştırma yapacak kişiler için önemli bir kaynaktır.

Kubilay Aktulum’un *Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık* (2011) adlı çalışması tezimizin ana konusunun metinlerarasılık olması açısından bizim için önemli bir çalışmadır. “Günümüzde yalnızca yazınsal ya da dilsel olanın alanına özgü bir kavram olmakla kalmayarak çok sayıda farklı disiplin içerisinde (özellikle medya ve reklamlarda), sanatın öteki biçimlerinde (tiyatro, dans, müzik, resim, mimari, sinema), uğraş alanlarının doğasına göre, yeniden tanımlanarak kullanılan metinlerarasılığın anlam ve kapsam alanı alabildiğine genişlemiştir.”⁴⁰ Metinlerarasılığın yazınsal alanla sınırlı kalmayıp diğer alanlarda da görülmesi yeni kavramları beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada metinlerarasılık kavramı ile birlikte yazın dışında farklı sanat dalları arasındaki alışverişler göstergelerarasılık başlığı altında sorgulanmaktadır. Bu çalışma on bir bölümden oluşmaktadır;

I. Metinlerarasılık/Göstergelerarasılık (Bu kısımda verilen örnekler ve alışveriş biçimlerinden hareketle göstergelerarasılığın metinlerarasılığın özel bir biçimi olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır),

II. Alıntı ve Resim,

III. Resimlerarasılık,

IV. Yenidenyazmak (metinlerarasılık bir yeniden yazma işlemi olarak ifade edilir),

V. Yazın ve Bilim ya da Bilimsel Metinleri Yenidenyazmak,

VI. Metinlerarasılık Bağlamında Yazın ve Felsefe İlişkisi,

VII. Yazın Öğretiminde Metinlerarasılık ve Karşılaştırma Yöntemlerinin Kullanımı,

VIII. Yazınsal Aşıma, IX. Benzerini Yapma-Benzerini Yazma,

X. Videoklip ve Alıntılama: Hold Your Horses Adlı Müzik Grubunun 70 Million’u,

⁴⁰ Aktulum, *Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık*, s. 9.

XI. Metinlerarası Bir Yapıt: Roberto Gac'ın La Societe des Hommes Celetes'i.

Bu bölümlerin ardından metinlerarasılığın kimi anahtar kavramlarının tanımlandığı "Temel Metinlerarası Kavramlar" adıyla ek bir bölüme yer verilmiştir. Kitap metinlerarasılığın kapsamının genişliğini göstermesi açısından son derece önemlidir. Bu kitabın metinlerarasılık/göstergelerarasılık, yenidenyazmak ve temel metinlerarası kavramlar kısımlarından faydalandık.

Berna Moran'ın *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri* (2010) adlı kitabından edebiyat kuramları hakkında bilgi almak için faydalandık. Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır:

Kısım I:

Birinci Bölüm; "Yansıtma Kuramı I",

İkinci Bölüm; "Yansıtma Kuramı II",

Üçüncü Bölüm; "Dış Dünyaya ve Topluma Dönük Eleştiri"

başlıklarından oluşur.

Kısım II:

Dördüncü Bölüm; "Anlatımcılık I",

Beşinci Bölüm; "Anlatımcılık II",

Altıncı Bölüm; "Sanatçıya Dönük Eleştiri" başlıklarından oluşur.

Kısım III:

Yedinci Bölüm; "Yeni Eleştiri",

Sekizinci Bölüm; "Rus Biçimciliği",

Dokuzuncu Bölüm; "Yapısalcılık ve Ötesi",

Onuncu Bölüm; "Esere Dönük Eleştiri" başlıklarından oluşur.

Kısım IV:

Onbirinci Bölüm; "Okur Merkezli Kuramlar",

Onikinci Bölüm; "Okura Dönük Eleştiri" Başlıklarından oluşur.

Kısım V:

Onüçüncü Bölüm; "Edebiyat ve Hakikat",

Ondördüncü Bölüm; " Edebiyatın Tanımı ve Değer Ölçütleri Sorunu",

Onbeşinci Bölüm; "Estetik Yargılar",

Onaltıncı Bölüm;

"Sonuç" başlıklarından oluşur.

Turan Karataş'ın *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç* (2013) adlı çalışması üç bölümden oluşur:

Birinci bölüm "Hayat ve İnsan" başlığını taşır, bu bölümde Sezai Karakoç'un hayatı, düşünce dünyası, yazma serüvenin başlangıcı gibi konular ele alınır ve eserlerinin genel bir değerlendirmesi yapılır.

İkinci bölüm "Sanat" başlığını taşır, bu bölümde Sezai Karakoç'un şiiri, şiirini meydana getiren belli başlı kavramlar ele alınır ve diğer edebi eserlerinin genel bir değerlendirmesi yapılır.

Üçüncü Bölüm "Tenkit" başlığını taşır, bu bölümde Sezai Karakoç'un sanatı ve şiir anlayışı üzerine bir değerlendirme yapılır. Bu üç bölümün ardından "Netice-i Kelâm" adıyla genel bir değerlendirme yapılır.

Kitabın sonunda Sezai Karakoç'un Yazdıkları ve Sezai Karakoç'a Yazılanlar şeklinde iki bölümden oluşan bir bibliyografya yer almıştır.

Bu kitap Sezai Karakoç'un hayatı, sanatı, şiir anlayışı ve eserlerini anlayıp değerlendirme açısından önemlidir. Kitabın sonunda yer alan bibliyografya çalışmamız için önemli bir kaynakça olmuştur.

Kültür ve Turizm Bakanlığı kitaplar dizini içinde yer alan editörleri Mehmet Çelik ve Yakup Çelik olan *Sezai Karakoç* (2010) kitabı yedi bölümden oluşur. Her bir bölüm bir başlık taşır, bu başlığın ardından kişilerin Karakoç için yazdığı kısımlar yazının ismi ve yazarının adıyla birlikte yer alır. Bölümler şu şekildedir:

Birinci Bölüm "Hayat Çizgisi" başlığını taşır, bu bölümde Sezai Karakoç'un hayatının anlatıldığı bir yazı yer almaktadır.

İkinci Bölüm "Düşünce Mimarı Sezai Karakoç" başlığını taşır, bu bölümde Karakoç'un düşünce dünyası üzerine yazılan yedi yazı yer almaktadır.

Üçüncü Bölüm "Sanat ve Edebiyat Görüşü" başlığını taşır, bu bölümde Karakoç'un sanat ve edebiyat görüşünün ele alındığı iki yazı yer almaktadır.

Dördüncü Bölüm "Şair Sezai Karakoç" başlığını taşır, bu bölümde Karakoç'un şairliği ve şiirleri üzerine yazılmış on yedi yazı yer almaktadır.

Beşinci Bölüm " Hikâye ve Tiyatro Eserleri" başlığını taşır, bu bölümde Karakoç'un hikâye ve piyeslerinin ele alındığı üç yazı yer almaktadır.

Altıncı Bölüm “Sezai Karakoç’a Şiirler” başlığını taşır, bu bölümde Karakoç için yazılan on altı şiir yer almaktadır.

Yedinci Bölüm “Sezai Karakoç Bibliyografyası” adını taşır, bu bölümde Mustafa Kirenci tarafında hazırlanan Sezai Karakoç Bibliyografyası yer almaktadır.

Bu kitap Sezai Karakoç’un hayatını, sanatını, düşünce dünyasını, şiirlerini, şairliğini farklı bakış açılarından hareketle değerlendirmek bakımından önemlidir. Tezimizde Sezai Karakoç’un şiirleri alıntı ve atıf adı verilen iki metinlerarası yöntem ile taranmış ve şairin temas ettiği kaynakların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Şairin yöneldiği kaynaklar, alıntı ve atıfların metinlerdeki işlevinin ne olduğu konusunun değerlendirilmesi hususunda Sezai Karakoç’u her yönüyle tanımak gerekir. “Sezai Karakoç” kitabı şairi anlama, düşünce dünyasını keşfetme, şiirlerini değerlendirme gibi hususlarda çalışmamız için yol gösterici olmuştur.

Türk Dili isimli Dil ve Edebiyat Dergisi’nin *Doğumunun 80. Yılında Sezai Karakoç’un Şiiri* (2013) isimli çalışma Sezai Karakoç’un şiirleri ve şairliği konusunda verilen bilgiler ve yapılan yorumlar ile çalışmamızda şiirlerin değerlendirilmesi hususunda önemli bir kaynak olmuştur. Bu çalışma derginin 744. sayısı olup, Sezai Karakoç’un şiirini ele alan özel sayıdır. Çalışma *Türk Dili*’nden başlıklı giriş yazısı ve bu yazı dışındaki otuz altı yazıdan oluşur.

Hece isimli edebiyat dergisinin *Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Dergisi ve Sezai Karakoç* (2010) başlıklı özel sayısı Sezai Karakoç’un şiirini değerlendirmek ve diriliş düşüncesini anlayıp yorumlamak hususunda başvurduğumuz kaynaklardandır. Çalışmanın yedinci bölümünde yer alan kaynakça tezimiz için son derece faydalı olmuştur. Bu çalışma derginin 73. sayısı olup, Sezai Karakoç’un hayatı, sanatı, düşüncesi ve diriliş dergisini ele alan özel sayıdır. Bu çalışma sekiz bölümden oluşur:

Birinci bölüm “Hayatı, Kişiliği ve Düşüncesi” başlığını taşıyan on dört yazıdan oluşmaktadır.

İkinci Bölüm “Sezai Karakoç Şiiri” başlığını taşıyan on üç yazıdan oluşmaktadır.

Üçüncü Bölüm “Geçmiş ve Geleceğe Doğru Diriliş” başlığını taşıyan sekiz yazıdan oluşmaktadır.

Dördüncü Bölüm “Öyküsü, Tiyatrosu, Dili” başlığını taşıyan beş yazıdan oluşmaktadır.

Beşinci Bölüm “Entelektüel Portre” başlığını taşıyan üç yazıdan oluşmaktadır.

Altıncı Bölüm “soruşturma” başlığını taşıyan on bir yazıdan oluşmaktadır.

Yedinci Bölüm “Kaynakça” başlığını taşır ve ayrıntılı bir kaynakçadan oluşmaktadır, bu bölümden kaynak tespiti hususunda faydalanılmıştır.

Sekizinci Bölüm “Albüm” başlığını taşıyan fotoğraflardan oluşmaktadır.

Medeniyetin Burçları-Sezai Karakoç (2015) isimli çalışmanın editörü Ali Dursun'dur. Çalışma “Medeniyetin Burçları” dizisinin üçüncü kitabıdır. Kitap “Diriliş Mimarının Portreleri”, “Diriliş Medeniyeti'nin Yapı Taşları”, “Diriliş İmarı'nda Şiir”, “Diriliş Mimarının Eserlerine Dikkatler”, “Bibliyografya”, “Mektuplar ve Belgeler”, “Albüm” adı verilen yedi bölümden oluşur. Sezai Karakoç'un düşüncesi ve eserleri üzerine yazılmış farklı yazılardan oluşan kitaptan fikri açıdan faydalandık.

Alâattin Karaca'nın *İkinci Yeni Poetikası* (2010) adlı kitabı, İkinci Yeni hareketi ve bu hareketin içerisinde yer alan sanatçıları farklı yönleriyle ele alıp değerlendiren önemli bir çalışmadır. Kitap poetika kavramını ele alan “Giriş” bölümüyle başlar. Giriş bölümünün ardından İkinci Yeni hareketi ve sanatçıları değerlendiren üç bölüm yer alır. Kitap sonuç, kaynakça ve dizin bölümü ile biter. Sezai Karakoç'u İkinci Yeni hareketinin diğer sanatçılarına yaklaştıran ve ayrılan yönleriyle değerlendiren önemli bir çalışmadır.

Münire Kevser Baş'ın *Sezai Karakoç Şiirinde Metafizik Vurgu* (2011) adlı kitabı, Sezai Karakoç'un şiirinin metafizik boyutunu değerlendirebilmek konusunda çalışmamız için faydalı olmuştur. Kitap, “Giriş” bölümüyle başlar. Giriş bölümünün ardından Sezai Karakoç'un şiirinin metafizik boyutları ile inceleyen iki bölüm yer alır.

Ali Haydar Haksal'ın *Sezai Karakoç Eleğimsağmalarda Gökanıtı* (2015) adlı kitabı Sezai Karakoç'u farklı boyutları ile alan bir kaynaktır.

Sıddık Akbayır'ın *Yoktur Gölgesi Türkiye'de-Sezai Karakoç* (2013) adlı kitabı Sezai Karakoç'u anlatan otuz iki bölümden oluşmaktadır. Kitap, çalışmamız için faydalı bir kaynak olmuştur.

Cevat Akkanat'ın *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri* (2012) adlı kitabı geleneğin İkinci Yeni Şiirine yansımalarını anlatan bir kitaptır. Kitap üç bölümden oluşmaktadır. Sezai Karakoç ve gelenek bağlamında çalışmamız için faydalı bir kaynak olmuştur.

Sezai Karakoç'un *Yitik Cennet* (2013) adlı kitabı: "Hz. Âdem", "Hz. Nuh", "Hz. İbrahim", "Hz. Yusuf", "Hz. Musa", "Hz. Süleyman", "Hz. Yahya", "Hz. İsa", "Son Peygamber ya da Yeniden Bulunmuş Cennet", "Çıkış" başlıklarından oluşur. Kitap ismi verilen peygamberlerin kıssalarının farklı bir üslup ile ele anlatıldığı bir nevi kısas-ı enbiyâ'dır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde peygamberlere yapılan atıflar sayı olarak fazladır. Dolayısıyla çalışmamızın ana konusu olan atıfların tespiti ve değerlendirilmesi hususunda şairin kendi görüşlerinin yer aldığı bu kitap çalışmamız için önemli bir kaynak olmuştur.

Sezai Karakoç *Edebiyat Yazıları I (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir)* (2012) adlı kitabı, sanatçının şiir hakkında yazdığı yazılardan oluşur. Kitap sanatçının şiir ve şair hakkındaki düşüncelerini değerlendirmek hususunda önemli bilgiler vermektedir. Çalışmamızı Sezai Karakoç'un şiirleri oluşturduğu için kitap bizim için önemli bir kaynaktır.

Sezai Karakoç *Edebiyat Yazıları II (Dişimizin Zarı)* (2014) adlı kitabı, sanatçının şiir, bazı şairler ve bazı düşünce adamları hakkında yazdığı yazılardan oluşur. Şairin şiirimizin içinde bulunduğu durumu geçmişin süzgecinden geçirek değerlendirdiği önemli yazılar yer almaktadır kitapta. Şairin Mehmet Akif, Necip Fazıl ve Yahya Kemal'i değerlendirdiği yazılar da yine kitapta yer almaktadır. Bu yazılar şairin geleneğe bakışını yansıtmaları hususunda son derece önemlidir. Bu yazıların yanında şairin batı dünyasından bazı isimleri değerlendirdiği yazılar yer almaktadır.

Sezai Karakoç *Edebiyat Yazıları III (Eğik Ehamlar)* (2015) adlı kitabı, sekiz yazıdan oluşmaktadır. Kitapta Doğu ve Batı dünyasından bazı isimler hakkında yazılan yazılar yer almaktadır. Yahya Kemal, Mehmet Akif, Namık Kemal, Dante, Rimbaud hakkında yazılan yazılar fikri açıdan tezimiz için faydalı olmuştur.

Sezai Karakoç *Diriliş Neslinin Âmentüsü* (2016). Kitap kendini 'diriliş eri' olarak ifade eden Sezai Karakoç'un sanatının, düşüncesinin, eserlerinin temel unsuru olan diriliş düşüncesini anlama hususunda önemli bir yol göstericidir.

2.2.2. Makaleler

G. Gonca Gökalp-Alpaslan “Metinlerarası İlişkiler ışığında Cemal Süreya Şiirinin Bileşenleri” (2009) başlıklı yazı şiirleri metinlerarasılık yöntemiyle inceleme hususunda bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Zümral Ölmez “Passage de Milan’da İç-Anlatı Yöntemi ve Metinler Arası İlişkiler” (2003) başlıklı yazı metinlerarasılık ile ilgili bilgi almak amacıyla okunmuştur.

Uğur Uzunkaya “Orhan Veli’nin Kitabe-i Seng-i Mezar’larında Metinlerarası İlişkiler” (2011) başlıklı yazısı metinlerarasılık, alıntı, gönderge(atıf) ile ilgili fikri açıdan önemli bilgiler içermektedir.

Hayriye Durkaya “Metinlerarasılık ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bağlamında Bülbül Mazmunu ve Mehmet Akif Ersoy’un Bülbül Şiiri” (2013) başlıklı yazısı fikri açıdan bilgi almak amacıyla okunmuştur.

Mehmet Can Doğan “İkinci Yeni Söyleminin Öncüsü, İkinci Yeni Şiiri’nin Gönülsüzü: Sezai Karakoç” (2011) başlıklı yazısı fikri açıdan bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Erdoğan Kul “Sezai Karakoç’un Şiirlerinde Meryem Sözcüğünün Kullanımı (Bağlam-işlev)” (2012) başlıklı yazısı bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Özge Öztekin “Modern Türk Şiirinde Geleneği Yeniden Üreten Bir Şair: Nâzım Hikmet ve Metinlerarasılık” (2008) adlı yazısı bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Betül Coşkun “Asaf Hâlet Çelebi’nin Şiirlerinde Metinlerarasılık Bağlamında Türk İslam Tarihi ve Kültürüne Göndermeler” (2013) başlıklı yazısı fikri açıdan bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Murat Turna “Sezai Karakoç’un Edebiyat Yazıları” başlıklı yazısı bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Sezai Coşkun “Sezai Karakoç’un Şiirleri Üzerinde Edebiyat-Medeniyet-Coğrafya İlişkisi Bağlamında Bir İnceleme” (2010) başlıklı yazısı bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Selami Ece “Sezai Karakoç ve Kar Şiiri” (2006) başlıklı yazısı bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

2.2.3. Tezler

Osman Ataş tarafından hazırlanan “Sezai Karakoç’un Şiirlerinde Mitolojik Unsurlar Üzerine Bir İnceleme” (2014) başlıklı yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır. “Sezai Karakoç’un Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri” başlıklı kısım bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Fatma Sönmez tarafından hazırlanan “Edebi Alıntılar ve Atıflar Bağlamında 1870-1908 Arasında Yayımlanan Türk Romanları Üzerinde Bir İnceleme” (2015) başlıklı doktora tezi metinlerarasılık kavramı hakkında bilgi edinmek amacıyla okunmuştur.

Mehmet Alparslan Akıncı tarafından hazırlanan “Sezai Karakoç’un Leyla ile Mecnun Eserinin Hermenötik Açıdan Değerlendirilmesi” (2015) başlıklı yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır. Tezin “Metinler Arası İlişkiler Bağlamında Sezai Karakoç’un Poetikası” ve “Sezai Karakoç’la Bir Leylâ ve Mecnun Okuması” başlığını taşıyan kısımlar bizim için oldukça faydalı bilgiler vermiştir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma genel olarak metinlerarasılık kavramının iki ana yöntemi olan alıntılar ve atıflar bağlamında bir metin tarama çalışmasıdır. Şiirlerde tespit edilen alıntılar ve atıflar, şairin edebi kaynaklarını, gelenekle ile ilişkisini ortaya çıkaracaktır. Bu doğrultuda çalışma metinlerarasılık yöntemine dayanmaktadır.

3.1.1. Tanım⁴¹

Metinlerarasılık kavramı Güncel Türkçe Sözlük' te şu şekilde tanımlanmıştır: "Bütüncül bir yapıya kavuşturulması amacıyla bir edebi metnin dokusuna hem edebiyat alanından hem de başka alanlardan metin parçalarının katılması."⁴² Kubilay Aktulum ise kavramı şu şekilde ifade eder: "Kabaca iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak anlaşılır ve tanımlanır. Kavram genel anlamıyla bir yeniden yazma (reecriture) işlemi olarak da algılanabilir."⁴³ Buna göre her metin kendinden önce yazılmış metin parçaları ile etkileşimde bulunmuş ve ortaya yeni metinler çıkmıştır. Bu durum bize her metnin kendinden önce yazılmış metinlerden açık veya kapalı bir şekilde izler taşıdığını gösterir.

3.1.2. Kuram⁴⁴

Metinlerarasılık kuramsal anlamda XX. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Kavram ilk defa Julia Kristeva tarafından ortaya koyulmuştur. Kristeva, kavramın özünü Mihail Bakhtin'in söyleşimcilik kuramından almıştır.

"Her şey önceden söylenmiştir." gibi düşünceler ile hareket eden kuramcılar metinlerin birbiriyle, gelenekle, ilahi kaynaklarla ilişki içerisinde olduğunu söylerler.

⁴¹ Tanım; herhangi bir şeyi kısaca açıklamak; ne olduğunu ya da ne olmadığını belirtmek, tarif. (Karataş, Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü, s. 554.)

⁴² Metinlerarasılık; (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56d35103167415.00714597 Erişim: 28.02.2016).

⁴³ Aktulum, Metinlerarasılık // Göstergelerarasılık, s.452.

⁴⁴ Kuram; sistemli bir biçimde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü, nazariye, teori. (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56f51cdac03fb4.26075944 – Erişim: 25.03.2016).

Kristeva bu kavramı "başka metinlerden alınan sözcelerin bir kesişme yeri"⁴⁵ olarak adlandırır. Bu yönüyle her metin kendinden önce yazılmış metinlerden izler taşır, kendinden önce yazılmış metinleri anımsatır ancak bu bir taklit değildir ya da eski metni alıp kendi metnine koymak değildir. Metinlerarası bir yeniden yazma işlemidir. "Bir yazar başka bir yazarın metninden parçaları kendi metninin bağlamında kaynaştırarak yeniden yazar."⁴⁶ Bir yönüyle farklı metinlerden alınan parçalar yine farklı bir metinde bir araya gelir. Ancak ortada eskinin devamı bir metin yoktur, kendine özgü özellikleri olan yeni bir metin ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan metinler kendinden öncekilerden bağımsız değildir. Bir mozaik parçası nasıl kendini oluşturan parçalardan farklı ama bütünde onlardan izler taşıyorsa metinler de böyledir. Metinler birer alıntılar mozaığıdır. "İki ya da daha çok metin arasındaki alışveriş hangi adla (ya da imgeyle) anılırsa anılsın, (metinlerarası, yaptakçılık, palempsest, alıntı, yeniden yazma vb.) neredeyse her yazınsal metnin (ister modern, ister postmodern, isterse klasik ya da daha eski metinler söz konusu olsun), Bakhtin'le birlikte 'çok sesli' özellikte olduğunu, en büyüğünden en küçüğüne değin bir metnin içerisinde yer alan her metin dışı unsurun orada ayrıışıklık yarattığını söyleyebiliriz."⁴⁷ Bu unsurlar metnin anlamına katkıda bulunurlar, metne çok sesli bir özellik kazandırır.

3.1.3. Köken⁴⁸

Metinlerarası ilişkiler kuramsal anlamda XX. yüzyılda ortaya çıkmıştır ancak eski yazınsal türlerde ismi metinlerarasılık olmasa da varlığını hissettirir. Dolayısıyla kökleri eskiye dayanır.

Metinlerarasılık kuramını ortaya koyan kişi Julia Kristeva olmuştur ancak kavramın kökeni Rus Biçimcilerin çalışmalarına ve Mihail Bakhtin'in söyleşimcilik kuramına dayanır. Biçimci eleştirmenler klasik metin tanımını bırakıp yeni bir metin tanımını ortaya koymaya çalışırlar. Rus Biçimcileri metin incelemelerindeki geleneksel tutumu reddederler ve dil bilime yönelirler. "Saussure'ün dil bilim kuramlarından esinlenerek metni büyük ölçüde eşsüremli olarak kendi içerisinde inceler, onun içkin yasalarını saptamaya uğraşır ve yazın yerine 'yazınsallığı' kuramlarının nesnesi

⁴⁵ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 13.

⁴⁶ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 16.

⁴⁷ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 216-217.

⁴⁸ Köken; bir şeyin çıktığı, dayandığı temel, biçim, neden veya yer, menşee.

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56f51cdf2c3e78.43705131 – Erişim: 25.03.2016).

yaparlar.”⁴⁹ Dolayısıyla başlangıçta yapıt dışı hiçbir unsura yer vermeyerek metni kendi içerisinde değerlendirirler. Rus Biçimcileri daha sonra yeni ilkeler benimseyerek yapıtı belli bir yazınsal bütün içerisinde ele almaya başlarlar. “Ancak, Biçimciler yapıtlar arası alışverişlerde yazarın rolünü görmezden gelirler. Başka bir yapıtta yapılan alıntılar, etki-etkilenme olgularını psikolojik açıdan değil, yalnızca biçim açısından ele alırlar.”⁵⁰ Bu şekilde yapıtların arasında -sadece biçim açısından da olsa- ilgi kurarak metinlerarasılık kavramının adını anmadan kavramı kabul etmiş olurlar.

Mihail Bakhtin, söyleşimcilik kuramı ile metinlerarasılığın özünü ortaya koymuştur. Mihail Bakhtin, Rus Biçimcilerin her türlü dış etkiyi bir kenara atıp yapıtı kapalı bir uzam gibi görmelerine ve yapıtı sadece biçim açısından ele almalarına karşı çıkar. “Bakhtin, yazınsal metin içerisinde söylemsel bir çeşitlilik bulunduğu, yapıtın başka yapıtlarla olduğu kadar tarihsel ve toplumsal olgularla da sürekli alışveriş içerisinde olduğu ilkesini benimsediğinden, metni yalnızca kendi içerisinde çözümlenmeye, onun içkin yasalarını bulmaya uğraşan, yapıtı aşırı derecede dizgeleştirme çabasında olan Rus Biçimcilerin yöntemini yadsır.”⁵¹ Bakhtin söyleşimcilik kuramını ortaya atar. Söz tek bir bireye ait bir olgu değildir, söyleyen ile dinleyen arasındaki bir alışveriştir. Bu açıdan söz ikisi arasında var olan bir alandır. “Her sözce, her söylem aynı zamanda onu oluşturan ayrışık bir sözün taşıyıcısıdır.”⁵² Bakhtin’e göre her metin kendinden önceki ve sonraki metinler ile ilişki içerisindedir. “Ona göre, yazına ait olsun ya da olmasın her sözce onu derinden derine belirleyen toplumsal ve tarihsel bağlamda köklenmiştir. İster güncel, ister bilimsel olsun hiçbir yazınsal söylem önceden söylenmiş, bilinene, ortak düşünceye vb. yönelmeden edemez.”⁵³

Julia Kristeva’nın postmodern eleştiri alanında ortaya attığı metinlerarasılık kavramı Bakhtin’in söyleşim/söyleşimcilik kavramından yola çıkılarak ortaya konulmuştur. Kristeva söyleşim kavramına dayanarak metinlerarasılık olgusunu kuramının odağına yerleştirmiştir. “Kristeva da Bakhtin’in tanımladığı biçimiyle, söylemin konumu ve metnin konumu arasında bir koşutluk kurarak, nasıl ki bir söylem hem söyleyenin hem de dinleyenin ortak ürünüyse ve kendinden önceki ya da çağdaş sözcelere gönderiyorsa, metnin de her zaman öteki metinlerin kesiştiği

⁴⁹ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 18.

⁵⁰ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 19.

⁵¹ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 22-23.

⁵² Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 24.

⁵³ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 23.

yerde bulunduğu ilkesini benimser.”⁵⁴ Kristeva, metinlerarasılık olgusunu her metnin kendi içerisinde farklı bir metni özümsemesi ve dönüştürmesi olarak ifade eder. “Dil yoluyla, metin gösterenleri yan yana ekler, onları bir bağlamdan alarak yeni bir bağlam içerisine dönüştürerek sokar, böylelikle karşılıklı ilişkiler içerisinde belli değişiklikler yaratır. Bu ilişkiler metinlerarası ilişkilerdir. Metin, metinlerarasılık açısından bakıldığında bir alıntılar mozaığıdır.”⁵⁵ Kristeva metin tanımında metinlerarasılığı esas alır onu yazıya özgü bir hareket olarak algılar. Metinlerarasılığı yazınsallığın bir ölçütü olarak kabul eder.

Kristeva'nın ardından Roland Barthes'in etkisiyle metinlerarasılık kuramı eleştiri sahasında daha fazla ön plana çıkar. Barthes, Kristeva'nın metin konusunda öne sürdüğü tanımlamaları kabul eder. Barthes, “her metinde farklı düzeylerde az çok tanınabilecek biçimlerde diğer metinlerden izler bulunduğunu”⁵⁶ düşünür. Ona göre metin kendinden önceki veya kendi dönemindeki metinlerin eritilmesiyle üretilir. Dolayısıyla ona göre metin yazıldıktan sonra bile üreilmeye devam eder. “Barthes de Kristeva gibi yazar ve okur kavramlarına değinmez. Metni, anlamı üreten her tür insan ögesinden arındırır. Metnin kendi içerisinde anlam ürettiğini savunur. Metni bir yazar ile alıcısı arasında kurulan bir ilişki değil, bir yapıt ile başka yapıt arasında kurulan, başka metinlerin kesiştiği bir alan olarak görür.”⁵⁷

Metinlerarasılık kavramı üzerine çalışan bir diğer isim Michael Riffaterre'dir. Kristeva ve Barthes metinlerarasılığı yazı merkezli ele alırken Riffaterre okuma merkezli olarak ele almıştır. Riffaterre'e göre metinlerarasılık, “bir metin parçasının okunmasıyla ilgili olarak bellekte olan, gönderimde bulunan metinlerin tamamı”⁵⁸ dır. Riffaterre metinlerarasılık kavramını tanımlarken okur ile metin arasındaki ilişkiyi temel almıştır. “Metinlerarasının her şeyden önce bir okuma etkinliğine bağlı olduğunu söyleyerek ilk kez okura önemli bir işlev yükler.”⁵⁹ Riffaterre, metinlerarasılığın temel özelliğinin bilinmezlik ve saptanamazlık olduğunu ileri süren Kristeva ve Barthes'e karşı çıkar. Ona göre “metinlerarasının göndermeleri saptanabilir olmalı; bir metinde görüngüsel bir varlığa sahip bulunmalı.”⁶⁰ Riffaterre metinlerarası unsurların metinde izler bıraktığını ifade eder. Bu izlere *dilbilgisel*

⁵⁴ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 34.

⁵⁵ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 35.

⁵⁶ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 46.

⁵⁷ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 47.

⁵⁸ Uğur Uzunkaya, “Orhan Veli'nin Kitab-e-i Seng-i Mezar'larında Metinlerarası İlişkiler” Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 1 (2), <http://www.nobel.gen.tr/Makaleler/IJSES-Issue%202-7-2011.pdf> (Mart 2015) s. 31.

⁵⁹ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 50.

⁶⁰ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 52.

aykırılık adını verir. Bu aykırılıklar okura metinlerarasının izini sürme fırsatı tanıyacaktır. “Dilbilgisel aykırılıklar okurun karşısına çıktığı andan başlayarak onun işini güçleştirir, kafasını kurcalar. Ama aynı zamanda bu güçlüğün bir çözümü olduğunu, bir kuralın, ölçütün bu aykırılıklara koşut yer aldığını hissettirirler. Yani metinde bulunan bir aykırılığın çözümünün bir başka metinlerarası göndergede olduğunu bildirirler.” Riffaterre, *sıradan metinlerarası ve zorunlu metinlerarası* olmak üzere iki tür metinlerarası algılamadan bahseder.

Laurent Jenny; “Etkileşim, her yazınsal okumanın-okunabilirliğin koşuludur der ve Bakhtin, Kristeva ve Riffaterre gibi metinlerarasının, yazınsallığın bir ölçütü olduğunu kabul eder.”⁶¹ Jenny, Genette’den önce “bir metnin başka metinlerle ilişkisinin taklit, parodi, alıntı, montaj, gizli alıntı vb. biçimlerle kurulabileceğini belirtir. O, metinlerarasının bir kaynak ya da etkilenme eleştirisi olmadığını, ama bir ölçüde onunla ilişkisi bulunduğunu söyler.”⁶² Anıştırma ve anımsamaları zayıf metinlerarası ilişki olarak değerlendirir. Jenny metinlerarasılığı göstergibilimsel bir tutumla ele alır ve çok sayıda metinlerarası ilişki biçimi ortaya koyar.

Gerard Genette metinlerarasılık kuramı üzerine çalışan diğer önemli isimdir. “Genette en kisasından en uzununa kadar pek çok metinden yola çıkarak, en etkili ve ayrıntılı bir biçimde, metinler arasındaki alışverişlerin tiplemesini yapan”⁶³ kuramcıdır. Diğer kuramcılarının çalışmalarını da göz önünde bulundurarak metinlerarası kavramını belirli bir düzende açıklamıştır. “O da metinlerarasını yazınsallığın temel unsuru”⁶⁴ yapmıştır. “İki yapıt arasındaki olası her tür alışverişe metinlerarası yerine metinselaşkinlik”⁶⁵ adını verir. Genette diğer kuramcılardan farklı olarak kavramın alanını daraltmıştır. Kavramın diğer metinlerarası ilişkilerden biri olduğunu vurgulamıştır. “Metinlerarasılığı bir ilişkiler dizgesi olarak tanımlar ve kavramı alıntı, aşırma, anıştırmayı kapsayan bir ortak birliktelik ilişkisine indirger. Her türden alışveriş metinlerarasılık yerine ana-metinsellik olarak adlandırır. Ana metnin dönüştürülmesi ya da taklit edilmesi işlemi olan türev ilişkilerini ana-metinsellik olarak belirtir.”⁶⁶ Genette beş tip metinselaşkinlik ilişkisi üzerinde durur:

⁶¹ Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler*, s. 59.

⁶² Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler*, s. 60.

⁶³ Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler*, s. 65-66.

⁶⁴ Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler*, s. 66.

⁶⁵ Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler*, s. 67.

⁶⁶ Aktulum, *Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık*, s. 243.

1. Metinlerarası (İntertextualite); “iki ya da daha fazla metin arasındaki ortak birliktelik ilişkisi, yani temel olarak ve çoğu zaman bir metnin başka bir metindeki somut varlığı”⁶⁷ olarak tanımlanmıştır.

2. Anametinsellik (hypertextualite); “yalın ya da dolaylı bir dönüşüm işlemiyle önceki bir metinden türeyen her metin”⁶⁸ olarak tanımlanmıştır. Genette türev ilişkilerini bu başlık altında ele alır.

3. Yanametinsellik (paretextualite); “bir metnin ilk bakışta aynı metnin dışında kalan, ikinci dereceden metinsel unsurlarla yani başlıklar, alt-başlıklar, ara-başlıklar, önsözler, sonsözler, uyanlar, notlar, tanımlıklar, yer verilen resimler, kapağı ve metin öncesi unsurlar (yani karalamalar, taslaklar) ile olan ilişkiler”⁶⁹ olarak tanımlanır.

4. Üstmetinsellik (architextualite); “her özgün metnin bağlı olduğu, genel ya da aşkın ulamların -söylem tipleri, sözcelem biçimleri, yazınsal türler vb.- bütünü”⁷⁰ olarak tanımlanır. Soyut ve kapalı bir metinlerarası ilişkidir.

5. Yorumsal üstmetin (metatextualite); “bir metni sözünü ettiği bir başka metne zorunlu olarak alıntı yapmadan, hatta adını anmadan bağlayan bir yorum ilişkisidir.”⁷¹

“Genette’in belirlediği bu beş tür ulam birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmazlar.”⁷²

Sonuç olarak kuramcılar metinlerarası olgusunu yazının yapıcı bir unsuru olarak ele almışlar ve onu kendilerine göre tanımlamaya çalışmışlardır. “Kristeva, kavramı en geniş biçimde; Genette, daha dar bir çerçevede tanımlar. Kristeva ve Barthes metinlerarasının izlerinin bilinmez, çoğu zaman saptanamaz, kolaylıkla çıkarılamaz olduklarını ileri sürer. Riffaterre, bu izlerin saptanabilir, tanınabilir izler olduğu, ancak algılanabilmeleri için okurun iyi bir kültürel birikime sahip olması gerektiğini ileri sürer. Kristeva, metinlerarasının bir yazı etkisi olduğunu söyler. Riffaterre ise okuma etkisi olduğunu savunur. Kimileri kaynak eleştirisinin diğer adı olduğunu ileri sürer. Kimileri karşılaştırmalı yazın diye adlandırır. Tüm bunlar kavramı eksiksiz olarak tanımlamanın ve sınırlarını çizmenin zor olduğu sonucunu ortaya çıkarır.”⁷³

⁶⁷ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 68.

⁶⁸ Aktulum, Metinlerarasılık/Göstergelerarasılık, s. 419.

⁶⁹ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 69.

⁷⁰ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 70.

⁷¹ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 71.

⁷² Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 72.

⁷³ Aktulum, Metinlerarası İlişkiler, s. 74-75.

3.1.4. Kapsam⁷⁴

Çalışmamız tarama alanı olarak Sezai Karakoç'un Gün Doğmadan isimli şiirlerinin toplu basımı olan eserinde yer alan şiirleri kapsar. Taramada ortaya çıkan alıntı ve atıfların hangi eserden, yazardan, şairden, kutsal kitaptan, olaydan ve kişiden yapıldığının tespiti için alıntı ve atıf yapılan kaynaklara da başvurulmuştur.

3.2. Bilgi Toplama Kaynakları

Çalışmada, araştırılan konuyla ilgili bilgi sahibi olmak, konuyla ilgili fikirleri desteklemek amacıyla çeşitli kitaplar, makaleler ve tezler kullanılmıştır. Çalışmada, Sezai Karakoç'un sanat ve edebiyat görüşünü farklı yönleriyle değerlendirmek amacıyla yazarın sanat ve edebiyat görüşünü inceleyen kitaplardan ve yazarın kendi eserlerinden faydalanılmıştır. Alıntılarının ve atıflarının tespiti ve değerlendirilmesi amacıyla Kur'an-ı Kerim mealinden faydalanılmıştır. Alıntılarının ve atıflarının yapıldığı diğer metinler temin edilebildiği kadarıyla okunmuştur. Arama motorlarından faydalanılmıştır. Taramada kullanılan kaynakların tamamı çalışmanın sonunda verilmektedir.

3.3. Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Kaynakların büyük bir kısmı satın alınarak temin edilmiştir. Kişisel kaynaklardan ve akademik arama motorlarından kaynak tespiti noktasında faydalanılmıştır. Sezai Karakoç'un hayatı, sanatı ve edebiyat görüşü hakkında bilgi edinmek amacıyla yazar hakkında yazılmış kitaplar, dergi özel sayıları, makaleler ve tezler okunmuştur. Alıntılarının ve atıflarının tespiti ve değerlendirilmesi amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan Kur'an-ı Kerim meali, M. Asım Köksal tarafından hazırlanan Peygamberler Tarihi taranmıştır.

⁷⁴ Kapsam; sınırları içine başka konuları veya anlamları alma durumu, şümul.
(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56f51d6d456b12.52056212 – Erişim: 25.03.2016).

4. BULGULAR VE YORUMLAR (ANA TARTIŞMA)

Sezai Karakoç'un şiirlerinde tespit edilen alıntılar ve atıflar şairin yöneldiği kaynaklara göre tasnif edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ana başlıkları olan alıntılar ve atıflar ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir. Sezai Karakoç şiirinde yer alan alıntılar atıflara oranla daha azdır. Alıntılar daha çok ayetlerden yapılmıştır. Bunların dışında şiirlerden yapılan alıntılar ve Hz. Muhammed (S.A.V)'in sözlerinden yapılan alıntılar da vardır. Alıntı, ayetlerden yapılan alıntılar, şiirlerden yapılan alıntılar ve Hz. Muhammed (S.A.V)'in sözlerinden yapılan alıntılar olmak üzere üç alt başlıkta değerlendirilmiştir. Sezai Karakoç'un şiirleri tarandığında şiirlerinin atıflar yönüyle oldukça zengin olduğu görülür. Atıflar, şairin yöneldiği kaynağa ve beslendiği geleneğe göre sınıflandırılmıştır. Bunlar; peygamberlere ve kavimlerine yapılan atıflar, iman eden diğer topluluklara yapılan atıflar, surelere yapılan atıflar, kutsal kitaplara yapılan atıflar, şairlere yapılan atıflar, İslam âleminin tarihî ve tasavvufi şahsiyetlerine yapılan atıflar, Batı dünyasının önemli şahsiyetlerine yapılan atıflar, İslam ve Batı şehirlerine yapılan atıflar, şairlere yapılan atıflar, şairin kendi şiirine yapılan atıflar, tarihî olaylara yapılan atıflar, Kur'an-ı Kerimde zikredilen yiyeceklere yapılan atıflar, meleklerle yapılan atıflar, halk inanışlarına ve geleneklere yapılan atıflar şeklinde sınıflandırılmıştır. Peygamberlere yapılan atıflar ele alınırken ilk olarak atıf yapılan peygamberin kıssası anlatılmıştır. Kıssanın bilinmesinin şiire anlamsal olarak yapılan katkıyı doğru bir şekilde değerlendirme imkânı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sezai Karakoç şiirlerinde İslam medeniyeti, Doğu medeniyeti ve Batı medeniyetini diriliş düşüncesini gerçekleştirmek amacıyla bir araya getirmiştir. Sezai Karakoç şiirinin arka planında çok zengin bir kültürel doku vardır. Şair çağı, modern olanı, doğu ve batıyı kendi düşünce ufkunda harmanlayarak kendine özgü bir söylem ile bir araya getirmiştir. Şairin doğduğu ve içinde yetiştiği toplumsal, kültürel atmosfer ve İslam inancı da şiirlerini etkilemiştir. Sezai Karakoç şiiri'nin "beslendiği damarlar vardır. Bir yandan İslam ve klasik Türk şiirinden, öte yandan Batı şiirinden

gelen unsurlar bulunur.”⁷⁵ Sezai Karakoç bu geniş kültürel yönelimi kendine özgü imgeler ile bir araya getirmiştir.

“Annemin bana öğrettiği ilk kelime
Allah Şahdamarımdan yakın bana benim içimde

Annem bana gülü şöyle öğretti,
Gül, O’nun, O sonsuz iyilik güneşinin teriydi,

Annem gizli gizli ağlardı dilinde Yunus
Ağaçlar ağlardı, gök koyulaşırdı, güneş ve ay mahpus

Babamın uzun kış geceleri hazırladığı cenklerde
Binmiş gelirdi Ali bir kır ata
...

Peygamberin günümüzde küçük sahabileri biz çocuklardık
Bedir’i Hayber’i, Mekke’yi özlerdik, sabaha kadar uyumazdık

Mekke’nin derin kuyulardan iniltisi gelirdi.”⁷⁶

Sezai Karakoç’un *Çocukluğumuz* adlı şiirinde yer alan yukarıdaki dizeler şairin şiirlerinde var olan geniş kültürel yönelimi ortaya koymaktadır.

4.1. Alıntılar Bağlamında Sezai Karakoç Şiiri

4.1.1. Ayetlerden Yapılan Alıntılar

Sezai Karakoç’un diriliş düşüncesinin özü hakikat medeniyeti adını verdiği İslam medeniyetini yeniden diriltmektir. İslam medeniyetinin özü Kur’an-ı Kerim’dir. Bu medeniyeti yeniden ayağa kaldırmanın ilk şartlarından biri, o medeniyeti oluşturan İslam inancının kutsal kitabı olan Kur’an-ı Kerim’i doğru bir şekilde anlayıp, hayata geçirebilmektir. “İslam kültür ve medeniyeti, Kur’an ve Peygamber’den gelen İslam ruhundan fışkırmış bir terkiptir. Âb-ı hayat terkibidir. Karanlıklar içinden arayıp bulacaksın onu sen, diriliş eri”⁷⁷ diyerek Kur’an-ı Kerim’i işaret eder Sezai Karakoç.

⁷⁵ Karataş, Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, s. 422.

⁷⁶ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 97-98.

⁷⁷ Karakoç, Diriliş Neslinin Amentüsü, s. 67.

Gün Doğmadan isimli şiirlerinin toplu basımı olan kitabında Kur'an-ı Kerim'in içerisinde yer alan ayetlerden yapılan alıntılar tespit edilmiştir.

Gün Doğmadan'ın Sesler adlı dördüncü bölümünde yer alan *Fırtına* şiirinin altıncı kısmında şu ifade yer almaktadır:

“Ay kurumuş bir hurma dalı...”⁷⁸

Şiirin içerisinde yer alan bu ifadeler Yasin Suresi otuz dokuzuncu ayetinden alıntı yapılmıştır. Ayette bu ifadeler şu şekilde geçmektedir: “Ayın dolaşımı için de konak yerleri(evreleri) belirledik. Nihayet o, eğrilmiş kuru hurma dalı gibi olur.”⁷⁹

Gün Doğmadan'ın Gül Muştusu adlı yedinci bölümünde yer alan Ses şiirinde ve Taha'nın Kitabı adlı altıncı bölümde yer alan *Taha'nın Dirilişi* şiirinde şu ifade yer almaktadır:

“Oku, Rabbinin adıyla oku”⁸⁰

“ ‘Oku Rabbinin adıyla!
Dedi Cebrail Kur'an'dan”⁸¹

Şiirin içerisinde dört defa tekrar edilen bu ifadeler Alâk Suresi birinci ayetinden alıntılanmıştır. Ayette bu ifadeler şu şekilde geçmektedir: “Yaratan Rabbinin adıyla oku!”⁸². Şair Hz. Peygamber'e ilk vahiy gelme hadisesini bu sözlerle alıntılanmıştır.

Gün Doğmadan'ın Alinyazısı Saati adlı on üçüncü bölümünde yer alan *birinci* şiirde şu ifadeler yer almaktadır:

“Yeryüzüne yeryüzü kadısına
Hüküm ki:
Haksız yere bir insanı öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibidir”⁸³

Şiirin içerisinde yer alan bu ifadeler Mâide Suresi otuz ikinci ayetinden alıntı yapılmıştır. Ayette bu ifadeler şu şekilde geçmektedir: “Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o

⁷⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 167.

⁷⁹ Kur'an-ı Kerim, Yasin Suresi, Ayet 39.

⁸⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 406-409.

⁸¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 359.

⁸² Kur'an-ı Kerim, Alâk Suresi, Ayet 1.

⁸³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 630.

sanki bütün insanları öldürmüştür.”⁸⁴ Şair bu şiirde kutsal bir şehir olan Kudüs’ün ve Kudüslülerin uğradığı zulmü dile getirirken ayetten yaptığı alıntı ile insanları öldürmenin yanlış bir durum olduğunu dile getiriyor. Zalimin zulmünün sonu aslında Kur’an-ı Kerim ayetinden yapılan alıntı ile dile getiriliyor. Hakikat medeniyetini diriltme davasına kendini adanmış olan Sezai Karakoç bu medeniyetin en önemli şehirlerinden olan Kudüs’ün durumunu ortaya koyuyor. Bunu dile getirirken ayetten yaptığı alıntı ile adeta bir müjde yapıyor diriliş erlerine. Zalimler bir gün hak ettiği sona kavuşacaktır.

Gün Doğmadan’ın Şahdamar adlı ikinci bölümünde yer alan *Şahdamar* şiirinde ve Gün Doğmadan’ın Körfez adlı üçüncü bölümünde yer alan *Çocukluğumuz* şiirinde şu ifadeler yer almaktadır:

“Siz bize şahdamarımızdan yakın”⁸⁵

“Allah, şahdamarımdan yakın bana benim içimde”⁸⁶

Şiirlerin içerisinde yer alan bu ifadeler Kâf Suresi on altıncı ayetinden alıntı yapılmıştır. Ayette bu ifadeler şu şekilde yer almaktadır: “Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız.”⁸⁷ Okuyucuyu bu alıntılar ile Kur’an-ı Kerim’e yönelmektedir.

Sezai Karakoç, hayatı ve sanatı ile kendini İslam medeniyetini yeniden diriltme davasına adanmıştır. İslam medeniyeti’nin özü İslam dinidir. İslam dininin temel kaynağı ise Kur’an-ı Kerim ve Hz. Muhammed(S.A.V)’dir. Sezai Karakoç ayetlerden yaptığı bu alıntılarla Kur’an-ı Kerim ile bağ kurmaktadır. Diriliş yolunda insanların sığınacağı kaynak Kur’an-ı Kerim olmalıdır düşüncesini bu alıntılarla ortaya koyduğunu söylemek mümkündür.

4.1.2. Şiirlerden Yapılan Alıntılar

Sezai Karakoç’un şiirlerinde başka şiirlerden yapılan bir alıntı tespit edilmiştir.

⁸⁴ Kur’an-ı Kerim, Mâide Suresi, Ayet 32.

⁸⁵ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 43.

⁸⁶ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 97.

⁸⁷ Kur’an-ı Kerim, Kâf Suresi, Ayet 16.

Gün Doğmadan'ın Alinyazısı Saati adlı on üçüncü bölümünde yer alan beşinci şiirde, bir halk şairine ait olduğu belirtilen şu ifadeler yer almaktadır:

“Bundan mı ki
Sana
'Sarı yıldız
Mavi yıldız'
Demiş halk şairi.”⁸⁸

Şiir'in içerisinde yer alan bu ifadeler Ali Ekber Çiçek'in *Bir Yıldız Doğdu Nur İle* türküsünde şu şekilde geçmektedir:

“Niye doğdun sarı yıldız mavi yıldız
Aman aman evler yıkan yıldız
Yıldız yıldız yıldız yıldız yıldız yıldız
Evler yıkan beller büken
Kanım döken kervan kıran”⁸⁹

Türküye konu olan sarı yıldız kervan kıran yıldızı olarak da bilinmektedir. Türkü ile ilgili çeşitli hikâyeler anlatılmaktadır. Sivas'a yani memleketlerine doğru bir kervan yola çıkmıştır. Bu kervanda nişanlı bir gençte bulunmaktadır. Kervancılar memleket hasretiyle dolu sabahın olmasını ve yola koyulmayı beklerler. Sabahyıldızı olduğunu zannettikleri Kervankıran yıldızını görüp yola koyulular. Yolda tipiye yakalanıp ölürlər. O günden beri çeşitli türkülerle bu hikâye dile getirilmektedir.

Sezai Karakoç şiirde Sivas'tan geçerken sabah vakti görülen sarı yıldızı anlatmaktadır. Şiirin bu kısmında halk şairinin türküsünde yer alan sözlerin alıntı yapıldığı tespit edilmiştir. Şairin bu alıntı ile halk anlatisıyla temas ettiği ve halk geleneğinden yararlandığı düşünülmektedir.

Gün Doğmadan'ın Gül Muştusu adlı yedinci bölümünde yer alan on ikinci şiirde, gül türküleri ve bir ağıt yükselir ifadeleriyle verilen iki farklı şiir yer almaktadır. Bu şiirlerin farklı bir yazı karakteri ile yazılması alıntı olabileceği fikrini ortaya çıkarmıştır. Ancak şiirlerin alıntı olduğuna dair bir tespit yapılamamıştır.

⁸⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 647.

⁸⁹ Ali Ekber Çiçek, “Bir Yıldız Doğdu Nur İle”, <https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=19462>, (3 Nisan 2016).

4.1.3. Hz. Muhammed (S.A.V)'in Sözcülerinden Yapılan Alıntılar

Gün Doğmadan'ın Hızır ile Kırk Saat adlı beşinci bölümünde yer alan yirmi dördüncü şiirde şu ifade yer almaktadır:

“Şahit Ol ya Rab!”⁹⁰

Şiirde yer alan bu ifade Hz. Muhammed (S.A.V)'in sözünden alıntı yapılmıştır. Bu ifade veda hutbesinde geçmektedir. Hz. Muhammed (S.A.V) veda hutbesinde ashabına hitap ederken bu ifadeleri kullanmıştır.

4.2. Atıflar Bağlamında Sezai Karakoç Şiiri

Sezai Karakoç'un şiirleri incelendiği zaman şiirlere büyük ölçüde atıfların hâkim olduğu görülür. Sezai Karakoç zengin bir atıflar dünyası meydana getirmiştir. “Bir taraftan İslam medeniyetinin geçmişindeki parlak dönemlere göndermelerde bulunan Karakoç öte taraftan yenik medeniyetimizin ihya hareketi diye adlandırılabilir diriliş fikri etrafında derinlemesine tahlil ve sentezlere varmaktadır. Onun şiirinde ve tefekküründe mazi özlenen bir hatıra zamanından çok, yeniden yaşanabilir kılınabilecek bir medeniyet tasarımının ilkelerini oluşturur.”⁹¹ Sezai Karakoç şiirleriyle yeniden diriltmek istediği İslam medeniyetine ait değerlere atıflar yapmaktadır. Bu atıflar şiirin ana dokusuyla kaynaşmış bir şekilde okuyucuya sunulmaktadır. Şiirlerin bütününde pek çok atıf yapılmaktadır. Özellikle Hızır ile Kırk Saat, Gül Muştusu, Taha'nın Kitabı gibi şiirlerin atıflar bakımından oldukça zengin oldukları tespit edilmiştir.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde peygamberlere ve onların kavimlerine, iman eden diğer topluluklara, surelere, kutsal kitaplara, şairlere, İslam âleminin tarihî ve tasavvufî şahsiyetlerine, batı dünyasının önemli şahsiyetlerine, İslam şehirlerine, batı şehirlerine, şairin kendi şiirlerine, tarihte yaşanmış önemli olaylara, Kur'an-ı Kerim'de sıkça zikredilen yiyeceklere, meleklerle, halk inanışlarına ve geleneklere atıflar yapıldığı tespit edilmiştir. Atıflar ait oldukları şiir içerisinde değerlendirildiğinde Sezai Karakoç'un atıflara da İslam medeniyetinin diriliş davası için başvurduğu görülmektedir. Atıflarla mevcut olan durum ile geçmiş zaman arasında bağ kurulmaktadır. Atıf yapılan durumdan hareketle diriliş davası için yol gösterilmektedir. İslam Medeniyetine yapılan atıfların sayıca çok olması da bu fikri

⁹⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 229.

⁹¹ Mehmet Çelik ve Yakup Çelik (ed.), Sezai Karakoç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, s. 6.

desteklemektedir. Sezai Karakoç Batı ve Doğu medeniyetine yaptığı atıflarla da tarihin tekrar eden olaylarına şiirleriyle tanıklık etmektedir.

4.2.1. Peygamberlere ve Kavimlerine Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'den, son peygamber Hz. Muhammed (S.A.V)'e kadar pek çok peygambere atıf yapıldığı tespit edilmiştir. Şiirlerde genellikle peygamberin ve kavminin adını anarak atıf yapılmaktadır. Bazı şiirlerde ise peygamberler ve mucizelerine kendi ifadeleriyle atıflar yapılmaktadır.

Sezai Karakoç, diriliş neslinin âmentüsünü dile getirdiği eserinde şu ifadelere yer verir: "Benim inandığım ve bağlandığım dava, ilk insan ve ilk yol göstericinin, dünyayı dolduran inkara karşı özgür inanç gemisinin kaptanı olan Hazreti Nuh'un ebedi kurtuluş sancağını uygarlıklar başkentine diken, ateş imtihanından geçmiş ve kurban şifasıyla azapların zehrini eritmiş Hazreti İbrahim'in, toplumu yönetecek altın kuralları sütunlar gibi ufumuzda yükselten ve onları kıyamete kadar tarihin levhası olarak belirleyen Hazreti Musa'nın, ölüleri dirilten ölü gönülleri diriltici soluğun sahibi Hazreti İsa'nın ve nihayet en büyük insan, en büyük yol gösterici, bütün insanlığa ışık tutucu, fiziği ve fizikötesini aydınlatıcı son Peygamber Hazreti Muhammed'in davasıdır."⁹² Dolayısıyla Sezai Karakoç sanatını ve hayatını adadığı diriliş davasında peygamberleri yol gösterici olarak seçmiştir. Peygamberlere yapılan atıflar ile neredeyse tüm peygamberler tarihinin tek bir mozaik halinde şiirlerin ana dokusunda yer aldığı söylenebilir. Sezai Karakoç bu atıflar ile hakikat medeniyetini inşa eden peygamberlerin rehberliğinde, hakikat medeniyetini yeniden diriltmek fikrini ortaya koymaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde Hz. İdris'e atıflar yapıldığı tespit edilmiştir. Hz. İdris Aleyhisselâm'ın kıssası şu şekildedir: "Âdem ve Şis Aleyhisselâmlardan sonra, İdris Aleyhisselâm'a, Yüce Allah tarafından peygamberlik verildi ve kendisine otuz sahife indirildi. İdris Aleyhisselâm; Şis oğullarından olan kavmini yanına çağırıp onlara öğütler vermiş. İlk kez, Allah yolunda Kabil oğullarıyla savaşmış. Yüce Allah'ın Kabil oğullarını, onlarla düşüp kalkanları ve onlara meyl edenleri azaba

⁹² Karakoç, Diriliş Neslinin Âmentüsü, s. 10.

uğratacağını bildirdi ve kendilerini, onlarla düşüp kalkmaktan nehy etti. Bundan sonra, Yüce Allah, İdris Aleyhisselâmı, pek yüce bir yere kaldırıp yükseltti.”⁹³

“İdris İshak ve Şit azığı
İlyas gölgesi
Bir Yusuf akşamı
İlerde bengisu doldurmak için”⁹⁴

Gün Doğmadan’ın Hızır ile Kırk Saat adlı beşinci bölümünde yer alan *yirmi dördüncü* şiirde Hz. İdris’in adını anmak suretiyle atıf yapılmaktadır.

Sezai Karakoç’un şiirlerinde atıf yapıldığı tespit edilen peygamberlerden biri Hz. Nuh’tur. Hz. Nuh Aleyhisselâm’ın kıssası şu şekildedir: “Nuh Aleyhisselâm’ın meskeni Irak idi. Putlara tapan kavmini, başlarına gelecek azapla korkutmak, bir olan Allah’a ibadete davet etmek üzere, peygamber olarak gönderildi. Fakat kendisinin bütün çabaları, onların imandan kaçmalarından, küfürlerini arttırmalarından başka bir işe yaramadı. Bunun üzerine, Nuh Aleyhisselâm zalimlerin helak edilmesi için dua etti. Yüce Allah, dikilmiş ve yetişmiş olan ağaçları kesip gemi yapımında kullanmasını Nuh Aleyhisselâm’a emretti.”⁹⁵ Hz. Nuh, inananlar ile birlikte gemiye bindi ve ardından büyük tufan koptu. İnkâr edenler tufan ile helak oldular. Hz. Nuh ve iman edenler ise kurtuldular.

“Sonra birden silinir ters dönmüş bir fırtınayla
Bir boğa rüzgarıyla sabahın lambası bir poyrazla
Nuh şehri boğulmuştur
O kurtaran geminin enkazı yoktur
Bir şelale üstündedir sağdır dipdiridir
Bir yay gibi yeni bir çağa gerilmiş
Bir Tufan öncesinin telâşu içindedir”⁹⁶

Sezai Karakoç’un *Kış Anıtı* adlı şiirinden alınan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Gün Doğmadan’ın içerisinde yer alan şiirlerde Hz. Nuh’un adını anmak suretiyle ona atıf yapılmaktadır. Hem de tufan hadisesine kendi ifadeleri ile atıf yapmaktadır. Hz. Nuh ve ona inananlar nasıl inanç gemisi ile büyük tufandan kurtuldular ise insanlıkta İslamiyet ile yeniden dirilecektir. Nuh Peygamber ve inananlar için *Tufan* nasıl bir yeniden doğuşsa, İslam dini de insanlık için bir yeniden doğuşun timsalidir.

⁹³ M. Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi 1. Cilt*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015, s. 80-81.

⁹⁴ Karakoç, *Gün Doğmadan*, s. 228.

⁹⁵ Köksal, *Peygamberler Tarihi 1. Cilt*, s. 87-103.

⁹⁶ Karakoç, *Gün doğmadan*, s. 161.

“Nuh’un gemisi uygarlığın protoplazmasını taşıyor. Hakikat uygarlığının, peygamberler uygarlığının, ilahi uygarlığın. Tanrı sitesinin özünü taşıyor. Uygarlıktan yaşayan her özü olağanüstü bir sentez için taşıyor. İnsanlığı ölümden dirime götürüyor.”⁹⁷ düşüncesi ile Sezai Karakoç’un şiirlerinde Hz. Nuh’a ve büyük tufana atıf yapıldığı düşünülmektedir.

“Bir üfürüşte bütün evleriyle ve eviçleriyle
Tersine döndüğü Âd ve Semud’un”⁹⁸

Fırtına şiirinden alınan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi şiirlerde Âd kavmine de atıf yapılmıştır. “Yüce Allâh, âd kavmine, kardeşleri Hûd Aleyhisselâmı, Peygamber olarak gönderdi. O da, onları, Bir olan Allâh’a iman ve ibadete, insanlara zulmetmekten vaz geçmeye dâvet etti ise de, red ve tekzib ile karşılandı. Bunun üzerine, Yüce Allâh, üç yıl, onlardan, yağmuru, kesti. Onları, yağmur düası için, Mekke’ye bir heyet göndermek zorunda bıraktı. Yağmur yağdıracağını sandıkları bir kasırga ile de, yok olup gittiler.”⁹⁹ Âd ve Semud kavminin helak oluşları şiirlerin içerisinde atıflar ile okuyucuya hatırlatılmaktadır.

Sezai Karakoç’un şiirlerinde atıf yapılan bir diğer peygamber Hz. Salih ve kavmi Semud’dur. Hz. Salih Aleyhisselâm’ın kıssası şu şekildedir: “Salih Aleyhisselâm’ın kavmi, ikinci Âd diye anılan Semud kavmi olup Arabul’-âribedendir. Semud kavmi, işi büsbütün azıtıp Allâh’ın emrine aykırı olarak putlara tapmağa, yer yüzünde fesat çıkarmağa, taşkınlık etmeye başladıkları zaman, Yüce Allâh, onlara, Salih Aleyhisselâmı, peygamber olarak gönderdi. Fakat, onlar; Salih Aleyhisselâmı ve tebligatını, küfr ve inkârla karşıladılar. Semud kavminin Seyyidi, Ulu kişisi olan Cenda’ b.Amr: ‘Ey Salih! Şu kayanın yanına bizimle birlikte git. Kayanın içinden, bizim için, şöyle vasıfda bir dişi deve çıkarırsan, senin Peygamberliğini, doğrular ve sana, iman ederiz!’ dedi. Salih Aleyhisselâm, bunu yaptığı takdirde, Peygamberliğini tasdik ve kendisine iman edecekleri hakkında onlardan kesin söz aldıktan sonra, kayanın yanında namaz kıldı, Yüce Allâh’a dua edince, kaya, sanki, doğum sancısı gibi sancılandı. Titredi, sonra da, ikiye ayrılarak, içinden, istedikleri vasıfda bir Deve çıktı. Semud kavmi, Rab’larının emrine karşı, kibir ve gurûra düştüler, azgınlık ettiler, Deveyi boğazladılar. Salih Aleyhisselâm; Semud kavmine: ‘Her böğürüş, bir eceldir: Yurdunuzda, üç gün daha yaşayacaksınız! Bu, yalanlanmayacak bir Va’d’dir!’ dedi. Sabaha girdikleri sırada, güneş doğarken, gökten, onlara göklerin bütün

⁹⁷ Sezai Karakoç, Yitik Cennet, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2013, s. 53.

⁹⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 164.

⁹⁹ Köksal, Peygamberler Tarihi 1. Cilt, s. 118-119.

gürlemelerini, yeryüzünün bütün çığlıklarını içinde taşıyan öyle bir bağırişla bağırıldı ki, bir anda göğüslerindeki kalpleri parçalandı!”¹⁰⁰

“Bir üfürüşte bütün evleriyle ve eviçleriyle
Tersine döndüğü Âd ve Semud’un”¹⁰¹

“Salih bir gök gürültüsünü
Muştucu göndermişti”¹⁰²

Sezai Karakoç yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Gün Doğmadan’ın içerisinde yer alan şiirlerde Hz. Salih ve bir çığlık ile helak olan kavmi Semud’a atıf yapmaktadır.

Sezai Karakoç’un şiirlerinde Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail’e atıf yapıldığı görülmektedir. Hz. İbrahim ve Hz. İsmail Aleyhisselâm’ın kıssaları şu şekildedir: “İbrahim Aleyhisselâm’ın babası Tarah (Âzer), Kral Nemrud’un putlarının bakıcısı ve idarecisi idi. Nemrud; ilk defa, kötü yol açan idi. İnsanları, kendisine tapmağa, dâvet eden de, o idi. İbrahim Aleyhisselâm’ın annesi; doğum yapma zamanı gelince, geceleyin evinden çıkarak yakınlarında bulunan bir mağaraya gitti. İbrahim Aleyhisselâmı, orada doğurdu. Yüce Allâh, İbrahim Aleyhisselâma, Cebrâil Aleyhisselâmı gönderip Dinini öğretti ve kendisini, kavmine, Peygamber olarak gönderdi.”¹⁰³ Hz. İbrahim, halkına putlara tapmaktan vazgeçip Allah’a iman etmelerini tebliğ etti. Halkı onun sözlerini dinlemedi. Hz. İbrahim putları balta ile parçaladı. Bunun üzerine Nemrud, Hz. İbrahim’i ateşe attırdı ama ateş onu yakmadı. Hz. Sâre ve Hz. Hacer ile evlendi. Hz. İsmail, Hz. Hacer’den doğdu. Hz. İbrahim’e rüyasında oğlu Hz. İsmail’i kurban etmesi emredildi. Teslimiyet ile bu emri yerine getirecekleri vakit, gökten bir koç Hz. İsmail’in yerine kurban edilmesi için indirildi. Hz. İbrahim ve Hz. İsmail imtihanlarını sabır ve teslimiyet ile vermişlerdir.

“Kardeşim İbrahim bana mermer putları
Nasıl devireceğimi öğretmişti
Ben de gün geçmez ki birini patlatmayayım”¹⁰⁴

“Ve gül Nemrud’un yaktığı ateşte açan
Koncalanan açılan gelişen İbrahim’in elinde

¹⁰⁰ Köksal, Peygamberler Tarihi 1. Cilt, s. 125-129.

¹⁰¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 164.

¹⁰² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 262.

¹⁰³ Köksal, Peygamberler Tarihi 1. Cilt, s. 142-149.

¹⁰⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 177.

Tatlı bir su içe gerçekler saçan bir mağara”¹⁰⁵

“Kurban kesilirkenki karanlık

İbrahim’in bıçağındaki karanlık loşluk aydınlık

Keskin ışık

İsmail

İsmail bir çocuk başından serçe geçen”¹⁰⁶

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi şiirlerde Hz. İbrahim’e, Hz. İsmail’e, ateşe atılma ve kurban hadiselerine atıf yapılmaktadır. “Nasıl, her mümin kendi içinde kendisine bir oğuldan daha sevgili olan nefsinin hakikat önünde kurban etmeğe razı olmadığı sürece kendine açık ilerleyiş yolunu bütünüyle almış sayılmazsa, hakikat medeniyetinin de, her an kendi içinde özeleştirisini yapan, ruh tıkanıklık ve tükenikliklerinin karşısına kılıçla, ateşle dikilen bir İbrahim’e ihtiyacı vardır.”¹⁰⁷ diyen Sezai Karakoç hakikat medeniyetini inşa etme yolunda Hz. İbrahim’e işaret eder. Sezai Karakoç’un şiirlerde bu düşünceler ile Hz. İbrahim’e atıf yapılmıştır.

Sezai Karakoç’un şiirlerinde atıf yapılan bir diğer peygamber Hz. İshak’tır. “İshak Aleyhisselâm; İbrahim Aleyhisselâm’ın ikinci oğlu olup Hz. Sâre’den doğmuştur. İshak Aleyhisselâm; Babası İbrahim’in vefatından sonra, Şam’da Peygamberlikle vazifelendirilmiş, Yüce Allah, onu, seçkinlerden ve hayırlı insanlardan eylemiştir.”¹⁰⁸

“Sağımda kırgın solumda çılgın

Önümde Yakup Yusuf ve İshak’tınız”

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi adını anmak suretiyle Hz. İshak’a atıf yapılmaktadır.

Sezai Karakoç’un şiirlerinde atıf yapılan diğer peygamber Hz. Lût’tur. “Lût Aleyhisselâm; Allâh tarafından, kendilerine yüksek Meziyyetler Hüküm ve İlim verilen Peygamberlerdendi. Yüce Allah, onu, küfürleri ve ahlaksızlıkları dillere destan olan Sedum ve diğer dört şehir halkına, peygamber olarak gönderdi. Sedum’un azgın halkı, Lût Aleyhisselâmı yalanladılar. Yüce Allah, Lût Aleyhisselâm’ın duasını kabul edip Resûlüne yardım ve Sedum halkını helâk etmeyi, irade buyurduğu zaman, Cebrail Aleyhisselâmı, iki Melekle ki, Mikâil ve İsrail

¹⁰⁵ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 135.

¹⁰⁶ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 132.

¹⁰⁷ Karakoç, Yitik Cennet, s. 72.

¹⁰⁸ Köksal, Peygamberler Tarihi 1. Cilt, s. 239-240.

Aleyhisselâmlarla birlikte gönderdi. Lût Aleyhisselâm; genç konukları, içeriye gizlice almış, onlardan hiç kimsenin haberi olmamıştı. Fakat, Lût Aleyhisselâm'ın karısı, gidip bunu, kavmine haber verdi."¹⁰⁹ Bu haberi alan Sedum kavmi gençleri almak istedi. Bunun üzerine melekler Hz. Lût ve ona inanları oradan gönderdiler. Sedum kavmi sabah vakti balçıktan pişirilmiş bir taş yağmuru ile helak edildiler.

“Boşaltıyor işgal edilmiş bir şehri boşaltır gibi
Kaçıyorlar Lût şehrinden kaçır gibi”¹¹⁰

“Lût şehri ansızın gelen gök sesidir
Bardaktan boşanan İskenderiye'dir”¹¹¹

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Hz. Lût'un adını anmak suretiyle ona ve kavmine atıf yapılmaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde Hz. Yakub'a atıf yapılmıştır. Hz. Yakub, “İbrahîm Peygamberin torunu ve İshâk peygamberin oğludur. Dayısının iki kızıyla evlenmiş ve bunlardan 12 oğlu dünyaya gelmiştir. Oğulları içinde Yusuf ve Bünyamîn aynı babadan doğmuşlardır. Allah ona peygamberlik verdi. Kardeşlerinin Yûsuf'u kuyuya atmalarından sonra onun hasretiyle ağlamaktan gözleri kör olmuştur. Yıllar sonra oğlu Yûsuf, Bünyamîn ile ona gömleğini göndermiş ve gözleri açılmıştır.”¹¹²

“Gümüş su tası
Yakub'un koyun postu”¹¹³

Hızırla Kırk Saat'in yirmi dördüncü şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Hz. Yakub'a atıf yapılmaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde atıf yapılan diğer peygamber Hz. Yusuf'tur. Hz. Yusuf, Hz. Yakub'un oğludur. Hz. Yusuf'un kıssası şöyledir: Kardeşleri Hz. Yusuf'u kıskanıp onu kuyuya atarlar. Babalarına kardeşlerini bir kurdun yediğini söylerler. Kardeşleri sonra Hz. Yusuf'u Malik adında bir adama satarlar. Malik, Hz. Yusuf'u Mısır'a götürür. Mısırdaki Hz. Yusuf'u Mısır Aziz'ine satarlar. Aziz'in karısı Yusuf'un güzelliği karşısında büyülenir. Hz. Yusuf'u kandırmak ister ancak bunu yapamayınca ona iftira atıp zindana attırır. “Zindanda iki kölenin gördüğü rüyâlar, Yûsuf'un yorumladığı gibi çıktı. Nihayet Mısır hükümdarının gördüğü bir rüyâyı da doğru tabir

¹⁰⁹ Köksal, Peygamberler Tarihi 1. Cilt, s. 248-253.

¹¹⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 628.

¹¹¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 161.

¹¹² İskender Pala, Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü, İstanbul: Kapı Yayınları, 2007, s. 478.

¹¹³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 228.

etmesi üzerine zindandan çıkarılarak maliye bakanlığına getirildi. Hz. Yûsuf, Mısır'da tarımı geliştirdi ve yedi sene içinde pek çok zahire biriktirdi. Daha sonra hükümdarın gördüğü rüyadaki kıtlık yılları geldi, yedi yıl sürdü. Bu kıtlık yıllarında Yûsuf'un kardeşleri de Kenân ilinden kalkıp zahire almak için Mısır'a gelirler. Kıssanın bundan sonrası; Yûsuf'un kardeşlerine kendisini tanıtmaması, babasına onlar vasıtasıyla gönderdiği gömleği gözlerine sürmesiyle gözlerinin açılması ve bütün aile efradını yanına alarak Mısır'da yerleşmeleriyle sona erer."¹¹⁴

"Ben İbrahim'in sır kâtibi
Yâkub'un dedektifi
Yusuf'un hapisane arkadaşı
Düş yorumu öğretmeni"¹¹⁵

Sezai Karakoç, *Hızır Kırk Saat'in* on beşinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Gün Doğmadan'ın içerisinde yer alan şiirlerde Hz. Yusuf'a atıf yapmaktadır.

Sezai Karakoç'a göre: "Kutlu toplumun ruhudur Hazreti Yakub. Gerçek atadır, ölmeyen gelenektir. Hazreti Yusuf'sa diriliştir; devlette, toplumda, insanlıkta, gerçeğin ve gerçek geleneğin dirilişidir. O, insanlığın dirilişidir kudret çerçeve ve aynasında."¹¹⁶ Sezai Karakoç hakikat medeniyetini diriltme yolunda peygamberleri rehber seçmiştir. Ona göre her peygamber bu medeniyetin farklı bir yönünü temsil eder. Ona göre: "Hazreti Yusuf, 'Devletin dirilişi'dir."¹¹⁷ Hz. Yusuf'a yapılan atıflar ile onun devleti yeniden diriltme özelliğine dikkat çekilmekte ve Hz. Yusuf çağa örnek olarak gösterilmektedir. Başka bir deyişle her peygamber son din olan İslamiyet'e bir tuğla koymuşlardır.

Hz. Eyyüb Sezai Karakoç'un şiirlerinde atıf yapılan diğer peygamberdir. "Eyyûb Aleyhisselâm; İbrahim, İsmail, İshak, Yâkub, Esbat ve İsâ Aleyhisselâmlar gibi, İlâhi Vahy'e mazhar olmuş, Yüce Allâh tarafından seçilip ona da, Peygamberlik verilmişti. Eyyûb Aleyhisselâm, konuksuz, gecelemez, yoksul bulundurmamakça, yemek yemez, açların karınlarını doyurmamakça, kendi karnını doyurmaz, çıplakları giydirmedikçe, kendisi, giyinmezdi. Dulları, giydirdi, kuşatırdı. Eyyûb Aleyhisselâm'ın bütün serveti yok olur. Fakat, o, bunlara rağmen, hep Yüce Allâh'a hamd'ü senâda bulunmaktan, ibâdete devamdan, verdiği şükür, uğradığı ibtilâyâ sabredip

¹¹⁴ Pala, s. 483-484.

¹¹⁵ Karakoç, *Gün Doğmadan*, s. 203.

¹¹⁶ Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 93-94.

¹¹⁷ Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 94.

katlanmaktan ayrılmaz. Eyyûb Aleyhisselâm, aynı zamanda hastalanır da. Eyyûb Aleyhisselâm; din kardeşlerinde iki kişinin, kendisini, son derecede üzen konuşmalarını işittiği, kızıp zevcesini kovduğu, yanında ne bir yiyecek, ne bir içecek, ne de, kendisine bakacak bir arkadaş bulunmadığını gördüğü zaman, secdeye kapandı, ve 'Hakikat, şeytan, beni, yorgunluğa (meşakkata) ve azâba (hastalığa) uğrattı!' diye seslenerek halini arz ve ibtilâsını kaldırmasını Rabb'inden niyaz etti. Yüce Allâh, onu, (onun duasını) kabul buyurdu. Eyyûb Aleyhisselâm, en ağır ibtilâlara katlanmakta mesel ve dillere destan olmuştur."¹¹⁸

"Ve dert ve sabır ve yara
Ve yaraya dayanmak sanatı Eyyûb'un işi"¹¹⁹

Hızır'la Kırk Saat'in on yedinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi şiirlerin içerisinde Hz. Eyyûb'ün vücudunu saran yaralara rağmen sabredip beklemesi hadisesine atıf yapılmaktadır. Bu atıflar ile Hz. Eyyûb'ün sabrının diriliş erlerine misal olarak gösterildiği düşünülmektedir.

"Zülküf'ül'dü salan
Kudüs gecesine
Yer aşkın bir boya gibi
Yeşil kelebekleri"¹²⁰

Hızır'la Kırk Saat'in otuz ikinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi kendisine atıf yapılan peygamberlerden diğeri Hz. Zülküf'ül'dür. "Yüce Allah; Eyyûb Aleyhisselâm'dan sonra, Bîşr b. Eyyûb Aleyhisselâmı, Peygamber olarak göndermiş ve ona Zülkifl ismini vermiş, halkı, Tevhîd akidesine = Allâh'ın Birliğine inanmağa dâvet etmesini, kendisine emretmiştir."¹²¹

"Musa sürüyü Şuayb'tan öğrendiyse
Yolu dağı yaylayı benden öğrendi
Şuayb'tan öğrendiyse köpeği
Kurdu benden öğrendi"¹²²

Hızır'la Kırk Saat'in on beşinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi kendisine atıf yapılan diğeri peygamber Hz. Şuayb'tır. "Yüce Allah; Şuayb

¹¹⁸ Köksal, Peygamberler Tarihi 1. Cilt, s. 306-316.

¹¹⁹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 207.

¹²⁰ Karakoç, Gün doğmadan, s. 262.

¹²¹ Köksal, Peygamberler Tarihi 1. Cilt, s. 324.

¹²² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 204.

Aleyhisselâmi, hem kendi kavmi olan Medyen kavmine, hem de, Eshâb'ı Eyke'ye, Peygamber olarak gönderdi. Medyen ve Eyke halkı, Şuayb Aleyhisselâmi, yalanladıkları ve onun öğütlerini reddettikleri için, azaba uğradılar."¹²³

“Öğretmeseydim duvarını devirerek yoksulu kurtarmayı
Çıkartabilir miydi Musa
Mısır'dan İsrail'i
Delmeseydim bir yoksulun övüncü kayığını
Geçirebilir miydi Musa Kızıldeniz'den İsrail'i
Bir vuruşta on pınar
Çıkartabilir miydi çakmak kayalarından
Öldürmeseydim hiç acımadan
Gözünün önünde o çocuğu
Bütün suçsuz çocukların katili
Firavun'u boğar mıydı daha yeni kurumuş bir deniz ”¹²⁴

Hızır la Kırk Saat'in on beşinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Hz. Musa, Sezai Karakoç'un en çok atıf yaptığı peygamberlerden biridir. Hz. Musa asası ile mucizeler göstermiş, Kızıldeniz'i yararak kendine inananları kurtarmıştır. Hz. Hızır ile yaptığı yolculuk ile bilinir. Özellikle Hızır la Kırk Saat'in içerisinde yer alan şiirlerde Hz. Hızır ile yapılan yolculuğa ve Hz. Musa'ya sıkça atıf yapılmaktadır.

Sezai Karakoç'a göre: “Hazreti İbrahim, Hakikat Medeniyetinin Millet tohumunu atmıştı. Hazreti Yusuf, ona devletinin örneğini ve deneyini vermişti. Hz. Musa, toplum ve devletini bütünüyle ve öbür insanların yasa, düzen ve yaşamlarından arınmış ve sıyrılmış olarak kuracaktı. Hz. Musa, bir dirilişti. Hz. İbrahim ve Hazreti Yusuf'un toplumda dirilişi. Toplumu kurarak dirilişiydi O mucize sultanı.”¹²⁵ Hz. Musa'yı toplumun dirilişi olarak gören Sezai Karakoç, İslam toplumunu yeniden diriltmede bir işaret olarak ona atıflar yapmıştır.

“Ben Hızır... gün... falan saatte... yerde
İnceleme yaptım
Anne suçsuzdu ve öldü
Baba suçsuzdu eski incirler gibi hışırdıyordu
...

¹²³ Köksal, Peygamberler Tarihi 1. Cilt, s.328-329.

¹²⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 203-204.

¹²⁵ Karakoç, Yitik Cennet, s. 102-103.

Kendimi iki yüz yıl insanoğluna görünmemeye mahkûm ettim imza Hızır”¹²⁶

Hızır İle Kırk Saat'in beşinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Sezai Karakoç şiirlerinde Hz. Hızır'a atıfta bulunmaktadır. Hz. Hızır, “âb-ı hayât'ı içip ölmezliğe kavuşan kişi. Peygamber veya velî olduğu hususunda rivayetler vardır. Halk inanışında büyük bir yer edinmiş olup Kur'ân-ı Kerîm'de Musâ Peygamber ile olan macerası anlatılır. Onun, darda kalanların imdadına yetişmesi inancı, hayli yaygın olup ‘Kul bunalmayınca Hızır yetişmez, Hızır gibi yetişmek’ vs. kalıplaşmış sözlerde hâlâ yaşar.”¹²⁷ Gün Doğmadan'ın içerisinde yer alan beşinci bölümün adı *Hızır İle Kırk Saat*'tir. Sezai Karakoç hem bu bölüm ile hem de şiirlerin bütününde Hz. Hızır'a atıf yapmaktadır.

“Sezai Karakoç, tarihi kapsamından ve bağlarından koparmadan Hızır'ı dinler ve peygamberler tarihinin canlı şahidi, yer yer müdahili, birçok mucize ve kerametini oluşturunca bir anlatıcı kahraman yaparak, ona çağlar üstü bir misyon yüklemiştir.”¹²⁸ “Hızır ve âb-ı hayat, ‘ölümsüzlük’ kavramını çağrıştırması dolayısıyla İslam uygarlığının dirilişinin, yeniden doğuşunun sembolüdür. Karakoç, ‘Tarih, Kur'an'dan gelen kevserle, âb-ı hayatla yıkanacak ve dirilecek. İnsanlığın üstünde ruhun diriliş lambası yeniden yanacak.’ şeklindeki inancını Hızır İle Kırk Saat'te Hızır ve âb-ı hayat aracılığıyla ortaya koyar.”¹²⁹ Hz. Hızır'a bu fikir ile atıf yapıldığı düşünülmektedir.

“İlyas'la buluştuk mu buluştuk da
En ince durumundaydı kabuğuyla yumurta”¹³⁰

Hızır İle Kırk Saat'in on üçüncü şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Hz. İlyas, şiirlerde atıf yapılan peygamberlerden biridir. Hz. İlyas, “İsrailoğullarına gönderilmiştir. Hızır ile görüştükleri ve her yıl onunla buluşup hacca gittiklerine dair bir rivayet vardır. İlyas karada sıkıntıya düşenlere yardım edermiş. Kıyamete dek yaşayacakmış. Hızır ile İlyas'ın buluştukları gün Hızır-İlyas'tan bozma olarak bugün Hıdırellez denilmektedir.”¹³¹

“Yeniden doğarak doğumu aklamış olanlar

¹²⁶ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 181.

¹²⁷ Pala, s. 204.

¹²⁸ Mehmet Çelik, “Hızır Kültürünün Modernleşmesi ve Sezai Karakoç”, ed.: Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, Sezai Karakoç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 233-247, s. 247.

¹²⁹ Ahmet Demir, “Hızır İle Kırk Saat Üzerine Düşünceler”, ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, Sezai Karakoç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 306-329, s. 307.

¹³⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 198.

¹³¹ Pala, s. 230-231.

Balığın karnında geçirilen nice gün ve geceden sonra
İnkâr kentinin ortasına düşenler
Ancak onlar böyle bir sofranın başmimarı”¹³²

“Yunus’a aittir balina
Diş ve tarak Yunus’a aittir”¹³³

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Hz. Yunus’un balık tarafından yutulup balığın karnında yaşaması hadisesine atıf yapılmaktadır. Hz. Yunus, “İlahi Vahy’e mazhar olan, âlemlerin üstünde, yüksek meziyetler verilen Peygamberlerdendi. Yûnüs Aleyhisselâm; otuz üç yıl, kavmini, Allah’a iman ve ibadete dâvet ettiği halde, kendisine, iki kişiden başka iman eden olmadı.”¹³⁴ Hz. Yunus kendisine inanmayan kavmini bırakıp gider. Kavmi Hz. Yunus gittikten sonra yanlıklarından dönerler. Hz. Yunus bir gemiye biner. “Yûnüs Aleyhisselâm, gemiye binince, gemi, sağa sola yalpa yapıyor. Fakat, ne ileriye, ne de geriye gidebiliyordu. Gemi halkı, şiddetli bir fırtınaya tutulmuşlardı. ‘Bu, sizden birinizin günahı yüzündendir! Her halde, gemide, Efendisinden kaçmış bir köle var! Gemide, kaçak köle olunca gemi yürümez’ dediler. Yûnüs Aleyhisselâm, anlamıştı ki, günah sahibi kendisidir! Yûnüs Aleyhisselâm: ‘Öyle ise, kur’a, çekiniz! Kur’ada ismi, çıkarı, denize atınız.’ dedi. Bunun üzerine, aralarında kur’a çektiler. Kur’a Yûnüs Aleyhisselâma çıktı. Yûnüs Aleyhisselâm, bunu, görünce kendisini hemen denize attı. Yüce Allah; Yûnüs Aleyhisselâmı, balığın karnında hapsedmek istediği zaman, balığa: Onu, tutup yutmasını, Fakat onun etini, yaralamasını, Kemiklerini, kırmamasını, ilham etmişti. Balık; Yûnüs Aleyhisselâmı, yutup denizin dibindeki meskenine kadar indirdi. Yûnüs Aleyhisselâm da, balığın karnında; karanlıklar içinde:Senden başka hiç bir İlâh yoktur! Seni, tenzih ederim. Gerçekten, ben, haksızlık edenlerden oldum!’ diyerek tesbih ve niyaza koyuldu. Balık; Yûnüs Aleyhisselâmı, Übülle’ye, Übülle’den sonra, Dicle’ye, Dicle’den sonra da, Ninevâ’ya kadar karnında götürüp kendisini, hasta bir halde, deniz sahiline bıraktı. Yüce Allâh; Yûnüs Aleyhisselâm için, Yabanî bir dağ keçisi de hazırlamıştı. Keçi, ot ve yaprak yeyip sabah akşam gelir, bacaklarını, Yûnüs Aleyhisselâmın üzerine ayırarak memesinden ona, süt içirirdi. Yûnüs Aleyhisselâm iyileşinceye kadar keçi, böyle yapmağa devam etti. Yüce Allâh; bundan sonra, Yûnüs Aleyhisselâma, Kavminin yanına gidip tevbelerini, Allâh’ın kabul ettiğini,

¹³² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 509.

¹³³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 207.

¹³⁴ M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi 2. Cilt, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015, s. 147-148.

kendilerine haber vermesini emretti.”¹³⁵ Hz. Yunus kavmine kızıp onları terk etmişti ve bu yüzden bir imtihandan geçti. Diriliş erleri de davalarında türlü zorluklar ile karşılaşabilir. Hz. Yunus’un imtihanı onlara örnek olmalı ve onlar karşılaşacakları zorluklara Hz. Yunus gibi sabretmelidirler. Sezai Karakoç’un Hz. Yunus’a yaptığı atıfların bu anlama katkı sağladığı düşünülmektedir.

“Demir ve Zebur ve Ses ve öfke Dâvud’a aittir”¹³⁶

*Hızır*la *Kırk Saat*’in on yedinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Sezai Karakoç’un şiirlerinde atıf yapılan bir diğer peygamber Hz. Davud’dur. “Yüce Allah; Dâvûd Aleyhisselâma saltanat verdiği gibi, Hikmet (Peygamberlik)te, vermiş, kendisinde hükümdarlıkla Peygamberliği birleştirmiş, kendisine, semâvî kitablardan Zebûr’u indirmiştir. Demir; ateşe sokulmaksızın, çekiçle vurulmaksızın, Dâvûd Aleyhisselâm, onu istediği şekle koyardı.”¹³⁷

“Belkıs araya cam girse bile
Bir gecedir bir ecedir Süleyman ülkesine
Dâvud söz dağ yankı
Devlet ürperten mızrağı
Dev cin rüzgâr Süleyman
Ama bir vâdide bir karıncadan utanan
Karıncanın heybetine hayran olan
Hüthütten haberi aldığı zaman
Surları rüzgârla deviren Süleyman
Titredi dikkatinden bir karıncanın bir karıncadan”¹³⁸

Gün Doğmadan’ın Taha’nın Kitabı adlı bölümünde yer alan *Çile* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde olduğu gibi şiirlerde atıf yapılan diğer peygamber Hz. Süleyman’dır. Hz. Süleyman, Hz. Davud’un oğludur. “Babasının vefatından sonra ve onun vasiyeti üzerine Kudüs’teki, yarım kalmış olan Mescid-i Aksâ’yı inşaa başladı. Allah tarafından kendisine birçok mucizeler verilmiştir. Kuşlarla, hayvanlarla konuşur, onların dilini anlarmış. Cinlere ve rüzgâra emretme yetkisine sahipmiş. Üzerinde İsm-i A’zam yazılı bir mühürlü yüzüğü varmış. Hz. Süleyman’ın Hüdhüd adlı bir kuşu varmış. Birgün Hüdhüd’ü aramışsa da bulamamış. Ona çok öfkelenmişken Hüdhüd çıkagelmiş. Sebe ülkesine gittiğini, oradaki ikinci bir Hüdhüd

¹³⁵ Köksal, Peygamberler Tarihi 2. Cilt, s. 152-155.

¹³⁶ Karakoç, Gün doğmadan, s. 207.

¹³⁷ Köksal, Peygamberler Tarihi 2. Cilt, s. 185-187.

¹³⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 348.

ile konuştuğunu, bu Hüdhd'ün Belkıs adlı bir sahibesi olduğunu, Belkıs'ın da güneşe tapan bir kavim üzerine melike olduğunu söylemiş. Bunun üzerine Süleyman peygamber Hüdhd'ü affedip Belkıs'a onunla davetiye göndermiş. Süleyman peygamber Belkıs'ı imâna davet etmiş. O da devletin ileri gelenleriyle müşavere edip güneşe tapmaktan vazgeçerek Hz. Süleyman'ın dinine girmiş ve zevcesi olmuştur. Bir gün Süleyman peygamber ordusuyla birlikte sefere giderken bir vadiye ulaştıklarında karınca beyi'nin diğer karıncalara 'Kaçınız! Süleyman'ın orduları sizi ezmesin.' dediğini duydu. Süleyman Karıncaya 'Ben peygamber olduğum hâlde seni ve arkadaşlarını çiğneyebileceğimi nasıl düşündün ve niçin onlara kaçmalarını söyledin?' deyince karınca ona 'Senin debdebeni ve tenbîhlerini unuturlar diye söyledim' cevabını verir. 40 yıl büyük bir ihtişam ile devlet sürmüştür. 52 veya 60 yaşında vefat etmiştir."¹³⁹

"Süleyman'ın Meselleri olduğu gibi, Süleyman da, Süleyman'ın çağı da, anlayan, bilen, duyan, kavrayan, sezen, fark eden insan ve uygarlık ruhu için, mutlak bir meseldir."¹⁴⁰ Hz. Süleyman, karınca, hüdhd, Belkıs gibi kelimeleri kullanarak bu mesele atıf yapılmaktadır. "Hakikat Medeniyeti, 'Devlet' modeline, ideal devlet formuna Süleyman Peygamberle ulaşır."¹⁴¹ Hz. Süleyman'a yapılan atıflar ile onun ideal devletine işaret edilmiştir. Atıflar hakikat medeniyetine yol gösterici bir işlevde şiirlerin içerisinde yer almaktadır.

"Üzeyr peygamberle birlikte
Eşğimiz ve biz dirildiğimizde"¹⁴²

Gün Doğmadan'ın Gül Muştusu adlı bölümünde yer alan XI isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Hz. Üzeyr'e şiirlerde atıf yapılmaktadır. Hz. Üzeyr, "Allâh'ın, Salîh ve Hakîm bir kulu olduğu, muhakkak ve İsrail oğulları Peygamberlerinden bir Peygamber olduğu meşhurdur. Bakara sûresinin 259. âyetinde yüz yıl ölü halde bırakılıp diriltildiği açıklanan Zat'ın Üzeyr Aleyhisselâm olduğu da, ileri sürülmekte."¹⁴³

"Eyyûb Zülküfûl Yuşa ve senin kanamadığınız
Şit ötesi yakalanmaz izleri örtülerin"¹⁴⁴

¹³⁹ Pala, s. 411-412.

¹⁴⁰ Karakoç, Yitik Cennet, s. 111.

¹⁴¹ Karakoç, Yitik Cennet, s. 105.

¹⁴² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 391.

¹⁴³ Köksal, Peygamberler Tarihi 2. Cilt, s. 279-281.

¹⁴⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 198.

Hızır'la Kırk Saat'in on üçüncü şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Hz. Yuşa ve Hz. Şit'e şiirlerde atıf yapılmaktadır. "Tih çölünde kırk yıllık mecbûrî ikamet sona erdikten ve Mûsâ Aleyhisselâm vefat ettikten sonra, Yüce Allâh, Yûşa' b.Nûn Aleyhisselâmı, İsrail oğullarına peygamber olarak gönderdi. Hızır Aleyhisselâmla buluşmaya giderken, Mûsâ Aleyhisselâma yoldaşlık eden genç adam, Yûşa' b. Nûn Aleyhisselâmdı."¹⁴⁵

"Zekeriya'ya yaklaşan bir testere titreyişinden
Yahya'nın başını bir yemiş gibi getiren"¹⁴⁶

"Yahya Peygamberin başını alıp kaçırın da o
O kesik kutlu başın kanları aka aka
Söyledikleri şimdi bile kulaklarımızda
Çınlar çağın helezonlarında"¹⁴⁷

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi şiirlerde Hz. Zekeriya'ya ve Hz. Yahya'ya atıf yapılmaktadır. "İsrail oğullarına en son gönderilen Peygamberler: Dâvûd Aleyhisselâm Hanedânından: Zekeriyyâ, Yahyâ b.Zekeriyyâ, İsa b.Meryem Aleyhisselâmlardı. İsrail oğulları, en sonunda, Yahyâ ve Zekeriyyâ Aleyhisselâmları da şehit ettiler."¹⁴⁸ Hz. Zekeriya'nın testereyle ortadan ikiye bölünerek şehit edilmesine ve Hz. Yahya'nın başının kesilerek şehit edilmesine atıf yapılmaktadır.

"Zekeriya Peygamber testereyle ikiye biçildi. Yahya Peygamber'in kafası kesildi. Meryem'in çekmediği çile kalmadı. Ama, mum, mihraptaki gerçek mum sönmedi, yanmaya devam etti. Yitik Cennet'ti o mum. Hakikat Medeniyeti'nin mumu. Medeniyetler, batış ve düşüş anlarında, bir mihrab ve mum korudukları ve gizledikleri sürece, umut ölmemiştir. Diriliş, her zaman için beklenebilir. Zekeriya ve Meryemler olduğu sürece, Yahya'lar ve İsa'lar her zaman gelebilir."¹⁴⁹ Hz. Zekeriya ve Hz. Yahya'ya yapılan atıflar ile dirilişin gerçekleşmesi için gelecek diriliş erlerine muştı verilmektedir. Bu muştı ile diriliş umudu aşılandığı düşünülmektedir.

"Bir meleğin bir sözünden gebe kalan kutlu kadın
Ayrılığın şiddetinden gebe kaldın
Aydınlığın artışından oldu İsa"¹⁵⁰

¹⁴⁵ Köksal, Peygamberler Tarihi 2. Cilt, s. 121-122.

¹⁴⁶ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 305.

¹⁴⁷ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 165.

¹⁴⁸ Köksal, peygamberler Tarihi 2. Cilt, s. 291-292.

¹⁴⁹ Karakoç, Yitik Cennet, s. 117-118.

¹⁵⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 196.

“İsa adına İsa
Akşamın kristali katedrallerde
Çarmıha gerilmektedir boyuna
İki bin yıl önce değil
Asıl şimdi”¹⁵¹

“Konuşacak Mehdi
Geldi derleniş günü
Derleniş toparlanış vakti”¹⁵²

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi şiirlerde Hz. İsa kendisine en çok atıf yapılan peygamberlerden bir tanesidir. “Hz. Meryem; yirmi veya on beş, ya da, on üç yaşında bulunduğu sırada idi ki, Cebrâil Aleyhisselam ile karşılaşmıştı. Rivâyete göre: Cebrâil Aleyhisselâm, Hz. Meryem’in yanına varıp gömleğinin yakasından üfürmüş ve üfürüğü, onun döl yatağına erişmiştir. Yüce Allâh; Hz. Meryem’e, kavmi olan İsrail oğullarının, kendisini de, oğlunu da, öldürmeye kalkacaklarını, kavminin yurdundan, hemen çıkıp gitmesini vahy ve ilham etmişti. Bunun üzerine, Hz. Meryemle İsâ Aleyhisselâmı, amcasının oğlu Yûsuf Neccar, merkebe bindirip acele Mısır’a kadar götürüp bıraktı. Hz. Meryem, Mısır’da, on iki yıl kaldı. İsâ Aleyhisselâmı, halktan, gizledi. Mısır halkı, İsâ Aleyhisselâmın yaptığı ve Allâh’ın, ona verdiği şeylerden korkmağa başlayınca, Yüce Allâh, İsâ Aleyhisselâm’ın annesi Hz. Meryem’e oğlunu, Şam’a götürmesini, Vahy ve İlham etti. Otuz yaşında iken, İsâ Aleyhisselâma Vahy geldi, İncil, nâzil oldu. İsâ Aleyhisselâmın zamanında tıp (doktorluk) üstündü. Fakat, doktorlar; anadan doğma kör’ün gözünü açmaktan, baras hastalığını iyileştirmekten âcizlerdi. İsâ Aleyhisselâm ise, doktorların, gördürmekten aciz kaldıkları anadan doğma körleri, gördürüyor, onların iyileştiremedikleri alaca hastalıklarını, iyileştiriyor, hattâ, ölüleri bile diriltiyordu. Rivâyete göre: krallardan bir kral, yemek yaptırıp halkı, yemeğe dâvet etmiş, İsâ Aleyhisselâm da, yemek çanağının çevresine oturmuştu. İsâ Aleyhisselâm, yemek çanağının, kendisinin önüne gelen tarafından yiyor, çanaktaki yemek hiç eksilmiyordu. Kral: ‘Ben, krallığı, bıraktım, sana, tâbi’ oldum!’ dedi, krallıktan ayrılıp bazı arkadaşlarıyla birlikte İsâ Aleyhisselâma tabi oldu ki, işte, İsâ Aleyhisselâmın Havârîleri, bunlardı. Rivâyete göre: Yahûdîlerin; İsâ Aleyhisselâmı, yakalayıp bağladıkları ve hakaret ederek götördükleri ve asacakları sırada, İsâ Aleyhisselâmın semâya kaldırıldığı bildirildiği gibi; Yakalayıp hakaret ederek götördükleri, İsâ

¹⁵¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 285.

¹⁵² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 293.

Aleyhisselâm olmayıp Yahûdîlere, İsa Aleyhisselâmın yerini gösteren Havârî olduğu; İsa Aleyhisselâmı, asmak istedikleri sırada, yer yüzüne karanlık çöktüğü ve Meleklerin, Yâhûdîlerle İsa Aleyhisselâm arasına girdikleri ve İsa Aleyhisselâma benzetilen Havârî'yi, yakalayıp, kendisinin: 'Ben, size, onun yerini, gösteren'im!' demesine bakmayarak İsa Aleyhisselâmın, yerine, onu öldürüp ağaca astıkları"¹⁵³ söylenmektedir.

Şiirlerde; Hz. Meryem'in Hz. İsa'ya hamile kalışına, Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelmesine, Hz. İsa'nın ölüleri diriltme mucizesine, Hz. İsa'ya gökten indirilen sofraya, Hz. İsa'nın havarilerine, Hz. İsa'nın çarmıha gerileceği esnada semaya çekilme hadisesine atıflar yapılmaktadır. "Hazreti İsa, Din'in özüne yönelmişti. Din'in ruhunu diriltmeyle ödevlendirilmişti. Hakikat'in mesajını getiriyordu. Din ve hakikat ayrımını yeniden ortadan kaldırma vakti gelmişti. O, bu vaktin mimarıydı. Hazreti İsa da, hayatın en ihtişamlı görüntüsünde ölümün sezilmesi ve karşısına dirilişin konmasıdır ilahi irade ve Yazgı tarafından, yoksa sadece bir paradoks, kritik veya ironi değildi paganizm ve antik çağ için. Roma'nın dondurup kalıplaştırdığı ruhu, zincirlerden kurtarıp özgürlüğe kavuşturan bir Peygamber, Hazreti İsa, diriliş mucizesiyle geldiği gibi, Uygarlık da, aklın yönetimindeki donuşa karşı, gönlün buzları çözücü aşk ve merhamet ateşini, Hazreti İsa hararetini tutmasını bilmelidir."¹⁵⁴ Şiirlerde Hz. İsa'ya bu düşünceler ile atıf yapıldığı düşünülmektedir.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde Hz. Muhammed (S.A.V)'e atıflar yapılmaktadır. "O, Cennetin bir kapısı değil, Cennet'in ta kendisidir. Peygamberler, birer kurtuluş kapısı olarak hep O'na açılırlar. Hazreti Âdem, her ne kadar ilk insan ise de, gerçekte O'nun hakikatinden bir tecelli idi. Her ne kadar, insanlığı, Hazreti Nuh, kurtuluş gemisine aldıysa da, hakikatte asıl Kurtuluş gemisi O'nun getirdiği İslâm'dır. Hazreti İbrahim, O'nun Milleti'ni kurdu, O'nun adına putları kırdı, O'nun sevgisi ve sevgililiği ile Allah'ın Dostu oldu; Hazreti İsmail'e bedel kurban koçun, O'nun sürüsünden, gayb sürüsünden geldiğini bildi. Hazreti Yusuf'un hükümranlılığı, O'nun tedbirinden bir nişan verdi. Hazreti Musa, O'nun Toplumundan, Toplum kuruculuğundan, bir muştuydu. Hazreti Süleyman, O'nun Devleti'ni Levh-i Mahfuzdan yeryüzüne indirmek nakşetmekle görevliydi. Hazreti Yahya, umutsuzluğun en kabarık anında O'nun sesini yükseltti. Tebliğ sesini. Ve O'nun muştı cephesi, Hazreti İsa'da görüldü. Her peygamber, O'nun bir cephesiydi. Bütün

¹⁵³ Köksal, Peygamberler Tarihi 2. Cilt, s. 307-334.

¹⁵⁴ Karakoç, Yitik Cennet, s. 124-129.

cepheler O'nda bütünlendi. Bu yüzden, 'din O'nda tamam oldu'. Yitik Cennet, Yeniden Bulunmuş Cennet'e dönmüştü O'nda. Bu yüzden, O'nda yeniden yaratılmış oldu insan."¹⁵⁵

Sezai Karakoç'un şiirlerinde, kendisine atıf yapıldığı tespit edilen bütün peygamberler, Hz. Muhammed (S.A.V)'i muştulamaktadırlar. İnsanlık, tarih boyunca peygamberler ile uyarılmıştır. Peygamberler İslam'a giden yolda yol gösterici olmuşlardır. İnsanlık, kaybettiği gerçeği Hz. Muhammed (S.A.V) ve onun tebliğ ettiği İslam dini ile bulmuştur. "O, diriliş peygamberiydi. Tek Tanrı inancının dirilticisi. Peygamberler yolunun, Hakikat Uygarlığının diriticisi."¹⁵⁶ İçinde bulunulan zamanda yeniden diriltilmeye çalışılan hakikat medeniyeti de yine onun sesini duyup, izinden gitmekle ayağa kaldırılabilir. Sezai Karakoç'un şiirlerinde peygamberlere yapılan atıflar ile bu fikrin ortaya konulduğu düşünülmektedir. Şiirlerin içerisinde Hz. Peygamber'e, hayatına ve mucizelerine yapılan birçok atıf tespit edilmiştir.

"Annem bana gülü şöyle öğretti
Gül, O'nun, O sonsuz iyilik güneşinin teriydi"¹⁵⁷

Gün Doğmadan'ın Körfez adlı bölümünde yer alan *Çocukluğumuz* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde, Hz. Peygamber'e ve onun terinin gül kokusuna benzetilmesine atıf yapılmaktadır.

"Yaşı hep altmış üç
Yüzü yeni gelmiş bir vahiy gibi"¹⁵⁸

Hızırla Kırk Saat'in yedinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde, Hz. Peygamber'in vefatına atıf yapılmaktadır. Yapılan bu atıf ile Hz. Peygamber'in getirdiği dinin ölümsüzlüğüne işaret edilmiştir.

"Şehir konukları gözcü oldu
Ululardan biri sözcü oldu
Bize ayı böl dediler
Ayı böl inandır bizi dediler"¹⁵⁹

Hızırla Kırk Saat'in otuz birinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde Hz. Peygamber'in ayı ikiye bölme mucizesine atıf yapılmaktadır.

¹⁵⁵ Karakoç, Yitik Cennet, s. 130-131.

¹⁵⁶ Karakoç, Yitik Cennet, s. 132.

¹⁵⁷ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 97.

¹⁵⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 183.

¹⁵⁹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 248.

“Göge çıkma mucizesi
Miraç gecesi
...
İsa da gelmişti
Arkasında bir fosfor çizgisi
Musa da gelmişti
Mermer levhalar dikilmişti
İbrahim de gelmişti
Çevresi ateş bir çemberdi
Zeytindi sağı Kudüs’ün
...
Peygamber imamdı
Kıldılar namaz
Melekler ve peygamberlerle
Miraç gecesi
...
Burak yağdan çekilen kıl gibi çekildi
Cebrail bir iki adım daha attı sonra geri çekildi
...
Peygamber ancak Refref’le geçti
Ateşi yardı
Yatıştırdı kabaran suları
Zırh yaptı sûreleri”¹⁶⁰

Hızır’la Kırk Saat’in otuz ikinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde Hz. Peygamberin, Burak ve Refref ile Miraç hadisesine atıf yapılmaktadır. Aynı zamanda Hz. Peygamberin Miraç gecesinde Mescid-i Aksa’da arkasına kendisinden önce gönderilen bütün peygamberleri alarak namaz kıldırması hadisesine de atıf yapılmaktadır.

“Sütunlar çökse ne dersiniz
Save gölü kurusa
Ne dersiniz
Sönmez ateş sönse
Geyikler durulsa Yezbül dağında

¹⁶⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 259-263.

...
Bizans sarayında
Kristal bir kadeh kırıldı
Bozuldu durdu
Güneş saati
Kudüs'te
Roma'da
Zindanda
Ateşlerden geçmiş bir adam
Hiç konuşmayan yıllarca
Doğruldu
Ayağa kalktı
Yüzü ay olup aydınlandı
Günaydın dedi
Günaydın
Ey kutlu anne günaydın
Ey doğan çocuk günaydın"¹⁶¹

Hızır'la Kırk Saat'in otuz üçüncü şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde Hz. Peygamber'in doğumuna ve o gün yaşanan olağanüstü olaylara atıf yapılmaktadır.

"Âyet âyet sûre sûre yürüdüler
Mekke'den Medine'ye erdiler
Gün oldu Mağaraya girdiler
Örümcek ağını pekiştirdi bir gecede bin yıllık
Güvercin bir kerede bıraktı sıcak yumurta"¹⁶²

Hızır'la Kırk Saat'in otuz altıncı şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde Hz. Peygamber'in saklandığı mağarada güvercin ve örümcek tarafından korunması hadisesine atıf yapılmaktadır.

"Kalk ey örtülere
Bürünmüş peygamber
At üstünden
Seni ülkelerden ve ülkülerden
Ayıran örtüleri"¹⁶³

¹⁶¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 266-269.

¹⁶² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 282.

*Hızır*la *Kırk Saat*'in otuz dördüncü şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde Hz. Peygamber'e ilk vahiy gelme hadisesine atıf yapılmaktadır.

"Kendinde özetleyen bütün peygamberleri
Son peygamber'in kendisi sanki"¹⁶⁴

*Hızır*la *Kırk Saat*'in otuz dokuzuncu şiirinde yer alan yukarıdaki dizeler Sezai Karakoç'un Hz. Peygamber'e olan bakışını ve aslında tek bir dinin olduğunu ve bunun da İslamiyet olduğunu ortaya koymaktadır.

Hz. Peygamber'e yapılan atıflar ile İslam uygarlığını yeniden diriltme davası bir kez daha okuyucuya duyurulmaktadır. İslam uygarlığını tekrar ayağa kaldırmak yitirilen cenneti bulmak demektir. Yitirilen cennet ise Hz. Peygamberdir dolayısıyla asr-ı saadettir. Hz. Peygamber nasıl asırlar önce insanlık için kurtuluş olmuşsa, modern çağın insanı içinde kurtuluş olacaktır. Hz. Peygambere yapılan atıflar ile diriliş nesline yol gösterildiğini söylemek mümkündür.

"Peygamber hayatı, baştanaşağı bir medeniyettir. Hakikat medeniyettir. Hakikat medeniyetini bir ağaca benzetirsek, o ağacın çekirdeği gibidir peygamber hayatı. Medeniyet, bu hayatın açılımından ibarettir."¹⁶⁵

"Hakikat, ilk insandan beri sancaktarlarını bulmuştur. En büyük sancaktarlar, hakikat sancaktarları peygamberlerdir."¹⁶⁶ Hakikat medeniyetini diriltme yolunda her peygamberin bir misyonu vardır. Peygamberlere yapılan atıflar ile bu misyonlar hatırlatılmaktadır ve diriliş davası için örnek gösterilmektedir. İnsanlığın kendini tanıyıp bulması için atıflar ile insanlığa yapılan bir çağrı yer almaktadır. İnsanlık peygamberler aracılığı ile yapılan bu çağrıya uyarsa kendini bulmuş olacaktır. Kendini bulan insan ise hakikat medeniyetini diriltme yolunda öncü olacaktır. Şiirler içerisinde yer alan atıflar ile oluşturulan mozaikte her peygamber tıpkı kendi devrinde olduğu gibi çağın insanına öncü olmaktadır. Dolayısıyla burada sadece adını anıp atıf yapmıştır tespiti yetersiz olmaktadır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde peygamberlere yapılan atıflar ile hakikat medeniyetine dolayısıyla yitirilen cennete yol gösterildiğini söyleyebilmek mümkündür.

¹⁶³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 276.

¹⁶⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 293.

¹⁶⁵ Karakoç, Yitik Cennet, s.82.

¹⁶⁶ Karakoç, Diriliş Neslinin Âmentüsü, s. 11.

4.2.2. İman Eden Diğer Topluluklara Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde peygamberler ve onların kavimleri dışında Ashâb-ı Kehf'e de atıflar yapıldığı tespit edilmiştir. Ashâb-ı Kehf, Kur'an-ı Kerim'in Kehf Suresinde de anlatılmaktadır.

"Mağara arkadaşları. 'Yedi Âlimler' diye de bilinirler. Tarsus civarında Dakyanus adlı bir askerî vali, halkın puta tapmasını ve onlara kurban kesmesini ister. Yedi genç bu emre uymazlar ve bir namazgâha çekilip orada Allah'a yalvarmaya ve ibâdete başlarlar. Vali bunları çağırıp durumlarını değiştirmelerse öldüreceklerini söyleyince bu yedi genç şehirden ayrılırlar. Yolda giderken 'Kitmîr' adlı bir köpek peşlerine takılır ve ne kadar kovsalar da onlardan ayrılmaz. İnanişâ göre bu köpek cennete girecek 5 hayvandan biridir. Neclüs dağında bir mağaraya sığınır. Bir müddet sonra uykuları gelir ve uyurlar. Kendilerini takip edenler onlara ceza olmak üzere mağaranın ağzını örerler veya bir kaya ile kapatırlar. İçerde kalan yedi kişi ve köpekleri yaklaşık 309 yıl uyurlar. Sonra Allah o bölgeye, Hz. İsa'ya inanan bir melik gönderir. Bu sırada bir ikinci vakti uyanırlar. Hepsi sanki bir gün kadar uyduklarını sanırlar. Acıktıklarını fark edip Yemlihâ'yı gümüş bir para ile yiyecek almak üzere şehre gönderirler. Yemlihâ yolda giderken her şeyin değiştiğini görerek şaşırır. Ama yine de şehre gelir ve fırından ekmek alır. Fırıncı antik parayı görünce bunun define bulunduğunu sanarak valiye haber verir. Yemlihâ'yı yakalarlar. O da başlarından geçenleri onlara anlatır. Vali onun arkadaşlarını görmek ister. Ancak mağaraya gelince önce içeriye Yemlihâ girer. O sırada artık hepsini bir uyku kaplar ve artık uyanmazlar. Arkasından girmek isteyenler korkup içeri giremezler. Nihâyet mağara bir mabet yaptırıp orayı mescid edinirler. O günden sonra din farkı gözetmeksizin burası kutsal bir yer kabul edilir."¹⁶⁷

"Kapadın mı iyice taşı

Taş kendi kendine kapandı

...

Arkadaşlar sizi bir alacakaranlık uykusuna çağırırım

Köpek kemikten yapılmış

Üstüne sayfalar yazılı bir deridir

O bulunduğu zaman biz de bulunacağız

Bulunup bilineceğiz demektir

Eşsiz demektir

¹⁶⁷ Pala, s. 34-35.

Mağaramızı kılıçlar koruyacak demektir
Kent para fırın ve ateş değişecek
İçine bizim alinyazımız karışacak demektir
Gün saatini bizim yerimize
Kıtmir kuracak demektir
...
Gelecek çağlara çağdaş olacağız
Uykumuzu en ulu ders olarak okutacaklar çocuklara
Uykumuz korkunun ötesinde
Yeni bir kıvıltı demek uygarlıklara”¹⁶⁸

Hızır la Kırk Saat'in yirminci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi şiirlerde Ashâb-ı Kehf'e atıflar yapılmaktadır. Ashâb-ı Kehf, inançlarından dönmemiş bir topluluktur. Onlar ibretlik uykularıyla hem kendi devirlerine hem de asırlar sonrasına bir misal teşkil etmektedirler. Yapılan bu atıflar ile Sezai Karakoç'un Ashâb-ı Kehf'i insanlığa örnek olarak gösterdiği düşünülmektedir.

4.2.3. Surelere Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde surelerin isimlerini anmak suretiyle onlara atıf yapılarak metinlerarası ilişki kurulduğu görülmektedir. Sezai Karakoç'un şiirlerinde Kur'an-ı Kerim önemli bir yer tutmaktadır. Hakikat medeniyetini yeniden diriltmek için Kur'an-ı Kerim'i anlamak ve onu rehber edinmek gerekmektedir. Diriliş neslinin temsilcisi olarak seçtiği Taha Kur'an-ı Kerim ile yeniden dirilmektedir.

“Dört melek ve Kur'an'la
Dirildi Taha”¹⁶⁹

“Gözlerinin önünde hep Rahman Sûresi canlanır
Kalbi hep Yasin okur
Kulağında ilk âyetlerin depremi”¹⁷⁰

“Günaydın başbuğlar
Fetih Sûresi'nin
Gerçekleştirimi ordular”¹⁷¹

¹⁶⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 213-216.

¹⁶⁹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 355.

¹⁷⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 183.

“Kâf ve Nûn surelerinden
Azık toplayan yolcu”¹⁷²

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Kur’an-ı Kerim’de yer alan surelere atıflar yapılmaktadır. Surelere yapılan bu atıflar ile okuyucuyu Kur’an-ı Kerim’e yönlendirilmektedir.

4.2.4. Kutsal Kitaplara Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç’un şiirlerinde kutsal kitaplara atıflar yapıldığı tespit edilmiştir. Atıf yapılan kutsal kitaplar Kur’an-ı Kerim, İncil, Tevrat ve Zebur’dur. Şiirlerde doğal olarak en çok atıf yapılan kutsal kitabın Kur’an-ı Kerim olduğu görülmektedir. Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed (S.A.V)’e gönderilmiştir ve İslamiyet’in kutsal kitabıdır. İncil, Hz. İsa’ya gönderilmiştir ve Hristiyanlığın kutsal kitabıdır. Tevrat, Hz. Musa’ya gönderilmiştir ve Yahudiliğin kutsal kitabıdır. Zebur, Hz. Davud’a gönderilmiştir.

“Duvar yanmış bir Kur’an sağlam kalmış duvarda”¹⁷³

Yukarıdaki dizelerde Kur’an-ı Kerim’in son ve bozulmamış kitap olmasına gönderme yapılmıştır.

“Dağılmış ve kendi kıyametini
Ve kendi mahşerini yaşamışken
Nemrud’un ateşinde yanmışken
Firavun suyunda boğulmuşken
Dört melek ve Kur’an’la
Peygamber soluğuyla
Dirildi Taha”¹⁷⁴

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi şiirlerde Kur’an-ı Kerim’e yapılan pek çok atıf yer almaktadır. Sezai Karakoç Kur’an-ı Kerim’in buyruğunu rehber edinerek diriliş yolunu aramaya ve diriliş muştusunu insanlığa duyurmaya çalışmaktadır. Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed (S.A.V)’in insanlığa bıraktığı emanetlerdendir. İnsanlık onun yolundan giderse hakikate kavuşacaktır. Sezai Karakoç’a göre Kur’an-ı Kerim insanlığı hakikate ve kurtuluşa çağırmaktadır. “Yahudi ruhundaki kör

¹⁷¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 269.

¹⁷² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 568.

¹⁷³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 354.

¹⁷⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 356.

düğümü ikiye biçerek çözecek ışık kılıcı Kur'an'da bulunuyor. İnsanlık evrenine en mümkün merhametle katacak olan yine Kur'an'dır. Hazreti Musa'nın parmağı Kur'an'ı işaret ediyordu.”¹⁷⁵ Dolayısıyla diriliş erinin en önemli rehberlerinden biri Kur'an-ı Kerim olmaktadır. Şiirlerin içerisinde Kur'an-ı Kerim'e yapılan atıflar ile onun yol göstericiliğine işaret edildiği düşünülmektedir.

“Kulağımızda hep Zebur düşünleri
Düşümüzde İncil şölenleri
Ufkumuzda Tevrat ülküleri”¹⁷⁶

Hızır'la Kırk Saat'in dokuzuncu şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi İncil, Zebur, Tevrat gibi kutsal kitapların adını anarak onlara atıflar yapılmaktadır.

“Günaydın Tevrat'ı aslından okuyan
İncil'in öz sesini duyanlar
Gerçek musevî gerçek isevî
Gerçek hıristiyan”¹⁷⁷

Hızır'la Kırk Saat'in otuz üçüncü şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde Tevrat'ın Yahudiler tarafından, İncil'in ise Hristiyanlar tarafından değiştirilmesine atıf yapılmaktadır. Hristiyanlığın ve Yahudiliğin özünden uzaklaştığını vurgulamaktadır. “Yahudilerle hıristiyanlar arasında fark şurada: yahudiler Tanrının kendilerine ait olduğuna inanırken hıristiyanlar sözde daha alçakgönüllü davranarak Tanrının değil de oğlunun kendilerini kurtardığına inanırlar. İslâm onlara anlatmıştır: Tanrı ne yalnız onlara, ne yalnız bunlara ait, hepimize aittir.”¹⁷⁸ Dolayısıyla aslını muhafaza eden tek din İslam'dır ve hakikat İslam dinindedir vurgusunu bu atıflar ile dile getirdiği düşünülmektedir.

4.2.5 İslam Âleminin Tarihî ve Tasavvufi Şahsiyetlerine Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde tarihî ve tasavvufi kimliğe sahip olan kişilere atıflar yapıldığı tespit edilmiştir. Hz. Ali, Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Akşemseddin, Mimar Sinan, Sarı Saltık, Ahi Evren, Sultan

¹⁷⁵ Sezai Karakoç, *İslâmın Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s. 63.

¹⁷⁶ Karakoç, *Gün Doğmadan*, s. 188.

¹⁷⁷ Karakoç, *Gün Doğmadan*, s. 270.

¹⁷⁸ Karakoç, *İslâmın Dirilişi*, s. 63-64.

Şehmus, Veysel Karani, Yunus Emre, Mevlana, Şems, Muhyiddin-i Arabi, İbn Rüşd, Hallac-ı Mansur, Âsiye, Eyyûb Sultan, İbn-i Batuta, Evliya Çelebi, Halid İbn-i Velid, Leyla, Mecnun, Fındıklılı Mehmet Ağa, Karagöz, Kanuni Sultan Süleyman, Sultan Alâaddin, Hüdavendigâr, Lokman, Nevfel, İmam-ı Rabbani, Harun Reşit, İmam-ı Âzam, Cüneyd-i Bağdâdî, Geylâni, İmam-ı Gazali, Rûfai kendisine atıf yapıldığı tespit edilen tarihî ve tasavvufî şahsiyetlerdir. Sezai Karakoç, bu şahsiyetleri geçmişten koparıp modern dünyanın içerisine kendine özgü bir söylem ile taşımaktadır. “Karakoç şiiri, kadîm geleneğin bugünün diliyle konuştuğu bir platformdur. Metafizik inancına teorik anlamda işaret ettiği gibi şiir diline yerleştirdiği pek çok kavram, imge ve sembol tasavvufî geleneğin izlerini taşımaktadır.”¹⁷⁹ Sezai Karakoç, yapılan atıflar ile peygamberleri diriliş nesli için örnek olarak göstermekteydi. Peygamberlerden sonra asırlar boyunca pek çok âlim, evliya ve bilgin yaşamıştır. Bu şahsiyetler yaşamlarıyla insanlığa örnek olmuşlardır. Peygamberlere yapılan atıflarda olduğu gibi tarihî ve tasavvufî şahsiyetlere yapılan atıflar ile diriliş nesline öncü kimlikler gösterildiği düşünülmektedir.

“Ömer de gün ışığında
Kılıcını kuşanarak
...
Yatansa Ali’ydi Peygamberin yatağında
Ölümü komşu gibi konuklayan kutlu döşekte
Ateşe dayandığı gibi İbrahim
Sabretti yılan zehrine Ebûbekir
...
Açarak iki ak kanat
Gitti arkalarından Osman
Hepsi geçerek bir çile mağarasından”¹⁸⁰

Hızır la Kırk Saat’in otuz altıncı şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Sezai Karakoç’un şiirlerinde dört halifeye atıflar yapılmaktadır. Onlar kendi devirlerinde İslamiyet’in bayrağını her türlü çileye rağmen taşımışlardır. Diriliş erleri de onlar gibi pek çok çileye katlanmalı ama o bayrağı yeniden hak ettiği yere dikemmelidirler. Bu düşüncenin dört halifeye yapılan atıflar ile dile getirildiği düşünülmektedir.

“Görmedim Bağdat’ı ne kadar görmek istemişken

¹⁷⁹ Baş, s. 119.

¹⁸⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 282-283.

Bizi mahrum bırakmışlar birbirimizden
Kendimiz mahrum bırakmışızdır kendimizi kendimizden
Bağdat ki Kerbelâ şehitlerinin kanıdır harcı”¹⁸¹

Yukardaki dizelerde Kerbelâ olayının adı anılmak suretiyle Hz. Hüseyin’in şehit edilişine atıf yapılmaktadır.

“Bir site kuran sabah yelinden
Bir uygarlık secdeden
Kütüphaneleri meleklediren
Muhyiddin-i Arabi değil miyiz”¹⁸²

Hızır la Kırk Saat’in yirmi yedinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Muhyiddin Arabî’ye pek çok atıf yapılmaktadır. Bu atıflar şairin Muhyiddin Arabî’ye verdiği önemi de göstermektedir. Muhyiddin Arabî, vahdet-i vücud nazariyesinin ve Ekberîye mektebinin kurucusudur.

“Bağdat’tayız
Dönüp duruyoruz yırtıcı kuşlar gibi
Çevresinde bir darağacının
Koparabilir miyiz acaba
Etinden çileli etinden
Döğmeli ciğerinden bir parça
Hallac-ı Mansur’un”¹⁸³

Hallac-ı Mansur, kendini Allah yoluna adanmış âlimlerdendir. “Ene’l Hakk (Ben Hakkım)” sözü devrinde anlaşılammıştır. Bu sözü ile Allah’a eş koştığı düşünölmüş ve daracığına asılarak idam edilmiştir. Hayatta iken erdiği mertebe ve teslimiyeti ile örnek gösterilmiştir. *Hızır la Kırk Saat*’in yirmi altıncı şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Sezai Karakoç’un yaptığı atıflar ile örnek gösterdiği şahsiyetlerden olduğu düşünölmektedir.

“Şam çarşılarında Şems alındı Mevlâna’dan
Kendisine mesnevi verildi
...
İşte böyle böyle kurdu Mesnevi’yi

¹⁸¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 632.

¹⁸² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 236.

¹⁸³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 233.

Şems'in ayrılığı"¹⁸⁴

Mevlana ile Şems'in dostluğu ve ayrılışları hakkında birçok hikâye anlatılmaktadır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde *Hızır la Kırk Saat*'in yirmi beşinci şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Mevlana ile Şems dostluğuna, mesneviyi yazdıran sırra atıflar yapılmaktadır.

“Muhyiddin-i Arabi İmam-ı Gazali
İmamı- Rabbani ve Hallac esintileriyle dolu uygarlık
Pancurlar var Hallac gibi
Yaz sıcağında ruha açılan
Sabrın ve tevekkülün son ucu Geylâni
Halisliğin saf madeni Rûfai"¹⁸⁵

Gün Doğmadan'ın Alınyazısı Saati adlı bölümünde yer alan *İkinci* şiirde geçen yukarıdaki dizelerde kendisine atıf yapılan tarihî ve tasavvufi şahsiyetlerden bazıları yer almaktadır.

Sezai Karakoç: “Bugünü, yüzyıl yüzyıl geriye doğru geçmişle bağlantılayarak, Peygamber Efendimiz devrine kadar götürme gereğini vurguluyoruz. Büyük Medeniyetimizi eşsiz bir yelpaze gibi düşünmeliyiz diyoruz. İmam-ı Azam da, İmam-ı Gazali de, Muhyiddin-i Arabî de, Mevlâna da, İmam-ı Rabbani de, yani her değerimiz medeniyetimizin temel taşıdır. Bu değerlerimizle irtibat kuramayan ya da kurmayan, kendi yapısını onların kurduklarına bina etmeyen hareketler, o boş çağdaşlık iddialarıyla, tabii ki, köklü bir çıkış yapacak gücü hiçbir zaman kendilerinde bulamayacaklardır. Kısır bir çember içinde dönüp durarak, güneşten mahrum bir kış soğukluğunda yanıp kavrulacaklardır. Geçmiş ve çağ birlikte devreye sokma: yeni çıkışın yolu budur. Ve yeni Altın Çağın zafer sesleri, ancak o zaman kulaklarımıza ulaşabilir"¹⁸⁶ demektedir. Dolayısıyla şiirlerde geçmişteki tarihi ve tasavvufi şahıslara yapılan atıfların diriliş fikrini gerçekleştirmek düşüncesiyle yapıldığını söyleyebilmek mümkündür. “Sezai Karakoç'un kültürel birikiminde özellikle Muhyiddin-i Arabî, İmam-ı Rabbânî, Mevlana, Yunus Emre gibi İslam kültürünün taşıyıcısı, inşacısı ve özge yorumlayıcıları olan şahsiyetlerin rolü büyüktür.”¹⁸⁷Sezai Karakoç'un islam uygarlığının inşa edicisi olarak gördüğü bu şahsiyetleri diriliş nesline örnek olarak

¹⁸⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 231-232.

¹⁸⁵ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 670.

¹⁸⁶ Ahmet Demir, “Hızır la Kırk Saat Üzerine Düşünceler”, ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, Sezai Karakoç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 306-329, s. 324-325.

¹⁸⁷ Karataş, Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, s. 422.

gösterdiği düşünülmektedir. Tarihî ve tasavvufi şahsiyetlere yaptığı atıflar ile bu vurguyu güçlendirdiği düşünülmektedir.

4.2.6. Batı Dünyasının Önemli Şahsiyetlerine Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde İslam âleminin tarihî ve tasavvufi şahsiyetleri ile birlikte Batı dünyasının önemli şahsiyetlerine yapılan atıflar yer almaktadır. Sezai Karakoç hem Doğu dünyasını hem de Batı dünyasını iyi bilmektedir. Şiirlerinde yer alan atıflar da bunu göstermektedir. Judy Garland, Kristof Kolomb, Van Gogh, Truvalı Helen, Leonardo Da Vinci, Rimbaud, Hadrianus, Beethoven, Wagner, Piyer Loti, Odisseus, Ksenofon, Goethe, Homeros, Dante, Virjil, Beatris, Kafka, Camus, Sartre, Heideger, Kierkegaard, Heidegger, Schopenhauer, Nietzsche, Faulkner, Chagall kendisine atıf yapıldığı tespit edilen kişilerdir. Sezai Karakoç'un şiirlerinde Batılı bu şahsiyetler Doğulu şahsiyetler ile yan yana zikredilmiştir. Sezai Karakoç'un Doğu ve Batı medeniyetini karşılaştırmak amacıyla bu isimlere atıf yapıldığı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu atıfların Batı medeniyetine eleştiri olduğu düşünülmektedir.

“Güneşti önleyen çağın siyahını
Kafka'yı kemiren
Camus'yu tedirgin eden
Sartre'a zaman zaman yığı veren
Heidegger'i düşündüren
Schopenhauer'deki öfke
Nietzsche'deki savaşçılık
Faulkner'i sarhoş eden
Van Gogh'u Van Gogh eden
Chagall'ı Chagall eden”¹⁸⁸

Gün Doğmadan'ın Sesler adlı bölümünde yer alan *Köpük* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde kendisine atıf yapılan Batılı şahsiyetlerin bazıları yer almaktadır.

“Dante Virjil Beatris
Romeo ve Jülyet
Firdevsi Hafız Câmi

¹⁸⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 136.

Fuzuli ve Nizami
Leyla ve Mecnun"¹⁸⁹

Gün Doğmadan'ın Leylâ ile Mecnun adlı bölümünde yer alan *Çölün Öyküsü* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde Sezai Karakoç; Dante, Virjil ve Beatris'in karşısına Firdevsi, Hafız ve Câmî'yi çıkarmaktadır. Yine Romeo ve Jülyet gibi bir Batı klasiğinin karşısına Leyla ve Mecnun gibi bir Doğu klasiğini çıkarmaktadır.

"Evrim günlük sularla
Devrim irinle kanla
Bizse dirilişi gözlüyoruz
Bengisu bengisu kayna ve çağla"¹⁹⁰

Hızır ile Kırk Saat'in dokuzuncu şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde Sezai Karakoç, Batının insan hayatına soktuğu evrim fikrine ve devrimlere atıf yapmaktadır. Devrimlerin ve evrimin insanlığı hakikate götüremeyeceğini düşünür Sezai Karakoç. Ona göre hakikat diriliştedir. Yapılan bu atıfların temelinde bu fikrin yer aldığı düşünülmektedir.

"Kuşkusuz, Batı sanatı, insana ve insanlararası ilişkilere eğilmeyi birinci planda tutan bir sanattır. Gide, ne kadar olumsuzlaştırırsa olumsuzlaştır, isterse kavga etsin işi hep inançlıdır. Camus, Beckett, tanrısız metafizikçilerdir. Maeterlinck ise tanrısız mistik. Sartre, yolunu, absürd kesmeseydi ne olacaktı. Kafka'nın dönüp durduğu labirentlerin, içinde hiçlik ve boşluk farz edilsin diye oldukça çaba sarf edilmiş, fakat inandırıcı olunamamış, karanlık bir metafizik noktadır. Rimbaud'nun 'Sarhoş Gemi'si, denizin sonsuz çalkantılarında kaybolmasa doğru 'o ülke'ye gidecektir. Eliot'un 'Çorak Ülke'sinin zıddı olan 'o ülke'ye gidecektir."¹⁹¹ Diriliş ile yeniden ayağa kalkan hakikat ülkesine.

4.2.7. İslam ve Batı Şehirlerine Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde İslam ve Batı şehirlerine yapılan atıflar yer almaktadır. "İnsan-kent-anlam-tarih dörtlüsü siteyi ortaya koyan veya ayakta tutan dört temel sütun bireşimi. Diriliş insanı, anlamını islâmdan alan ve tarihini islâmlaştırdığı kentin, kent+toplum olan sitenin kurucusu olacaktır yeniden. Yeni

¹⁸⁹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 568.

¹⁹⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 189.

¹⁹¹ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), s. 27-28.

sitenin kurucusu olacaktır.”¹⁹² diyen Sezai Karakoç, şehirlere büyük önem vermektedir. Hayber, Mekke, Medine, Şam, Bağdat, Kudüs, İstanbul, Urfa, Mursiye, Konya, Malatya, Nizip, Birecik, Cizre, Basra, Şiraz, Erzurum, Kahire, Babil, Kurtuba, İskenderiye, Isparta, Semerkand, Taşkent, Diyarbakır, Buhara, Bursa, İsfahan, Kerbelâ, Beyrut, İslamabat, Kuala Lumpur, Darüsselam, Mardin, Bitlis, Van, Ağrı, Edirne, Peşte, Atina, Roma, Paris, Newyork, Londra, Moskova, Pekin, Lût şehri, Asur, Yemen gibi şehirlere şiirlerde atıflar yapılmaktadır. Bu şehirler ile birlikte Bosna, Cezayir, Tunus, Mısır, Habeşistan, Eritre, Irak, İran, Afganistan, Arabistan, Rusya, Amerika, Malezya, Filistin, Azerbaycan, Türkistan, Pakistan, Polonya, Afrika, Avrupa, Kafkaslar gibi ülkelerin ve bölgelerin adı anılmaktadır.

“Üstat Karakoç’un hemen bütün eserlerinde kendisini en çok hissettiren şey İslâm medeniyetinin şehirleridir. Şiirlerinde, denemelerinde, öykülerinde medeniyet vurgusunun en belirgin yanı kültür şehir vurgusuyla öne çıkarır. Dünya kültür ve düşünce tarihinin merkezini oluşturan Orta Doğu, özellikle Kudüs bir çekim merkezidir. Sezai Karakoç bütün dikkatini coğrafyanın bütün şehirlerine çeker, bir projektör gibi tarar. Onların ruh derinliklerini kavramaya ve kavratmaya bakar.”¹⁹³

“Şam ve Bağdat kırklara karışmıştır
Elde kala kala bir Mekke bir Medine kalmıştır
O da yarım kalmıştır
Urfa ufala ufala
Bir pul olacak çarpık balıklar üstünde
Belki bir toz bulutu
İstanbul’a küflenmiş
Bir Avrupa akşamı dadanmıştır
Eski şehirlerin kimi göğe çekilmiş
Kimi yedi kat yerin dibine batmıştır
Yavaş yavaş çiseleyen yaz yağmuru Babil’dir
Lût şehri ansızın gelen gök sesidir
Bardakta boşanan İskenderiye’dir
Isparta bir güz kırağısı Kudüs bitmeyen kış
Roma her şimşek çakışında bir kere daha yakılır
Atina’yı bir lodos çizer ufuklara

¹⁹² Karakoç, Diriliş Neslinin Âmentüsü, s. 41.

¹⁹³ Ali Haydar Haksal, Sezai Karakoç Eleğimsağmalarda Gökanıtı, İstanbul: İz Yayıncılık, 2015, s. 75.

Sonra birden silinir ters dönmüş bir fırtınayla”¹⁹⁴

Gün Doğmadan’ın Sesler bölümünde yer alan *Kış Anıtı* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Sezai Karakoç’un şiirlerinde şehirlerin önemli bir yeri vardır. Şehirler medeniyetlerin bir parçasıdır ve medeniyetleri ayakta tutarlar. Şiirlerde şehirler dün ve bugün ile birlikte anılmıştır. Yapılan atıflar ile bu şehirlerin geçmişteki hallerinin hatırlanmak istendiği düşünülmektedir. Hakikat gibi şehirlerde yitip gitmektedir fikrinin dile getirildiği düşünülmektedir.

“İstanbul’un Bursa’nın
Diyarbakır’ın Konya’nın
Erzurum’un Bağdat’ın Şam’ın
Kahire’nin ve bütün Afrika’nın
Mekke’nin ve Medine’nin gülleri
Ne tükenmezdir islâmın şehirleri
En büyüğünden en küçüğüne
Hangisinin ansam eksik kalır
Sayılmaz güzellikleri iyilikleri”¹⁹⁵

Sezai Karakoç’un şiirlerinde medeniyete beşiklik yapmış şehirlerin ve İslam başkentlerinin önemli bir yeri vardır. Mekke, Medine, Kudüs, Kahire, Şam, Bağdat, İstanbul, Konya, Bursa, Semerkant, Buhara gibi şehirler adeta hakikat medeniyetinin anıtlarıdır. Mekke ve Medine şehirlerin sultanlarıdır. Konya, Selçuklu devletine başkentlik yapmıştır ve Mevlana’nın şehridir. Diyarbakır, Sezai Karakoç’un doğduğu şehirdir. Bursa ve İstanbul, Osmanlı Devleti’ne başkentlik yapmıştır. Her biri çağının tanığıdır. İslam uygarlığının çeşitli dönemlerini temsil etmişlerdir. Gün Doğmadan’ın Alinyazısı Saati bölümünde yer alan *İkinci* şiirde geçen yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Sezai Karakoç bu İslam şehirlerini iyilik ve güzellikleri ile anmaktadır. Bu şehirlerin pek çoğu Kudüs gibi kutsal özellikler taşımaktadır. Bu şehirler hakikat medeniyetinin bir parçasıdır ona göre.

“Sezai Karakoç, medeniyetin ancak bir ortamda gelişebileceğini ifade etmiştir. Bu ortam kent’tir. Sezai Karakoç’ta kent, medeniyet için başat bir kavramdır.

¹⁹⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 160-161.

¹⁹⁵ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 671.

Ona göre uygarlıkların mutlaka siteleri vardır. Kentler ve siteler uygarlıksız var olamaz.”¹⁹⁶

“Bağdat’ta ebedi bağı ruhun ve ilâhî hikmetlerin
Şam’da son sınırı mânevi medeniyetlerin
Kozmik bakış metafizik sezgi
Bağdat’tan dal Şam’dan yaprak Diyarbekir’den çizgi
Hep İstanbul’da kırık dökük
Parçalanmış silinmiş sönmüş
...
Yok olduysa da bu şehir ruhu ruhuma sindi
Ben yaşadıkça o yaşayacak bende
Kimbilir belki o da dirilecek benimle
İslâm Milletinin dirilişinde”¹⁹⁷

İslam uygarlığının anıtı olan bu şehirler kırık döküktür, ruhları adeta kaybolmaktadır. Sezai Karakoç, bu şehirlerin değişimine zaman ve tarih ile birlikte tanık olmaktadır. Gün Doğmadan’ın Alinyazısı Saati bölümünde yer alan *Sekizinci* şiirde geçen yukarıdaki dizelerde yer alan atıflar ile bu dile getirilmektedir. Sezai Karakoç, şehirlerin dününe ve bugününe yaptığı atıflar ile hakikat gibi şehirlerinde yitmekte olduğunu dile getirmektedir. Ancak Karakoç, bu şehirlerin de bir gün dirileceği umudunu taşımaktadır. Şehir medeniyetin bir parçasıdır. İslam medeniyetinin parçası olan şehirlerin ruhunun hala yaşadığına inanmaktadır şair. İslam şehirlerinin yeniden ayağa kalkması demek medeniyetin dirilmesi demektir. “Kutlu şehirlerin ruhları, geceleri gözlere görünen yatırlar gibi uyanacaklardır. Bursa’nın, İstanbul’un, Konya’nın Diyarbekir’in, Erzurum’un, Şam’ın, Bağdat’ın, Buhara’nın, Semerkand’ın ve baş safta Mekke’nin, Medine’nin ve hepsiyle birlikte Kahire’nin, Kuala-Lumpur’un, Bingazi’nin, İslâmâbad’ın, Darüsselâm’ın ruhları dirilecektir.”¹⁹⁸ Dolayısıyla diriliş hareketinin bir parçası olarak görülmektedir şehirler. Şehirlere yapılan atıfların sayıca çok olmasında bu fikrin etkili olduğu düşünülmektedir.

“Bana ne Paris’ten
Avrupa’nın ölkü mezarlığından
Moskova’dan Londra’dan Pekin’den

¹⁹⁶ Lütfi Bergen, “Sezai Karakoç’un Medeniyet Tezi”, ed. : Ali Dursun, Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç, Kayseri: Hikmet Matbaacılık, 2015, s. 113.

¹⁹⁷ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 658-659.

¹⁹⁸ Karakoç, Diriliş Muştusu, s. 14-15.

Newyork
Bütün türedi uygarlıklar umurumda mı
Birazcık Roma'yı hesaba katabilirdim
Ama Roma
Kendi kendine inkâr edip durmakta
Buz gibi eriyerek
Bir kokakola
Veya bir votka bardağında"¹⁹⁹

Gün Doğmadan'ın Zamana Adanmış Sözler bölümünde yer alan *Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Sezai Karakoç, Batı şehirlerini türedi uygarlık olarak görmektedir. İslam şehirlerine gösterilen olumlu tutum Batı şehirlerine genellikle gösterilmemektedir. Bu şehirler ile Batı yeni bir uygarlık oluşturduğunu düşünür ancak yanılmaktadırlar. Bu yeni türedi uygarlıklar var olan değerleri yerle bir etmektedirler aslında. İslam şehirleri de bu durumdan etkilenmişlerdir. "Bütün tarihî yapılarını, anıtlarını korusa da, Roma, eski Roma mıdır? Paris, Londra, Viyana ve Berlin de, geri dönülmez, önlenmez ve vazgeçilmez bir 'batık şehir' yazgısına sahip değil midir? İstanbul, anlam ve madde olarak, en büyük yıkım ve çöküşe uğramış bulunuyor. Ve teknik, Rönesansın ilk yola çıkış ideallerini küçümsetecek, unutturacak derecede etkinleştikçe Venedik, Milano ve Roma, gömülmeye doğru gideceklerdir."²⁰⁰ Batı şehirlerine yapılan atıflar ile bu durum dile getirilmektedir.

"Bir kere daha görüyoruz ki, bütün yolların Roma'ya çıkması gibi, şehrin, ya da kentin anlamı, ruhu, kent kavramı, uygarlıklarla ilişkilidir; onun yaşam ve ölümüne çıkmaktadır."²⁰¹ Dolayısıyla Hakikat Medeniyetini dirilmek için önce o medeniyetin şehirlerini diriltmek gerekir. İslam şehirleri dirilirse bütün türedi uygarlıklar hakikat medeniyetinin ayağa kalkmasına tanık olacaktır. Yapılan atıflar ile bu fikrin desteklendiği düşünülmektedir.

4.2.8. Şairlere Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde, şairlere ve şiirlere atıflar yapıldığı tespit edilmiştir. Yunus Emre, İmrül Kays, Mevlana, Şeyh Galib, Yahya Kemal, Bâkî, Nef'i,

¹⁹⁹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 426.

²⁰⁰ Karakoç, Diriliş Muştusu, s. 100-101.

²⁰¹ Karakoç, Diriliş Muştusu, s. 103.

Firdevsi, İkbâl, Nesimi, Hafız, Cami, Fuzuli, Nizami, Nedim kendisine atf yapıldığı tespit edilen şairlerdir.

“Günümüz edebiyatı içinde derin bir kültür ve bilgiye sahip olan Sezai Karakoç’un şiirinin dokusunu Kur’an’dan siyere, tasavvufa, destanlardan halk hikâyelerine, örf ve adetlerden, şehirlere, İmam-ı Azam’dan İbn i Arabî’ye, Gazali’ye, Mevlana’ya, Yunus’a, Fuzuli’ye, Şeyh Galip’e, Yahya Kemal’den, Mehmet Akif’e, Necip Fazıl’a geniş bir halka oluşturur. Bu çeşitliliğin ve zenginliğin nedeni, onun şiire ve şaire bir misyon yüklemesidir.”²⁰² Sezai Karakoç’a göre: “Şair, milletinin sözcüsü, yorumcusu ve gerekirse yol gösterenidir. Şair, milletinin kalbidir. Atan nabzı, çarpan yüreğidir. Şiir sanatı kadar millet sanatı olan bir sanat yoktur.”²⁰³ Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi Sezai Karakoç, şaire ve şiire büyük önem vermektedir. Sezai Karakoç’un şiirlerinde şairlerin adları anılmak suretiyle onlara atıflar yapılmaktadır.

“Ha evet Yahya Kemal;
Bozguna bir fetih düşü”²⁰⁴

Gün Doğmadan’ın Gül Muştusu bölümünde yer alan *Fecir Devleti* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde Türk Edebiyatı’nın en önemli sanatçılarından olan Yahya Kemal’e atf yapılmaktadır. Yahya Kemal, Sezai Karakoç’un yeni Türk şiiri için örnek gösterdiği üç isimden biridir. Sezai Karakoç’a göre: “Yahya Kemal, İslâm’a olan sevgisini saygısını, millet ve vatan aynasından da olsa, yansıtmıştır. Herkes bir bahaneyle gelecektir. O da millet sevgisi kapısından girerek o noktaya gelmiştir. Vatani milletle, milleti de dinle birlikte düşünmüştür. Bunları birbirinden ayırmamıştır.”²⁰⁵

Gün Doğmadan’ın Monna Rosa adlı birinci bölümünde yer alan birinci Yağmur Duası isimli şiirde şu ifadeler yer almaktadır:

“Bir yağmur bilirim, bir de kaldırım:
Biri damla damla alnıma düşer;
Diğerinde durur göğe bakarım.”²⁰⁶

²⁰² Arif Ay, “Sezai Karakoç Şiirinin Kültürel Dokusu”, ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, Sezai Karakoç, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2010, 248-256, s. 250.

²⁰³ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), s. 54.

²⁰⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 419.

²⁰⁵ Sezai Karakoç, Edebiyat Yazıları 3 (Eğik Ehramlar), İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015, s. 12-13.

²⁰⁶ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 10.

Gün Doğmadan'ın Monna Rosa bölümünde yer alan *Yağmur Duası* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde yer alan "kaldırım" kelimesinin Necip Fazıl'ı çağrıştırdığı düşünülmektedir.

"Gözlerin
Lâle Devri'nden bir pencere
Ellerin
Baki'den Nefi'den Şeyh Galib'den
Kucağıma dökülen
Altın leylâk"²⁰⁷

"Binbir gündüz gerçeği
Fuzuli'nin günü"²⁰⁸

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Klasik Türk Şiiri'nin önemli şairlerine atıflar yapılmaktadır. Sezai Karakoç'a göre: "Bizim şiirimizde de içliliğiyle Fuzûlî, ihtişam ve tantanasıyla Bâkî, şa'şaa, mübalağa ve öfkesiyle Nefî, incelik ve sevecenliğiyle Nedim, bilgeliğiyle Nâbî, ruh musikisiyle Şeyh Galip, bizzat milletimizin mizaç ve karakteri, milletimizin ta kendisidir."²⁰⁹

"Firdevsi Hafız Câmî
Fuzuli ve Nizami
Leylâ ve Mecnun"²¹⁰

Gün Doğmadan'ın Leylâ ile Mecnun bölümünde yer alan *Çölün Öyküsü* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde olduğu gibi klasik edebiyatımızı etkileyen iki Acem şairi ile iki Türk şairini ortak bir eserde birleştirerek onlara atıflar yapılmaktadır. "İslâm'ın uygarlıktaki ve sanattaki atılım gücü, Acem şiiri denen büyük vak'ayı doğurmuştur. Senai, Attar, Mevlâna, Firdevsi, Hâfız, Sa'dî, Hayyam, Nizamî, Câmî, Tuğraî, Rudegi, Saib, Şevket, Nasır-ı Husrev gibi büyük şairler, herbiri ayrı bir va'dide şiir evreninin bir başka samanyolunu çizmişlerdir."²¹¹

²⁰⁷ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 428.

²⁰⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 632.

²⁰⁹ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), s. 54.

²¹⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 568.

²¹¹ Karakoç, Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir), s. 49.

4.2.9. Şairin Kendi Şiirine Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde bir defa kendi şiirine atıf yapıldığı tespit edilmiştir. Gün Doğmadan'ın içerisinde yer alan Leylâ ile Mecnun adlı on birinci bölümün içerisinde yer alan *Birinci Bölüm-Doğum* adlı şiirde Zamana Adanmış Sözler adlı sekizinci bölümde yer alan *Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine* adlı şiirin dördüncü parçasına atıf yapıldığı düşünülmektedir.

“Sana Leylâ dedim Suna dedim şiirlerde şarkılarda
Gerçek adın bir fısıltı gibi kaldı ağızlarda dudaklarda”²¹²

Yukarıdaki dizelerde yer alan ifadeler Leylâ ile Mecnun'un içerisinde yer almaktadır. Şair burada Halk Şiirinin kadın öznesi ile Klasik Şiirin kadın öznesini özdeşleştirmiştir.

“Bütün şiirlerde söylediğim sensin
Suna dedimse sen Leylâ dedimse sensin”²¹³

Yukarıdaki dizelerde yer alan ifadeler Zamana Adanmış Sözler'in içerisinde yer almaktadır.

Metinlerarası ilişkiler kuramına göre şairler ve yazarlar kendi yapıtları arasında da alışverişte bulunabilirler. Sanatçıların kendi yapıtları ile kurdukları bu türden ilişkilere öz metinlerarasılık denilebilir.

Sezai Karakoç'un yukarıda yer alan dizelerde kendi yapıtları arasında ilişki kurduğu düşünülmektedir. “Sana Leylâ dedim Suna dedim” ifadelerinin, “Suna dedimse sen Leylâ dedimse sen” ifadelerine atıf olduğu düşünülmektedir. Şiirlerin yazım tarihlerine bakıldığında da bu fikir desteklenmektedir.

Şairin öz metinlerarasılık sayesinde daha güzel bir söyleyişe gittiğini söylemek mümkündür.

4.2.10. Tarihî Olaylara Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde tarihte yaşanan olaylara atıflar yapıldığı tespit edilmiştir. Atıflar, olayın adını anarak ya da kendi ifadeleri ile anlatmak suretiyle yapılmıştır. Karakoç, şiirlerinde hem geçmiş zamana hem de çağına tanıklık etmektedir. İnsanlığın geçirdiği serüveni kendi ifadeleri ile dile getirmektedir. Bu

²¹² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 524.

²¹³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 432.

serüvende insanlıkta derin izler bırakan olaylar yaşanmıştır. Şair, atıflar ile adeta insanları kendi maceralarında gezdirmektedir.

“Bileğimizde Hayber’in Döğmeleri
Yüzümüzde Gülbeyaz Bedir demetleri
Saçımızda kına Hendek çiçekleri
Belimizde en sağlam kuşak
Mekke Fethi’nin kemeri”²¹⁴

“Hicret yıllarının
En muştulu kölesi”²¹⁵

Yukarıdaki dizelerde İslam dünyasının önemli olaylarına yapılan atıflar yer almaktadır.

“Birinci Dünya Harbi
İkinci Dünya Harbi
Artık her şey öbürüne ışık tutmakla görevli”²¹⁶

Yukarıdaki dizelerde dünyanın seyrini değiştiren iki büyük savaşa atıf yapılmaktadır.

“O yıllar savaş yıllarıydı geceleri karartma
Gündüzleri fırın önlerinde birikirdi halk”²¹⁷

Yukarıdaki dizelerde II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye’de yapılan uygulamalara atıf yapılmaktadır.

“Kopmamak için direnen bir nar kadar bile direnemedi
Solunda ölen çocuk Hiroşima Nagazaki”²¹⁸

Yukarıdaki dizelerde II. Dünya savaşında Hiroşima ve Nagazaki’ye atom bombası atılması hadisesine atıf yapılmaktadır. Türedi medeniyetler insanlığı hiçe saymaktadırlar. Yapılan tüm bu atıflar ile hatırlatılanın bu fikir olduğu düşünülmektedir. İnsanlığın hakikat medeniyetine ihtiyacı vardır fikrinin ortaya konulduğu düşünülmektedir.

²¹⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 281.

²¹⁵ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 400.

²¹⁶ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 133.

²¹⁷ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 150.

²¹⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 255.

“Kan ve savaş öpüşürüyor
Filistin’de İsrail”²¹⁹

“Masûm insanlara karşı
Binlerce yıl oturdukları yurttta kalmak isteyenlere karşı
Ve kim tarafından bütün bunlar
Roma’nın, Babil’in, Asur’un ve Firavunların
Ve nice milletlerin zulmünü görenler tarafından
Zalime olan öcünü mazlûmdan almak
Zalim olmak ve en zalim olmak”²²⁰

Yukarıdaki dizelerde İsrail’in Filistin’de yaptığı yıkıma yapılan atıflar yer almaktadır. Sezai Karakoç, günümüzde de hâlâ devam eden bu yıkıma şiirleriyle tanıklık etmektedir.

“Sen ruhumun rönesansı
Göğe vurmuş yansıması”²²¹

Gün Doğmadan’ın Alinyazısı Saati bölümünde yer alan *beşinci* şiirde geçen yukarıdaki dizelerde rönesansa atıf yapılmaktadır.

“O her kımıldanışın bir altın değer kazandığı cihanda
Ürperttiler titrettiler sarstılar
En sefil bir kapitalizm taklidi
Ve komünizm ciridi
Kendi insanımızı
Ruhumuzu canımızı kanımızı
Eritip emdi, emdi eritti
Bir oyun böyle başladı”²²²

Gün Doğmadan’ın Alinyazısı Saati bölümünde yer alan *altıncı* şiirde geçen yukarıdaki dizelerde kapitalizm ve komünizm gibi hareketlere atıf yapılmaktadır. “Kapitalizmin yıkıcılığından uzak olmalıdır Diriliş insanı, toplumu ve sitesi. Aynı şekilde, komünizmden de.”²²³ diyen Sezai Karakoç bu hareketler hakkındaki olumsuz fikrini diriliş nesline atıflar ile dile getirdiği düşünülmektedir.

²¹⁹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 286.

²²⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 629.

²²¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 646.

²²² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 650.

²²³ Karakoç, Diriliş Neslinin Amentüsü, s. 43.

“Rus tutsaklığı falan dinlemeden
Kâbeden içeri
Dönüyordu yorgun Rus askeri
Ebrehe'nin fili gibi
Titreyerek ve ürpererek”²²⁴

“Hebeşliler Kâ'be'yi yıkmaya karar verdiler. Ebrehe komutasındaki bir ordu, filler ile Kâ'be üzerine yürüdü. Peygamberimizin doğumundan az bir müddet evvel vuku bulan bu olaya İslâm tarihinde 'Fil vak'ası' denir. Bu yıla da fil yılı denilmiştir. Ebrehe, ordusuyla Kâ'be önlerine kadar geldiğinde, gökte beliren küçük kuşların ağızlarında taşıdıkları küçücük taşları, onların üzerlerine bırakmaları ve bu taş yağmuru altında ordunun yenilmiş ekin tanesine dönüp tamamen helâk olması sonucu Kâ'be kurtulur. Bu olay Kur'ân-ı Kerim'de de anlatılmaktadır.”²²⁵ Hızır ile Kırk Saat'in *otuz beşinci* şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde bu olaya atıf yapılmaktadır.

“Ben yağmuru çok seviyorum Bay Yabancı
Sizin ıslak saçlarınızı hiç sevmiyorum
Tunusluların saçlarına hiç benzemiyor sizin saçlarınız”²²⁶

Yukarıdaki dizelerin içerisinde yer aldığı *Ötesini Söylemeyeceğim* adlı şiirde Fransa'nın Tunus'u işgaline ve Tunus'un yürüttüğü mücadeleye atıf yapılmaktadır. Şiirde on yaşındaki bir çocuğun bakış açısıyla olaylar anlatılmaktadır. “Ötesini Söylemeyeceğim manzumesi 'ben'de temsil edilen yerli ve millî olanla Bay Yabancı'da temsil edilen 'öteki'nin hayatı ve dünyayı algılayış ve yorumlamadaki karşıtlıkları üzerine kurgulanmıştır.”²²⁷ Şiirde aynı zamanda Doğu ile Batı karşılaştırılması da yer almaktadır.

“Cezayir'de atların
Gördüğünü kimse görmedi
Kimse bu ölümlerle
Cezayir'li gibi
Ve Cezayir'li kadar
Ölmedi”²²⁸

²²⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 280.

²²⁵ Pala, s. 128.

²²⁶ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 48.

²²⁷ Ali İhsan Kolcu, Modern Türk Şiiri 1 Şiir Tahlilleri, Konya: Salkım Söğüt Yayınları, 2007, s. 552.

²²⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 85.

Yukarıdaki dizelerin içerisinde yer aldığı *Kutsal At* adlı şiirde ve daha sonra yazılan *Sepet* adlı şiirde Cezayir'in Fransa'ya karşı yürüttüğü bağımsızlık mücadelesine atıf yapılmaktadır. Şiirde atların sahipleri gibi milletin bağımsızlığı için mücadele ettiği dile getirilmektedir.

“Tunus, Cezayir, daha doğrusu en geniş anlamıyla Afrika, Karakoç'ta yalnızca 50'li yılları kapsayan istiklal mücadeleleri dolayısıyla yazılan birkaç şiirden ibaret değildir. Bazan İslam coğrafyasının bir parçası olarak İskenderiye, Kahire gibi Afrika şehirleri, bazan ezilen ve sömürülen insanların coğrafyası olarak tarihî perspektif içinde bütün bir Afrika kıtası bir motif olarak Karakoç'un şiirlerine serpilmiş şekilde karşımıza çıkar.”²²⁹

“Polonya Polonya sana günaydın
Karanlıklardan çekip kaderini
...
Peşte bir kan çemberi
Işıklı çemberler içinde ölümler”²³⁰

Gün Doğmadan'ın Şahdamar bölümünde yer alan *Kan İçinde Güneş* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde olduğu gibi Polonya gibi Doğu Avrupa ülkelerinin Rus işgaline uğramasına şiirlerde atıf yapılmaktadır.

“Sezai Karakoç'un eserlerinde insanlık tarihinin bir süreci vardır. Bu sürecin bütün dönemlerine ayna tutulmakta ve bu aynada yansıyanlardan yola çıkılarak içinde bulunulan yüzyılın karanlığı nasıl aşılabilinir Dirilişi aranmaktadır.”²³¹

4.2.11. Kur'an-ı Kerimde Zikredilen Yiyeceklere Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde incir, hurma, üzüm, zeytin, kiraz ve nar gibi yiyeceklerin sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu nimetlerin aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'in içerisinde de zikredildiği tespit edilmiştir. Sezai Karakoç'un bu yiyecekleri sıklıkla zikretmesinin tesadüfi olmadığı düşünülmektedir. Bu atıfların da hakikat medeniyetini diriltme fikri çerçevesinde yapıldığı düşünülmektedir.

“Geceleri Kur'an-ı indirir arılara karıncalara
Gündüzleri bir yakıdır zeytinlere incirlere narlara”²³²

²²⁹ M. Fatih Andı, “Afrika Bağımsızlık Savaşlarının İkinci Yeni Şiirine Yansımaları ve Sezai Karakoç”, ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, Sezai Karakoç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 257-269, s. 265.

²³⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 75.

²³¹ Haksal, s. 26.

“Kiraz yiyen kurt
Üzüm ezen kaplumbağa”²³³

“Hurma gölgesinde su düşleri gören”²³⁴

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi bu yiyecekler şiirlerin pek çok yerinde zikredilmektedir. Bu yiyecekler Kur’an-ı Kerim’de şöyle zikredilmektedir: “O, gökte su indirendir. İşte biz onunla her türlü bitkiyi çıkarıp onlardan yeşillik meydana getirir ve o yeşil bitkilerden, üst üste binmiş taneler, -hurma ağacının tomurcuğunda da aşağıya sarkmış salkımlar- üzüm bahçeleri, zeytin ve nar çıkarırız.”²³⁵ “Tîn’e ve Zeytûn’a andolsun”²³⁶ Bu ayette yer alan Tîn, incir demektir.

4.2.12. Meleklerle Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç’un şiirlerinde meleklerin adını anmak suretiyle onlara atıf yapılmaktadır.

“Kur’an’ı Cebrail açtı
Sofrayı Mikâil açtı
Ölümü öldürdü Azrail
Sûrunu üfledi İsrail”²³⁷

Gün Doğmadan’ın Taha’nın Kitabı bölümünde yer alan *Taha’nın Dirilişi* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde olduğu gibi dört büyük meleğe ve onların vazifelerine atıflar yapılmaktadır.

“Harût ve Marût’u dilsiz eden”²³⁸

Hızır ile Kırk Saat’in *on sekizinci* şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde Harût ve Marût adlı meleklerle atıf yapılmaktadır. “Harut ile Marut aralarında sohbet eden iki melekti. Sohbetlerinde ‘İnsanlar yerine biz duygu sahibi olsaydık sürekli ibadet ederdik’ diyorlardı. Allah onlara ‘Size şehvet duygusunu verseydim siz insanlardan daha çok günah işlerdiniz’ demiş. Melekler kendilerine güveniyorlarmış. Allah onlara şehvet duygusu verip dünyaya indirmiş. Harut ile Marut bir kadın görmüşler. Kadın

²³² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 304.

²³³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 383.

²³⁴ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 307.

²³⁵ Kur’an-ı Kerim, En’âm Suresi, Ayet 99.

²³⁶ Kur’an-ı Kerim, Tîn Suresi, Ayet 1.

²³⁷ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 356.

²³⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 209.

Harut ile Marut'a bir şartla onlarla birlikte olacağını söylemiş. Ya kocasını öldürecek, ya puta tapacak ya da şarap içeceklerdi. Şarap içmeyi tercih ettiler.

Hikayeye göre kadın bir şartta daha bulundu. Aşk duygusuna kapılan Harut ile Marut bu şartı da kabul etmişler. Kadının şartı ona ism-i azamı öğretmeleriydi. Onlar öğretilince kadın söyleyip gökyüzüne çıkmış. Allah kadını Zühre yıldızının üstüne koymuş ve Harut ile Marut'u da Babil'de bir yerde baş aşağı kıyamete kadar duracakları cezasını vermiş.²³⁹

4.2.13. Halk İnanışlarına ve Geleneklerine Yapılan Atıflar

Sezai Karakoç'un şiirlerinde bazı halk inanışlarına atıf yapıldığı düşünülmektedir.

“Göğe hükmetmekten kolay ne vardı,
Yağmur duasına çıkaydık dostlar!”²⁴⁰

Yağmur Duası adlı şiirde yer alan yukarıdaki dizelerde yağmur duasına çıkma geleneğine atıf yapıldığı düşünülmektedir.

“Bir sandalye kadar hür olduğu gün
Sen cuma gününün hürriyet kadar kutsal olduğunu onlara anlat”²⁴¹

Kapalı Çarşı şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde cuma gününün Müslümanlar için kutsal gün oluşuna atıf yapılmıştır.

“Ağzı yakan bir çiçek özel bir çiçek
Gerçekten bu çiçekten süt umar
Sütü kesilen kadın
Su umar
Suyu kesilen bahçe
Soy umar soyu kesilen erkek”²⁴²

Çile şiirinde yer alan yukarıdaki dizelerde faydaları olduğuna inanılan bir çiçekten bahsedilmektedir. Bu dizelerde bir halk inanışına atıf yapıldığı düşünülmektedir.

²³⁹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Harut_ve_Marut (17 Nisan 2016)

²⁴⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 12.

²⁴¹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 60.

²⁴² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 349.

“Yepyeni bir alışveriş var
Çeşmelerle kızlar arasında
Genç çocuklarla
Çeşmelere koşan kızlar arasında
Birbirlerini bulacaklardır”²⁴³

Gün Doğmadan’ın Gül Muştusu bölümünde yer alan *IV* isimli şiirde geçen yukarıdaki dizelerde genç kız ve genç oğlanların çeşme başında birbirlerini görüp âşık olmalarına ve yine çeşme başında buluşmalarına atıf yapılmaktadır. Bu Anadolu’da var olan bir gelenektir.

4.3. Üslup ve Tahkiye Bağlamında Edebi Gelenekten Yapılan Alıntılar ve Edebi Geleneğe Yapılan Atıflar

“Edebiyat geleneğimize baktığımızda ‘Metinlerarası İlişkiler’in eskiden beri bizde de mevcut olduğunu görüyoruz. Büyük Şair Şeyh Galip:

‘Esrarını mesnevi’den aldım
Çaldımsa da mîrî malı çaldım’

diyerek bir anlamda eskilere, üstadlara olan borcunu ortaya koyar. Birbirinden ilham alan edebiyatçılar, Şeyh Galib’in bu beytini sık sık tekrarlamışlardır. Divan şiirinde şairler sevdikleri şairlerin şiirlerine nazireler yazarlar. Ya da bu şiirlerden yola çıkarak Tahmis, Taştir ve Tazmin’ler yazarlar.”²⁴⁴ Sezai Karakoç da edebiyat geleneğimiz ile bağ kuran sanatçılardan bir tanesidir.

Sezai Karakoç’un şiir üslubu incelendiği zaman şiirlerinde, şiir geleneğinden yapılan alıntılarının ve şiir geleneğine yapılan atıfların yer aldığı görülmektedir. Sezai Karakoç şiirlerden alıntılar yaparak ve şairlerin adını anmak sureti ile atıflar yaparak gelenek ile bağ kurmaktadır. Ancak onun gelenek ile kurduğu bağ bununla sınırlı kalmamaktadır. Şair, üslubu ile de gelenekle çeşitli şekillerde ilgi kurmaktadır.

“Sezai Karakoç, İkinci Yeni içinde gelenekle en sağlam bağlantıyı kuran şair olarak anılır. Onun, daha ilk şiirlerinden itibaren gelenekle kurduğu irtibat, bütün şairlik serüveni içerisinde kendisini önceleyen bir nitelik hâlinde sürer. O, döneminin

²⁴³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 370.

²⁴⁴ Murat Koç, “Metinlerarası İlişkiler Metoduna Göre Selim İleri’nin Kırık Deniz Kabukları Adlı Romanı Üzerine Bir İnceleme” İlmî Araştırmalar Dergisi, 15, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/fsmiadeti/article/viewFile/1028000412/1028000434> (Mart 2015) s. 40.

şairleri arasında ciddi anlamda gelenek düşüncesine sahip tek isim olarak anılır. Pek çok araştırmacı, bu konuda onun, gelenekle ideal bir bağ kurduğu görüşündedir.”²⁴⁵

“Gelin gülle başlayalım şiire atalara uyarak
Baharı kollayarak girelim kelimeler ülkesine”²⁴⁶

Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine isimli şiirde yer alan yukarıdaki dizeler şairin geleneğe bakışını göstermektedir.

Sezai Karakoç, şiirlerinde bazen eski nazım şekillerinin adını anmak suretiyle onlara atıflar yaparak şiirlerinde yer verir. Bazı şiirlerinde ise kendine özgü değişiklikler yapmakla birlikte eski nazım şekillerini alıntılararak şiirlerinde kullanır.

Gün Doğmadan’ın Ateş Dansı adlı on ikinci bölümünde yer alan *Gazel* ve *Kızkulesi’ne Gazel* başlıklı şiirlerin isimlerinin divan edebiyatının en yaygın nazım şekillerinden olan gazel olarak seçilmesi şairin gelenekle kurduğu bağı göstermektedir. Aynı zamanda her iki şiirde gazel nazım şekli ile oluşturulmuştur. Şairin, *Gazel* başlıklı şiiri:

“Rüzgâr ıdıdı titredi çiğ gül düştü
Tutunduğu dalı tutuşturup bülbül düştü
Gün doğumundan gün batımına kızardı bahçe
Bir bir leylâk nergis lâle ve sümbül düştü

Ne çam dayandı ne kestane ne kavak ne nar
Bin yıllık çınar gürül gürül düştü

Geçti mi ki yeşilin sonsuzluk yüklü çağı
Kader yanardağından kızıl kara kül düştü

Vakit görmemişti böyle bir kıyameti
Akıl sarardı karardı ruh gönül düştü”²⁴⁷

Gün Doğmadan’ın Ateş Dansı adlı on ikinci bölümünde yer alan *İstanbul’un Hazan Gazeli* başlıklı şiir ise gazel nazım şekline biçim olarak benzemez. Şair, nazım şeklinin adını anmak suretiyle divan şiiri geleneğine atıf yapmaktadır.

“Ne yapacaksın plaj yerlerini
Gidelim Kâğıthane’ye Sâdabat harabelerine

²⁴⁵ Cevat Akkanat, *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri*, İstanbul: Metemorfoz Yayıncılık, 2012, s. 136.

²⁴⁶ Karakoç, *Gün Doğmadan*, s. 425.

²⁴⁷ Karakoç, *Gün Doğmadan*, s. 615.

Şâd etmek için Nedim'in ruhunu
Ağzımızı dayayalım kurumuş çeşmelerine"²⁴⁸

İstanbul'un Hazan Gazeli başlıklı şiirden alınan bu dizelerde aynı zamanda divan şiirinin en önemli şairi olan Nedim'e atıf yapılarak klasik şiir geleneği ile bağ kurulmaktadır. Yukarıdaki dizeler Nedim'in *Şarkı* başlıklı şiirini anımsatmaktadır:

"Bir safâ bahşedelim gel şu dil-i nâşâda
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda
İşte üç çifte kayık iskelede âmâde
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda"²⁴⁹

Gün Doğmadan'ın Alinyazısı Saati adlı on üçüncü bölümünde yer alan *Kızkulesi'ne Gazel II* başlıklı şiir de biçim olarak gazel nazım şekline benzemez. Şair, nazım şeklinin adını anmak suretiyle divan şiiri geleneğine atıf yapmaktadır.

Gün Doğmadan'ın Ateş Dansı adlı on ikinci bölümünde yer alan *Şehirlerim* başlıklı şiir, konusu bakımından divan şiiri geleneğindeki şehrengizi anımsatmaktadır. Şehrengiz, "bir şehrin güzellerini anlatmak amacıyla yazılırlar. Türk edebiyatına özgü bir mesnevi türüdür."²⁵⁰ *Şehirlerim* şiiri şekil olarak şehrengize benzememektedir ancak konu olarak onu çağrıştırmaktadır.

"Sezai Karakoç'un Şiirler II'de yer alan 'Gül Muştusu' şiiri konusu ve bölümleri itibariyle kasideyi hatırlatmaktadır. 'Gül Muştusu' uzun bir şiir olup kendi içinde bölümlere ayrılır. Karakoç, şiire bahar ve gül tasvirleriyle başlamaktadır ki, bu şiirin kaside ve 'Bahariyye' olarak algılanmasına vesiledir."²⁵¹ Şiirin bu kısmı şu şekildedir:

"Bahar dediğin de ne
Bulutun içinde kaybolan kuş
Cihetsiz serçe sesleri
Duman ve buğu
Atardamarda bir kitap
Aşk uğruna yaralanmış bir Karacadağlının kucağımıza

²⁴⁸ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 618.

²⁴⁹ İlhan Genç, Örneklerle Eski Türk Edebiyatı Tarihi Klasik Dönem, İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 2010, s. 439.

²⁵⁰ Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara: TDK Yayınları, 2005, s. 193.

²⁵¹ Akkanat, s. 248.

Gün Doğmadan'ın Taha'nın Kitabı adlı altıncı bölümünde yer alan *Taha'nın Dirilişi* başlıklı şiirin son dizeleri, Gül Muştusu adlı yedinci bölümünde yer alan *XIV. Başlıklı şiiri* ve yine Gül Muştusu'nun *Fecir Devleti* başlıklı şiirinin sonlarında yer alan dizeler münacatları ve duaları çağrıştırmaktadır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

“Göz seni görmeli ağız seni söylemeli
Hafıza seni anmak ödevinde mi
Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli
Sen eskimoların ısınması sevgililer mahşeri”²⁵³

Yukarıdaki dizeler Gün Doğmadan'ın Körfez adlı üçüncü bölümünde yer alan *Küçük Na't* isimli şiirde yer almaktadır. Şiirin ismi Na't nazım şekline bir atıftır. Şiir, şekil olarak değil ama konu olarak nazım şeklini çağrıştırmaktadır. “Sezai Karakoç şiirin ufku olarak na't i görür. Onu şiir estetiğinin merkezine oturtur. Bu, şairin dini-mistik bir poetika kurma çabasının ürünüdür.”²⁵⁴

Sezai Karakoç'un Leylâ ile Mecnun adlı şiirinin mesnevi nazım şekline ve divan şiiri geleneğine yapılan bir atıf olduğu düşünülmektedir. “Sezai Karakoç, İslâmî Edebiyatları asırlarca etkilemiş ve Fuzulî'nin bir edebiyat klasiğine dönüştürdüğü bu hikâyeyi, yeni bir estetik anlayış, duyuş ve düşünüşle yeniden yazmış.”²⁵⁵ “Sezai Karakoç klasik edebiyatın idealize ettiği Arap, Fars ve Türk edebiyatında çok sayıda sanatkarın yenidenyazma yoluyla içinde bulunduğumuz çağa kadar taşıdığı yüceltilmiş bir aşkı yenidenyazma yoluyla modern bir yoruma tabi tutmuş, konusunu İslam öncesi dönem öncesinde kurguladığı öyküye modern çağın içinden İslami duyarlılıkla yaklaşmış, diriliş düşüncesi çerçevesinde bir anlam dünyası kurmaya çalışmıştır.”²⁵⁶

“Sebeb-i telif-i kitap dedim
Sabretseydin söyleyecektim

²⁵² Karakoç, Gün Doğmadan, s. 363.

²⁵³ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 119.

²⁵⁴ Sıddık Akbayır, “Yoktur Gölgesi Türkiye’de” Sezai Karakoç, İstanbul: Turkuvaz Yayınları, 2013, s. 243.

²⁵⁵ İlhan Genç, Leyla ile Mecnun'un İki Şairi Fuzuli ve Sezai Karakoç, İstanbul: Şûle Yayınları, 2006, s. 37.

²⁵⁶ Cafer Gariper, “Sezai Karakoç'un Leylâ ile Mecnun'unda Metinlerarasılık ve Yenidenyazma”, ed. : Kemal Timur, Uluslararası Sezai Karakoç Sempozyum Bildirileri, Diyarbakır: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2012, s. 263-264.

Ama sabretmedin"²⁵⁷

Yukarıdaki dizeler Leylâ ile Mecnun'un *Parantez* başlıklı şiirinde yer almaktadır. Şair'in, bu dizelerde sebep-i telif diyerek mesnevi nazım şekline atıf yaptığı düşünülmektedir. Sebeb-i Telif, mesnevilerin içerisinde yer alan bir bölümdür. "Burada şair, yapıtını yazmaya başlamasının nedenini açıklar."²⁵⁸ Sezai Karakoç, divan şairlerinden farklı olarak bu bölüme eserin sonlarında yer vermiştir.

Gün Doğmadan'ın Körfez adlı üçüncü bölümünde *Rubailer* başlıklı üç şiir yer almaktadır. Bu başlık, rubai nazım şeklini çağrıştırmaktadır ancak, şiirler klasik rubai şekline uymazlar.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde gül, bülbül, âb-ı hayat, bengisu, tavus(tavus kuşu), kaf dağı gibi eski şiirimizde kullanılan mazmunlara sıkça rastlanmaktadır. Şairin bu kelimeleri kullanarak eski şiir geleneği ile bağ kurduğu düşünülmektedir.

Gün Doğmadan'ın Leylâ ile Mecnun adlı on birinci bölümünde yer alan *Ninni* başlıklı şiir ile Ateş Dansı adlı on ikinci bölümünde yer alan *Ninni* başlıklı şiir adıyla ve konusuyla halk şiiri nazım şekli olan ninniye çağrıştırmaktadır.

"Anladın ya kutunun içinden çıkan mendil
Olamaz Üsküdar'dan geçeriken bulduğun mendil"²⁵⁹

Yukarıdaki dizeler Gün Doğmadan'ın Şahdamar adlı ikinci bölümünde yer alan *Lili* isimli şiirde yer almaktadır. Üsküdar ve mendil gibi kelimeler ile Üsküdar'a Gider İken – Kâtibim adlı türküye atıf yapıldığı düşünülmektedir.

"Sen gecenin gündüzün dışında
Sen kalbin atışında kanın akışında
Sen Şehrazat bir lâmba bir hükümdar bakışında
Bir ölüm kuşunun feryadını duyarsın"²⁶⁰

Yukarıdaki dizeler Gün Doğmadan'ın Monna Rosa adlı birinci bölümünde yer alan *Şehrazat* isimli şiirde yer almaktadır. Şiirde 1001 Gece Masallarına atıf yapılmaktadır. "Şair, 'Şehrazat' şiirinde Doğu edebiyatlarının '1001 Gece Masalları'

²⁵⁷ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 573.

²⁵⁸ Dilçin, s. 169.

²⁵⁹ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 51.

²⁶⁰ Karakoç, Gün Doğmadan, s. 36.

adıyla bilinen klasik hikâyelerinden aldığı Şehrazat'ı, yaşanılan çağa, örnek bir kahraman olarak takdim eder.”²⁶¹

Şair; Hızır ile Kırk Saat, Taha'nın Kitabı, Leylâ ile Mecnun gibi şiirlerinde tahkiye etme yoluna gitmektedir.

“Karakoç'un şiirlerindeki birçok ifadeyi, uyarıyı, imayı dikkate alarak, kestirmeden söylenebilecek olan; onun şiirinin kendi uygarlığından yani Türk İslam medeniyetinden doğduğu, geleneksel arka planı hiçbir zaman ihmal etmediğidir. O, gelenekten yararlanırken aktarmacılık ve taklitten uzak durur. Eski şiirle teması ne salt şematik, ne de biçimseldir. Ses seviyesinde de değildir bu temas derecesi. Kısacası geçmiş zaman şiirinin kalıplarını taşımaz bugüne. Klasik şiirin ruhuna eğilir, oradan özümstediklerini alır. O, 'klasik ruh' sinmiş ve erimiştir şiirinin gerekli bölgelerine. Çünkü şair, eski şiirimizdeki ruhu (genel öz) ve şiirsel olanı iyi kavramıştır. Bu iki unsura ilave olarak, klasik şiirimizin biçimsel özelliklerini de çok iyi bilir. Eski şiirin varoluş şartları olan bu özellikler özüksenip yoğrularak, ifade yerindeyse yeni bir şiir tufanından geçerek ve bütün kızgınlığını çağın ateşinden alan bir fırında pişerek Karakoç şiirine karılmıştır, karışmıştır.”²⁶²

“Onun insanı anlama, içinde yaşadığı çağı sorgulama ve geleneği ihya etme girişimi, bir sevgi medeniyeti kurma bilincinden kaynaklanmaktadır. Bu sevgi medeniyeti ise insandan yaratıcıya açılan ve yaratıcıdan insana dönen bir 'sevgi-merhamet/dua-icabet' diyalogudur.”²⁶³

²⁶¹ Akkanat, s. 344.

²⁶² Karataş, Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, s. 357.

²⁶³ Mehmet Erdoğan, Şiirin Eşiğinde, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2004, s. 132.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Metinlerarasılık XX. yüzyılda ortaya çıkmış ve hızlı bir gelişim göstermiştir. Metinlerarasılık sanatın hatta hayatın her alanında çeşitli şekillerde yer almaktadır. Eski zamanlardan bu yana adına metinlerarasılık denilsin ya da denilmesin metinler hem kendi aralarında hem de çeşitli alanlarla etkileşimde bulunmaktadır. Söylenilen her ifadenin daha önce kullanılmış olduğu fikri kurama ve sanatçıların metinlerine yön vermektedir.

Sezai Karakoç'un şiirlerini metinlerarası incelemeye konu almamızın en önemli sebebi sanatçının eserlerinde var olan zengin birikimdir. Sezai Karakoç hayat görüşünü diriliş adını verdiği bir düşünce ile ortaya koymaktadır. Diriliş, hayatı tüm yönleri ile değerlendiren kapsamlı bir harekettir. Diriliş hareketi özünü İslam inancından ve medeniyetinden alır. Hayatın her alanında İslam medeniyetini ayağa kaldırma mücadelesinin adı olmuştur diriliş. Sezai Karakoç, yazdığı eserleriyle de diriliş düşüncesini dile getirmektedir. Bu eserler ile insanların kalbinde ve fikrinde bir diriliş ufku oluşturmayı amaçlamaktadır. Sezai Karakoç, Doğu ve Batı medeniyetlerini tanımış ve bu kültür dairelerini çok yönlü olarak değerlendirmiş bir sanatçıdır. Eserlerinde de bunun izlerini görmek mümkündür. Şair, Doğu medeniyetini, Batı medeniyetini ve bunlardan farklı olarak değerlendirdiği İslam medeniyetini eserlerinde bir araya getirmektedir. Sanatçı, onları bir araya getirirken metinlerarası ilişkilere başvurmaktadır. O'nun şiirlerinde alıntı ve özellikle atıf sıkça kullanılmaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde ayetlerden, şiirlerden ve Hz. Muhammed (S.A.V)'in sözlerinden yapılan alıntılar yer almaktadır. Şiirlerden yapılan alıntı az sayıdadır. Hz. Muhammed (S.A.V)'in sözlerinden yapılan bir alıntı vardır. Ayetlerden yapılan alıntılar sayıca diğerlerinden daha fazladır. İslam inancının temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinden yapılan alıntılarının sayıca çok olması sanatçının sahip olduğu dünya görüşü ile yakından ilgilidir. Şiirlerde yer alan diğer metinlerarası ilişkilere olduğu gibi yapılan alıntılar ile de Hakikat Medeniyeti olan İslam medeniyetini diriltme düşüncesi dile getirilmektedir.

Sezai Karakoç'un şiirleri atıflar yönüyle oldukça zengin bir şiirdir. Sezai Karakoç, Doğu ve Batı kültür dairelerine ait pek çok unsuru şiirlerinde bir araya getirmiştir. Yapılan atıflarla geçmiş zaman ile yaşanan zaman Sezai Karakoç şiirinde aynı dokuda yer almıştır. Sezai Karakoç şiirlerinde Hallac-ı Mansur ile "Ene'l Hak" der, Mevlana ile Mesnevi'yi yazar, Şeyh Galip ile aşk menziline yol alırız. Hz. Ömer'in kılıcını tuttuğumuz andan hemen sonra Hz. Peygamber'in yatağındaki Hz. Ali ile beraber buluruz kendimizi ardından Hz. Ebubekir'i ve Hz. Osman'ı yoldaş ederiz kendimize.

Sezai Karakoç, diğer eserlerinde olduğu gibi şiirlerinde de diriliş erlerine yol göstermektedir. Bunu yaparken de atıflara başvurulmaktadır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde peygamberlere çok sayıda atıf yapılmıştır. O'nun şiirlerinde yitirilen cenneti bulma yolunda peygamberler önemli bir misyona sahiptirler. Sezai Karakoç'un şiirlerinde peygamberlerden oluşan bir mozaik vardır adeta. Her peygamber bu mozağin aslını görme yolunda bir yol gösterici olarak şiirlerin içerisinde yer almaktadır. Hızırla Kırk Saat adlı şiiri bunun en güzel örneğidir. Şiirde peygamberler önce ayrı ayrı şiirin dokusuna yayılmıştır daha sonra şair tıpkı miraç gecesinde olduğu gibi her birini bir araya toplamıştır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde yapılan atıflar ile peygamberler, çağları aşan bir misyon ile modern zamanın insanına seslenmektedirler.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde peygamberler dışında inanan diğer topluluklara da atıflar yapmaktadır. Bu atıflar ile diriliş erlerine başka tanıklıklar sunmaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde surelere ve kutsal kitaplara da atıflar yapılmaktadır. Sezai Karakoç, Kur'an-ı Kerim'e sayı olarak diğer kutsal kitaplardan daha fazla atıf yapmaktadır. Bu şairin dünya görüşü ile ilgilidir. Sezai Karakoç'un diğer kutsal kitaplara yaptığı atıflar onun çok yönlü atıflar dünyasını ortaya koymaktadır. Sanatçı çok yönlü bir bakış açısı ile diriliş yolunda insanlığa farkı bakış açıları ve değerlendirme imkânları sunulmaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde İslam âleminin tarihî ve tasavvufî şahsiyetlerine ve Batı dünyasının önemli şahsiyetlerine atıflar yapılmaktadır. Bu atıflar şairin sahip olduğu birikimi ve temas ettiği geleneği ortaya koymaktadır. Bu atıflar ile şairin kaynaklarına ulaşılmaktadır. Farklı medeniyetlere ait pek çok kişiyi bir araya getirerek karşılaştırma yapma olanağı da sağlamaktadır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde Fuzuli ve Dante, Leyla ile Mecnun ve Romeo ile Jülyet yan yana yer almaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde İslam ve Batı şehirlerine yapılan atıflar yer almaktadır. Bu atıflar diriliş hareketinin çok yönlü yapısını da ortaya koymaktadır. Şair, hakikat medeniyetini diriltirken şehirlere de bir misyon yüklemektedir. Şiirlerde tespit edilen bazı atıflar bu misyonu ortaya koymaktadır. Batı ve Doğu'yu bir araya getirmesi de yine şairin fikirlerini ortaya koymak içindir.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde şairlere yapılan atıflar da bulunmaktadır. Şairler de peygamberler ve şehirler gibi kendi misyonlarını yerine getirmektedirler. Şairlere yapılan atıflarda da sayı olarak Doğu medeniyeti ağır basmaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde tarihi olaylara atıflar yapılmaktadır. Şiirlerde insanlara kendi maceralarından misaller sunulmaktadır.

Kur'an-ı Kerimde zikredilen yiyeceklere ve meleklere yapılan atıflar, hakikat medeniyetini her yönüyle diriltme düşüncesini ortaya koymaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde halk inanışlarına ve geleneklere yapılan atıflar onun yöneldiği bir diğer kaynağı da ortaya koymaktadır.

Sezai Karakoç, geçmişe ve geleneğe ait pek çok unsuru bir araya getirirken kendine özgü bir üslup meydana getirir. Alıntı ve atıflar şiirlerin içerisinde eğreti durmaz. Sezai Karakoç, hayat düşüncesini ortaya koyarken metinlerarasılığa çeşitli şekillerde yer vermiştir, şiirlerinden aldığımız örnekler bunun göstergesidir. Sezai Karakoç, kendine özgü çizgiden ayrılmadan her sayfasında sesini, soluğunu en özgün şekilde hissettirerek özellikle İslam âlemine, Doğu medeniyetine ve Batı medeniyetine ait çeşitli unsurlara metinlerarası göndermelerle ve alıntılarla yer vermektedir. Sezai Karakoç, şiirlerinde geçmiş ile yaşanan zamanı, geleneksel olan ile modern olanı, Doğu ile Batıyı, İslamiyet ile diğer ilahi dinleri bir araya getirerek bir diriliş meydana getirmeyi amaçlamaktadır.

5.2. Öneriler

Çalışma boyunca karşılaşılan zorluklardan, ihtiyaç duyulan bilgilerden ve çalışma sonunda ulaşılan sonuçlardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

1. Sezai Karakoç'un hayatı, sanatı ve düşüncesi ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Yazarı konu alan makaleler, tezler ve kitaplar yazılmıştır. Sanatçının şiirlerini farklı yönleri ile değerlendiren çalışmalarda yapılmıştır ancak metinlerarası ilişki yönüyle inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Sanatçının

gelenek ile olan ilişkisini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır, ancak metinlerarası inceleme farklı boyutları olan ve kapsamı geniş bir çalışma alanıdır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde var olan (alıntı ve atıf dışındaki) diğer metinlerarası birikim araştırılmalıdır. Sanatçının şiirlerinde var olan zengin kültürel birikimin bu araştırmayı gerekli kıldığı düşünülmektedir.

2. Metinlerarası ilişkiler kuramını ele alan çalışmaların da sayı olarak az olduğu düşünülmektedir. Bu alanı konu alan kaynakların sayısının arttırılmasının alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKBAYIR, Sıddık, *Yoktur Gölgesi Türkiye’de Sezai Karakoç*, İstanbul: Turkuvaz Yayınları, 2013.
- AKKANAT, Cevat, *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri*, İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık, 2012.
- AKTULUM, Kubilay, *Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık*, Ankara: Kanguru Yayınları, 2011.
- AKTULUM, Kubilay, *Metinlerarası İlişkiler*, Ankara: Kanguru Yayınları, 2014.
- ANDI, M. Fatih, “Afrika Bağımsızlık Savaşlarının İkinci Yeni Şiirine Yansımaları ve *Sezai Karakoç*”, Ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, Sezai Karakoç, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 257-269.
- AY, Arif, “Sezai Karakoç Şiirinin Kültürel Dokusu”, Ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, *Sezai Karakoç*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2010, 248-256.
- BAŞ, Münire Kevser, *Sezai Karakoç’un Şiirinde Metafizik Vurgu*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2011.
- BERGEN, Lütfi, “Sezai Karakoç’un Medeniyet Tezi”, Ed. : Ali Dursun, *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç*, Kayseri: Hikmet Matbaacılık, 2015, 113.
- ÇELİK, Mehmet, “Hızır Kültürünün Modernleşmesi ve Sezai Karakoç”, Ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, *Sezai Karakoç*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 233-247.
- ÇELİK, Mehmet ve Yakup Çelik (ed.), *Sezai Karakoç*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010.
- ÇETİŞLİ, İsmail, *Batı Edebiyatında Edebi Akımlar*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2009.
- DAŞÇIOĞLU, Yılmaz, “Sezai Karakoç”, *Türk Dili Dergisi*, 744 , (Aralık, 2013), Ankara.

- DEMİR, Ahmet, "Hızırla Kırk Saat Üzerine Düşünceler", Ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, *Sezai Karakoç*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 306-329.
- DEMİR, Ahmet, "Hızırla Kırk Saat Üzerine Düşünceler", Ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, *Sezai Karakoç*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 306-329.
- DENİZ, İhsan, "Sezai Karakoç'un Şiir Mirası" , *Hece Dergisi*, 73 , (Ocak, 2003), Ankara.
- DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005.
- ERDOĞAN, Mehmet, *Şiirin Eşiğinde*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2004.
- GARİPER, Cafer, "Sezai Karakoç'un Leylâ ile Mecnun'unda Metinlerarasılık ve Yenidenyazma", Ed. : Kemal Timur, *Uluslararası Sezai Karakoç Sempozyum Bildirileri*, Diyarbakır: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2012, 263-264.
- GENÇ, İlhan, *Örneklerle Eski Türk Edebiyatı Tarihi Klasik Dönem*, İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 2010.
- GENÇ, İlhan, *Leyla ile Mecnun'un İki Şairi Fuzuli ve Sezai Karakoç*, İstanbul: Şûle Yayınları, 2006.
- GÜNAY, Durmuş, "Diriliş Akımı ve Düşünce Sistemi", Ed. : Mehmet Çelik ve Yakup Çelik, *Sezai Karakoç*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2010, 50-62.
- HAKSAL, Ali Haydar, *Sezai Karakoç Eleğimsağmalarda Gök Anıtı*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.
- KARACA, Alâattin, *İkinci Yeni Poetikası*, Ankara: Hece Yayınları, 2010.
- KARAKOÇ, Sezai, *Gün Doğmadan*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2013.
- KARAKOÇ, Sezai, *Edebiyat Yazıları 1 (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir)*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2012.
- KARAKOÇ, Sezai, *Edebiyat Yazıları 2 (Dişimizin Zarı)*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014.

KARAKOÇ, Sezai, *Edebiyat Yazıları 3 (Eğik Ehramlar)*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.

KARAKOÇ, Sezai, *Diriliş Muştusu*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.

KARAKOÇ, Sezai, *Diriliş Neslinin Âmentüsü*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2016.

KARAKOÇ, Sezai, *Yitik Cennet*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2013.

KARAKOÇ, Sezai, *İslâmın Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları, 2015.

KARATAŞ, Turan, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Sütun Yayınları, 2014.

KARATAŞ, Turan, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013.

KOLCU, Ali İhsan, *Modern Türk Şiiri 1 Şiir Tahlilleri*, Konya: Salkım Söğüt Yayınları, 2007.

KORKMAZ, Ramazan ve Tarık Özcan, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", Ed.: Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2006, 245-276.

KÖKSAL, M. Asım, *Peygamberler Tarihi 1. Cilt*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015.

KÖKSAL, M. Asım, *Peygamberler Tarihi 2. Cilt*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015.

Kuran-ı Kerim, Alâk Suresi, Ayet 1.

Kuran-ı Kerim, En'âm Suresi, Ayet 99.

Kuran-ı Kerim, Kâf Suresi, Ayet 16.

Kuran-ı Kerim, Mâide Suresi, Ayet 32.

Kuran-ı Kerim, Tîn Suresi, Ayet 1.

Kuran-ı Kerim, Yasin Suresi, Ayet 39.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiir Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2007.

SU, Hüseyin, “Bir Tecdid Hareketi Olarak Diriliş Düşüncesi” , *Hece Dergisi*, 73 ,
(Ocak, 2003), Ankara.

Elektronik Kaynakça:

ÇİÇEK, Ali Ekber, “Bir Yıldız Doğdu Nur İle”,

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=19462>, (3 Nisan 2016).

KOÇ, Murat, “Metinlerarası İlişkiler Metoduna Göre Selim İleri'nin Kırık Deniz

Kabukları Adlı Romanı Üzerine Bir İnceleme”, *İlmi Araştırmalar Dergisi*, 15,

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/fsmiadeti/article/viewFile/1028000412/1028000434> (Mart 2015).

TDK, Atıf.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e2c86bd5c798.63651040 (Erişim: 11.03.2016).

TDK, Alıntı.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e28aa51c0f07.04979533 (Erişim: 11.03.2016).

TDK, Gelenek.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e3d642c4a806.42640715 (Erişim: 12.03.2016).

TDK, Kapsam.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56f51d6d456b12.52056212 (Erişim: 25.03.2016).

TDK, Köken.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56f51cdf2c3e78.43705131 (Erişim: 25.03.2016).

TDK, Kuram.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56f51cdac03fb4.26075944 (Erişim: 25.03.2016).

TDK, Metinlerarasılık.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&qid=TDK.GTS.56d35103167415.00714597 (Erişim: 28.02.2016).

UZUNKAYA, Uğur, "Orhan Veli'nin Kitabe-i Seng-i Mezar'larında Metinlerarası İlişkiler" , *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 1(2),

<http://www.nobel.gen.tr/Makaleler/IJSES-Issue%202-7-2011.pdf> (Mart 2015).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Harut_ve_Marut (17 Nisan 2016)